

TC.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
VE TÜRK SANATI TOPLULUĞU

**TÜRKMEN ÖĞRENCİLERİN SORUNLARI
VE ÇÖZÜM YOLLARI ÇALIŞTAYI**

**TARİH: 20-21 NİSAN 2017
SAAT : 10.00
YER: NEŞE YAĞIZ KONFERANS SALONU**

TÜRKMEN ÖĞRENCİLERİN SORUNLARI VE
ÇÖZÜM YOLLARI ÇALIŞTAYI
(20-21 Nisan 2017)

Irak ve Suriye’de bir savaş yaşanmaktadır. İnsanlar acımasız bir şekilde öldürülmekte, tecavüze, saldırıya uğramaktadır. Türk Milleti olarak bu coğrafyada zor şartlarda yaşayanlara özellikle soydaşlarımız Türkmenlere elimizden gelen yardımı yapmaya destek olmaya çalışıyoruz.

Yaşanan savaş ve terör ortamının zarar görenleri arasında alanımız gereği de ilgilendiğimiz savaş bölgesinde eğitim almaya çalışan veya Türkiye Cumhuriyetine sığınarak yarım kalan eğitimlerini tamamlamaya çalışan gençler ve çocuklar bulunmaktadır.

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı ve Türk Sanatı Topluluğu Türkmen Öğrencilerin Sorunlarının tespit edilerek çözüme ulaştırılabilmesi amacıyla 20-21 Nisan 2017 tarihinde Türkmen Öğrencilerin ve Akademisyenlerin katılımı ile bir çalıştay düzenlemiştir. Çalıştayı ilk gününde konu ile ilgili sorunlar davetli konuşmacılar tarafından dinleyicilerle paylaşılmış, tespit edilen sorunlara yönelik çözüm yolları önerilmiş ve son oturumda çalıştay değerlendirilerek Sonuç Bildirisi hazırlanmıştır. Çalıştayı ikinci günü olan 21 Nisan 2017 Cuma günü ise savaştan kaçarak çeşitli yollarla Türkiye’ye gelmiş ve Türkiye’de eğitim almakta olan otuz ilk ve ortaöğretim öğrencisi ile eğitim sohbetleri gerçekleştirilmiş ve sanatsal etkinlikler düzenlenmiştir.

TÜRKMEN ÖĞRENCİLERİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI ÇALIŞTAYI SONUÇ BİLDİRİSİ

Irak ve Suriye’de yaşanan savaş ve terör ortamının zarar görenleri arasında soydaşlarımız Türkmenler önemli bir yoğunluğu teşkil etmekte, savaş bölgesinde eğitim almaya çalışan veya özellikle Türkiye Cumhuriyeti’ne sığınarak yarım kalan eğitimlerini tamamlamaya çalışan gençler ve çocukların yaşadıkları sorunlar çözüm beklemektedir.

Gazi Eğitim Fakültesi, Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı ve Türk Sanatı Topluluğu tarafından Türkmen Öğrencilerin Sorunlarının tespit edilerek çözüme ulaştırılabilmesi için 20 Nisan 2017 tarihinde T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, T.C. Dışişleri Bakanlığı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ve Türkmen Temsilcilerinin, Türkmen Öğrencilerin ve Akademisyenlerin katılımı ile bir çalıştay düzenlemiş, aşağıdaki sonuç bildirisi oluşturulmuştur.

1. Irak Eğitim Sistemi müfredatında Türk ve Türkmen tarihiyle ilgili menfi ifadelerin kaldırılması, Türkmen tarihinin müfredatta yer alması, dil ve edebiyat müfredatında Türkmen kültür ve edebi metinlerin geçmesi ve Türkmen kültür insanlarının tanıtılması için girişimlerde bulunulması,
2. Irak’ta farklı üniversitelere bağlı fakültelerin bünyesinde eğitim veren Türkoloji bölümleri arasında koordinasyon kurulması ve bilgi alışverişinin gerçekleştirilmesi,
3. Yeni metotlar çerçevesinde hazırlanan “Yabancılarla Türkçeyi Öğretmek” adlı kitap setlerinin ilgili bölümlere gönderilmesi,
4. Irak’ta Türkoloji bölümleri için ortak bir çalıştayın düzenlenmesi,
5. Türkoloji bölümlerine kitap ve kaynakların temin edilmesi, ses laboratuvarının kurulması, Türkiye’de bulunan üniversitelerde öğrenciler için “yaz kursları”, öğretim üyeleri için ‘geliştirme kursları’nın düzenlenmesi,
6. Öğretim üyelerinin Türkiye’deki Türkoloji bölümleri ile doğrudan temas kurulmasının sağlanması; Türkiye’de düzenlenen kurultay, bilgi şöleni (sempozyum), toplantı ve diğer bilimsel etkinliklere katılmalarının sağlanması,
7. Türkmen kültürünü ve tarihini, meşhur Türkmen şahsiyetlerini tanıtan ortaokul ve Lise seviyesinde ‘Yardımcı Ders Kitapları’ hazırlanarak Türkmen öğrencilerin istifadesine sunulması,
8. Kerkük’te özel bir ‘Üniversite’nin kurulması için girişimde bulunulması,

9. Dil konusunda genel bir sıkıntının olduğu görölmüş olup, bölgede hem öğretmenlere hem de öğrencilere yönelik iki ayrı ‘Hızlandırılmış Türkçe Kursları’nın düzenlenmesi için girişimde bulunulması, Türkmen göçmenlere ana dillerinde eğitim imkânlarının sağlanması tavsiye olunmuştur.
10. Türkiye’de yükseköğrenim gören Türkmen öğrencilerin büyükşehirlerin köklü üniversitelerine yerleştirilmeleri,
11. Türkiye’ye gelen öğrenci kontenjanında “Türkmen” kavramı yer almalı ve genel kontenjan içindeki sayısı artırılmalı,
12. Kerkük’te Türkçe basılı kitapların yer aldığı bir kütüphane oluşturulmalı,
13. Lisansüstü öğrenimin Irak yönetiminin de ihtiyaç duyduğu alanlarda olmak üzere yeniden planlanmalı,
14. Lisansüstü çalışmalar, ilgili taraflarca belirlenmeli ve çalışmalar bu yönde düzenlenmeli,
15. Türkiye’de mülteci olarak bulunan Türkmenlerin okullaşması sağlanmalı,
16. Türkiye’de öğrenim görenlerin ticari alana yönlendirilmesi ve Türkiye Bankaları tarafından kredilendirilmeli,
17. Türkmenlere sosyo-psikolojik destek verilmeli,
18. TİKA aracılığı ile Irak’ta faaliyetler artırılmalı,
19. Meslek edindirme kursları açılmalı,
20. Türkmenlere kişisel gelişim ve liderlik eğitimi verilmeli,
21. Irak’ta Türkçe okullaşmanın sağlanması ve bu çerçevede Batı Dillerinin öğretilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKMEN ÖĞRENCİLERİN SORUNLARI
VE ÇÖZÜM YOLLARI ÇALIŞTAYI PROGRAMI
(20-21 Nisan 2017)

20 Nisan 2017/Perşembe

Açılış Töreni: 10.00

I.Oturum (10.30-11.30)

Oturum Başkanı: Doç.Dr. Meltem DEMİRCİ KATIRANCI

1- Dr. Mehdi SALİH

(Öğretmen)

“Türkiye’de Yaşayan Göçmen Türkmen Öğrencilerin Sorunları”

2- Ali Ekber RIZA

(TİKA Uzmanı)

“Büyük Öğrenci Projesi ve Türkiye Bursları Kapsamında Türkmen Öğrencileri”

3- Yrd.Doç.Dr. Hüseyin DEMİRCİ

Hussein Abdullah Ahmed AHMED

(Uşak Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğretim Üyesi)

“Türkmen Eğitiminin Dünü Bugünü ve Geleceği”

4- Ali Hüseyin BAYATLI

(Avukat)

“Türkmen Eğitimi Hakkı ve Stratejisi”

5- Mustafa KURT

(Gazi Üniversitesi TÖMER Müdür Yardımcısı)

“Irak Türkmen Öğrencilerin Dil Öğrenme Süreçleri”

ARA : 11.30-11.45 (Çay-Kahve İkrarı)

II.Oturum (11.45-12.45)

Oturum Başkanı: Prof.Dr. Hışam DEMİRKÖPRÜLÜ

1- Doç.Dr. Abbas KETİZMEN

(G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi

Anabilim Dalı Öğretim Üyesi)

“Türkler’de Yetim ve Kimsesizlere Verilen Değer ve Türkmen Çocuklar İçin

Bir Eğitim Modeli Önerisi”

2- Yrd.Doç. Gonca YAYAN

(G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi

Anabilim Dalı Öğretim Üyesi)

“Türkmen Çocukların Resimlerinde Savaşın İzleri”

3- Hasan YILMAZ

(MEB Eğitim Politikaları Daire Başkanı)

“Milli Eğitim Bakanlığının Türkmen Öğrencilere Yönelik Eğitim Politikaları”

4- Prof. Dr. Emin KURU

(G.Ü. Spor Bilimleri Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü

Öğretim Üyesi)

“Eğitimde Adaptasyon: Bir Türkmen Aile Örneği”

ARA: 13.00-14.00 Öğle Yemeği

III.Oturum (14.00- 15.00)

Oturum Başkanı: Prof.Dr. Mahir NAKİP

1- Prof.Dr.Necati DEMİR

(G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi)

“Irak Türkmenlerinde Eğitim Öğretim ve Türkçe”

2- Prof.Dr. İsmet ÇETİN

(G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi)

“Dil Davranışları ve Kültürel Etkileşim: Türkmen Öğrenci Örneği”

3- Doç.Dr. Bülent SALDERAY

(Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Temel Bilimler Bölümü Ö.Üyesi)

“Afet ve Acil Durumlarda Görsel Sanatların Psiko-Sosyal Destek

Amaçlı Kullanımı”

4- İsmail Hakkı KARGILI

(Irak Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği- Eğitimci)

“Türkmeneli Türklerinin Eğitim Meselesi”

ARA: 15.00-15.15 (Çay-Kahve İkrarı)

IV.Oturum (15.15-17.00)

Oturum Başkanı: Prof.Dr. Alev ÇAKMAKOĞLU KURU

1- Habib HÜRMÜZLÜ

(Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi Danışmanı ve Ortadoğu Analiz

Dergisi Başyazarı)

“Irak’ta Türkçe Eğitimin Tarihçesi ve Hukuki Boyutu”

2- Dr. Hicran KAZANCI

(Irak Türkmen Cephesi Türkiye Temsilcisi)

“Türkiye’de Türkmenler ve Eğitim”

3- Dr. Şemsettin KÜZECİ

(Türkmeneli Kültür Merkezi Basın ve Kültür Müşaviri)

“Türkiye’de Eğitim Gören Türkmen Öğrencilerin Yüksek lisans ve Doktora

Tezlerine Bir Bakış”

4-(Prof.Dr.)Mahir NAKİP

(Çankaya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası Ticaret

Bölümü Başkanı)

“Türkmen Öğrencilerin İstihdamı”

ARA: 17.00-17.15 (Çay-Kahve İkrarı)

V.Oturum (17.15-18.30) ve GENEL DEĞERLENDİRME

Oturum Başkanı: Prof.Dr. İsmet ÇETİN

1- Prof.Dr.Alev ÇAKMAKOĞLU KURU

Doç.Dr.Meltem DEMİRCİ KATIRANCI

“Irak’ta Türk Varlığı” Sinevizyon Gösterisi

2- Erşad SALİHİ

(Irak Türkmen Cephesi Genel Başkanı ve Türkmen Kerkük Milletvekili)

Türkmen Öğrencilerin Sorunları ve Çözüm Yolları Çalıştayı Onur Konuğu

3- Aytaç YILMAZ

(Dış İşleri Bakanlığı Irakla İlişkiler Genel Müdür Yardımcılığı Bünyesinde

Daire Başkanı)

“Dış İşleri Bakanlığının Türkmen Öğrencilere Yaklaşımı”

4- Mehmet Nedim ASLAN

(Başbakanlık Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Ortadoğu

Koordinatörü)

“Türkiye’deki Suriye ve Irak’lı Türkmenlere Yönelik Yüksek Öğrenim

Çalışmaları”

21 Nisan 2017/ Cuma

10.00-12.00--Türkmen Öğrencilerle Anıtkabir Ziyareti

12.00-13.00--Öğle Yemeği

13.00-15.00--Malik Aksel Sergi Salonunda Türkmen Öğrencilerle

Sanatsal Etkinlikler;

Resim Etkinliği (Başak Danacı Polat, Huriye Çelikan, Hande Bolu

Ali Ertuğrul Küpeli, Murat Aslan, Mehtap Kurt)

Ebru Etkinliği (Huriye Çelikan, Esra Bilgin)

Baskı Resim Etkinliği (Murat Aslan, Gamze Şahin, Rengin Tanyeri)

Performans Gösterisi -Doç.Dr. Abbas Ketizmen

Performans Gösterisi -Öğr.Gör.Dr. Osman Çaydere

15.30--Sergi Açılışı

16.30--Türkmen öğrencilerin uğurlanması

TÜRKLERDE YETİM VE KİMSESİZLERE VERİLEN DEĞER ve TÜRKMEN ÇOCUKLAR İÇİN BİR EĞİTİM MODELİ ÖNERİSİ

Doç. Dr. Abbas KETİZMEN

(G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi)

abbasketizmen@gmail.com

Perdeleri örtük

Lambaları sönük

Sırtında yıllar yük

Hatıraları kırık dökük

Bir yer olacak orada

Adı Kerkük

Arif Nihat ASYA

TÜRKLERDE YETİM VE KİMSESİZLERE VERİLEN DEĞER

İslâm Öncesi Türk Toplumunda Çocuk Eğitimi

Türklerde bugünkü aile yapısının temelleri İslam öncesi döneme kadar uzanmaktadır. Türk ailesinin diğer bir özelliği de devlet ve orduyla en üst seviyede bütünlük sağlamış olmasıdır. Türkler sağlam bir aile düzeni kurarak sosyal yapısını ve milli olma karakterini asırlardır korumuşlardır. Aradan uzun zaman geçmesine rağmen bu yapının sağlam kalması aile içi ve dışında aldığı eğitime borçludur. (AKSOY, İ.,2011)

Eski Türklerde ve özellikle Göktürklerde “*Oguş*” şeklinde isimlendirilen aile, cemiyeti oluşturan ilk sosyal birlik olarak bütün içtimaî bünyenin çekirdeği durumundadır. Türk ailesiyle ilgili bilgi kaynaklarından biri olarak mitolojiye baktığımızda, burada “*Aile Ocağı*” sözüyle karşılaşırız ki bununla kastedilen, ailenin sıcaklığıdır. Çünkü ocak ve ocakta yanan ateş, ailenin sembolüydü, ayrıca da ateş eski Türler arasında kutsal sayılırdı. Dede Korkut’ta aile içi eğitimin önemi ile ilgili şu söz önemli bir yer tutmaktadır: “*Kız anadan görmeyinçe öğüt almaz, oğul atadan görmeyinçe sufra çekmez. Oğul atanun yetiridür, iki gözinün biridir. Devletli oğul kopsa ocağının közidür*” (YAZICI N. 2007) Dede Korkut Kitabı’nın on iki hikâyesinin on birinde

kayda değer, sekiz baba-oğul ilişkisine yer verilmiştir. Bunlarda çocuğun yetiştirilmesiyle ilgili muhtelif tavsiyeler, örnekler yer almış, bu yöndeki çabalarda özellikle de babanın rolüne vurgu yapılmıştır.¹

Türk destanları çoğunlukla çocuksuzlukla başlar ve bu eksikliğin giderilmesiyle devam eder. Çocuk, ailenin huzuru, mutluluğu ve bütünlüğü için oldukça önemlidir. Türk destanlarında çocuksuzluk mutlaka giderilmesi gereken bir eksikliktir. Başka bir ifadeyle Türk destanları, çocuksuzluktan muzdarip yaşlı anne babanın sıkıntısını anlatarak başlar. (YILDIZ 1995).

Çeşitli Türk boylarına ait destanlarda da aile kurumu ve bunun neticesinde evlât edinme üzerinde mutlaka durulduğu görülmektedir.²

Türk destanlarında ailenin temel unsurlarından birisi de kız çocuklarıdır. Onlar, genellikle erkek çocuklar gibi çok fazla ön planda değildirler, ancak onların da destan dünyasında belirli bir yerleri vardır. Destanlarda adı veya bahsi geçen kızlara baktığımızda bunların bazı ortak özelliklere sahip olduklarını görürüz. Doğumları ve eğitimleri hakkında fazla bilgi sahibi olamadığımız bu kızların, tıpkı erkek kahramanlar gibi ata binme, kılıç kullanma ve savaşabilme yetenekleri vardır. Hatta bazı durumlarda adı sanı belli bazı alpları bu kızlar mağlup edebilmektedir. Bu açıdan baktığımızda destanlarda daha çok aktif kızların yer aldığını veya alp karakterli kızların destanlara dâhil edildiğini söyleyebiliriz (DUYMAZ 1999a: 370-371).

Türkler İslamiyet’i kabul ettiklerinde yüzyıllarca oluşturdukları kültür birikimlerini korumuş, İslamiyet sonrasında çocuğa ve eğitimine verilen değer ve önemi gelenek ve görenekleriyle de ön planda tutmuştur.

İslâm’da çocuğun yetiştirilmesinde ana-babaya çok önemli sorumluluklar yüklenmiş olması yanında, babasız ve annesiz kalan yetim ve öksüz³ çocuklarla ilgili olarak da bütün topluma görevler verilmiştir.

---

1 Şeyma Güngör, “Dede Korkut Kitabı’nda Baba-Oğul İlişkileri”, *Tarih Boyunca Türklerde Ev ve Aile Semineri Bildiriler*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi, 2000, s. 33-56; Ayr. Bkz. Sadık Tural, “Dede Korkut Destanlarında Aile”, *Türk Dili*, S. 553 (Ankara Ocak 1998), s. 8-12.

2 Bilge Seyidoğlu, “Türk Mitolojisi ve Efsanelerinde Aile”, *Sosyo-Kültürel Değişim Sürecinde Türk Ailesi*, Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 1992, c. II, s. 571-575.

3 Babası veya anne-babasının her ikisi de ölmüş ve henüz bulûğ çağına gelmemiş, bakıma muhtaç çocuğa yetim, yalnız annesi ölmüş çocuğa ise öksüz denilir. Bununla birlikte Anadolu’da öksüz yerine de yetim denilmesi söz konusudur. Geniş bilgi için bkz. İbrahim Kâfi Dönmez, “Yetim”, *İA.*, c. XIII, s. 401-403.

5 Ahmed-i Yesevî, *Dîvân-ı Hikmet Seçmeler*, Haz. Kemal Eraslan, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993, s. 51/7, 53/14, 317/3, 7. Yetim konusu Dîvân-ı Hikmet'tin başka yerlerinde de işlenmiş olduğu gibi (s. 49/2-4), bizzat Hz. Peygamber'in de yetim olduğu vurgulanarak onun yetimlerle ilgili tavsiyeleri sıralanmış (s. 281-282/13, 28-33) bulunmaktadır.

Çünkü Osmanlı ülkesi farklı kıtalarda çok sayıda ülkeyi içeren genişlikteydi ve bu coğrafyada Müslüman Türkler yanında, aynı hak ve yetkilerle donatılmış olarak diğer Müslüman milletler, ayrıca çoğu defa Müslüman nüfustan daha büyük oranda muhtelif Gayrimüslim unsurlar bir arada yaşamaktaydılar (YAZICI,N.,2007)

Savaşlar, doğal afetler vb. sebeplerle ailelerini kaybeden kimsesiz, öksüz ve yetim çocukların görüp gözetilmesi, ihtiyaçlarının karşılanması en derin toplumsal problemlerden biridir. Bu problemin hallinde Osmanlı toplumunda vakıflar, yetimhaneler ve benzeri kurumlar vasıtasıyla verilen hizmetlerin yanında doğrudan yetimlere yönelik kendine özgü bir kurum geliştirilmiş, kimsesiz ve bakıma muhtaç çocukların ihtiyaçlarının karşılanması, yetiştirilmesi ve topluma kazandırılması için önemli miktarlara ulaşan fonlar oluşturulmuştur. Eytam sandıkları olarak adlandırılan bu fonlar, başlangıçta ferdi olarak uygulanırken zamanla kurumsal bir hüviyet kazanmıştır. Bu fonlarda toplanan paralar işletilmek suretiyle elde edilen gelir yetimlerin ihtiyaçlarına sarf edilmiş, anaparanın muhafaza edilmesi suretiyle de hizmetin sürekliliği sağlanmıştır. Eytam sandıkları konusunda Osmanlı arşivlerinde oldukça zengin kayıtlar bulunmasına rağmen bunlar henüz yeterince değerlendirilmemiştir. Vakıf müesseseler arasında yer alan ve yetimlerin barındırılması amacıyla kurulan dârüleytâmın da burada özellikle zikredilmesi gerekir. Bütün masrafları ilgili vakıf tarafından karşılanan dârüleytâmlarda kimsesiz çocukların her türlü ihtiyacının karşılandığı görülmektedir. (ÖZCAN T.,2006)

Osmanlı ülkesindeki gayrimüslim tebaa (Zimmî) çocukları da aynı kanunî haklardan, kendi dindaşlarından veya Müslüman bir vasînin tayiniyle yararlanabiliyorlardı ki, Şer'îye Sicilleri bu konuda çok sayıdaki örneği içermektedir.

Osmanlılar döneminin tamamında, yetim çocuklar konusunda hiçbir sıkıntıyla karşılaşılmamış da değildir. Nitekim devletin başkentinde varlıklarını XVII. yüzyıl sonlarından XIX. yüzyıl ortalarına kadar rahatlıkla takip edebildiğimiz Külhanbeyliği Kurumu ve bunun en önemli unsuru Külhanbeyleri, yetim erkek çocuklarla ilgili olarak görevin her zaman da tam olarak yerine getirilememiş bulunduğu kanıtıdır. (YAZICI,N.,2007)

Bu dönemdeki savaşlar, ekonomik sıkıntılar, ahlaki çöküntüler ve devletin çözüm arayışlarının eksikliği külhanbeyler sorununu yaratan etmenler arasında yer almıştır. Göçler sırasında yaşanan gayrimeşru ilişkiler nedeniyle doğumlar hızla artmış ve ortaya korunmaya muhtaç çocuklar sorunu ortaya çıkmıştır.

Bunların yanı sıra iş bulmak amacıyla İstanbul'a gelen genç nüfusun artması beraberinde işsizlik, barınma sorunu ve güvenlik sorununu getirmiştir. 11-15 yaş grubundaki gençler

gündüzleri dilenerek veya günübirlik işlerde çalışarak yaşama tutunmaya çalışmışlar, akşamları ise soğuktan korunmak için çevrelerinde bulunan hamamların “külhanlarına” sığınmışlardır. Daha önce külhanlarda yaşayan ve aynı kaderi paylaşan külhanbeyler, yeni gelen yetimlere kucaklarını açmışlar, gelenek ve göreneklerini onlara usta çırak ilişkisiyle aktarmışlardır. Külhanbeyliği kurumu yetim ve kimsesiz çocukların hamam külhanlarını mesken tutmasıyla oluşmuş, kabul törenleriyle aralarındaki kardeşliği pekiştirmişlerdir. Kendine has giyimi ve argosu olan külhanbeylerin yaşam öyküleri günümüze kadar uzanmıştır. ÇAVUŞOĞLU, T., ATAMTÜRK, E., ÇETİN H.,2014)

Bu hassas durum ise yetim ve kimsesiz çocukların korunmasının toplumun güvenliği açısından da önemine bir örnek teşkil etmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu yetim çocukların ıslahına önem vermiş ve mesleki eğitimleriyle göz ardı edilemeyecek ölçülerde ekonomiye katkıları sağlanmıştır. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte geçmişten gelen yetimler ve kimsesizlere sahiplenme duygusu daha da önem kazanmış, yetim çocukların koruyuculuğunu üstlenen Mustafa Kemal, Himaye-i Etfal'in de kuruculuğunu ve koruyuculuğunu yapmıştır.

Atatürk'ün Çocuklar ve Gençler Üzerine Söylediği Zamanın Çok Ötesini anlatan çok önemli 15 sözü çok anlamlıdır. Özellikle korunmaya muhtaç çocuklarla yakından ilgilenen ve onlara her türlü olanağı sağlayan sonraki adıyla Çocuk Esirgeme Kurumu gelişen yıllar içinde birçok etkinlikte bulunmuştur. Bu etkinliklerin en başında 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın ülke düzeyinde coşkunlukla kutlanmasında büyük çaba göstermiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi de Himaye-i Etfal Cemiyetini o yıllarda olanca gücüyle desteklemiştir. Meclis bu cemiyet için her türlü olanağı sağlamıştır. Mustafa Kemal Paşa, daha o yıllarda çocuk sorununu öylesine önemli görüyordu ki, bu görüşünü ve cemiyete halkın yardım yapması gerektiğini bir konuşmasında şöyle belirtmiştir:

"Memleket çocuklarını korumayı üzerine alan Himaye-i Etfal'e vatandaş yardıma mecburdur."
(<http://www.isteaturk.com/haber/print.php?haberno=4471>)

"Türkiye Cumhuriyetinin, özellikle bugünkü gençliğine ve yetişmekte olan çocuklarına hitap ediyorum:

Batı senden, Türk'ten çok geriydi. Manada, fikirde, tarihte bu böyleydi.

Eğer bugün batı teknikte bir üstünlük gösteriyorsa,

ey Türk Çocuğu, o kabahat da senin değil,

senden öncekilerin affedilmez ihmalinin bir sonucudur.

Şunu da söyleyeyim ki, çok zekisin!.. Bu belli. Fakat zekanı unut!.. Daima çalışkan ol!”

“Ey yükselen yeni nesil, gelecek sizindir.

Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve sürdürecektir sizsiniz.”

Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK

Kaynaklar:

1. YAZICI Nesimi, Osmanlılarda Yetimlerin Korunması Üzerine Bazı Değerlendirmeler, AÜİFD XLVIII (2007), sayı I, s. 1-46
2. AKSOY İlhan, “Türklerde aile ve çocuk eğitimi “ Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research Cilt: 4 Sayı: 16 Volume: 4 Issue: 16 Kış 2011 Winter 2011.
http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/ia_aile_cocuk_egitimi/ia_aile_cocuk_egitimi.htm, 2017
3. YILDIZ Naciye, Manas Destanı (W. Radloff) ve Kırgız Kültürü İle İlgili Tespit ve Tahliller. Ankara: TDK Yay. S. : 537-1995
4. DUYMAZ Ali (1999a). “Kanturalı Boyundaki Bazı Motif ve Unsurlar Üze- rine”. Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, 8: 360-386.
5. ÖCAL Mustafa, Yetim, Sorularla İslamiyet, alıntı;2017-04-01
<https://sorularlaislamiet.com/kaynak/yetim>
6. ERASLAN Kemal,” Ahmed-i Yesevî, *Dîvân-ı Hikmet Seçmeler*” Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993, s. 51/7, 53/14, 317/3, 7.
7. ÖZCAN T ahsin, “Osmanlı Toplumunda Yetimlerin Himayesi ve Eytam Sandıkları”, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Sayı: 14, Yıl: 2006
8. ÇAVUŞOĞLU Turgay, ATAMTÜRK Elvan, ÇETİN Hüsamettin, “Osmanlı’da yetim Kardeşliği: Külhanbeyler”Postersunum,2014.,
http://akademikpersonel.kocaeli.edu.tr/elvan.atamturk/poster/elvan.atamturk18.12.2014_10.08.45poster.pdf, erişim, 04-2017)
9. <http://www.isteaturk.com/haber/print.php?haberno=4471> “Çocuk Esirgeme Kurumu” erişim 04 2017

TÜRKMEN EĞİTİM HAKKI VE STRATEJİSİ

Av. Ali Hüseyin BAYATLI

alihuseyin13@gmail.com

Irak'ın İngilizler tarafından işgal edilmesiyle, ülkede emperyal arzular çerçevesinde, yeniden yapılandırılma sürecine girildi. Bu süreç içerisinde, sömürgeci gücün istekleri doğrultusunda, devletin yönetim şekline başlamak üzere, siyasal, askeri, ekonomik ve sosyal hayatın hemen hemen her alanında, İngilizler rol aldılar. Bu alanlardan birisi de eğitim olmuştur. İngiliz Manda Yönetimi eğitim hususunda, resmi dil olarak kabul edilen Arapçanın yanında, yerel halkın kendi bölgelerinde, anlayabilecekleri, kendi dilleriyle eğitim almasını istemiştir. Bunun yanında Arapça dili de öğretilmektedir. 1920 tarihli geçici Irak Anayasasında Irak halkının Arap, Kürt ve Türk unsurlarından müteşekkil olduğu kabul edilmiş, söz konusu anayasanın 14. maddesinde Türklerin anadillerinde eğitim alma hakları garanti altına alınmıştır⁶. Irak ile Britanya arasında 1922 yılında yapılan anlaşma çerçevesinde, Irak yönetimi başına getirilen kral, halkların ve toplulukların kendi dillerinde eğitimlerinin sürdürülmesini kabul etmiştir. Daha sonra Irak Hükümetinin kurulmasıyla, yerel dillerin, eğitim dili olarak kullanılmasına karar verilmiştir⁷. Irak'ın ilk anayasası olan 1925 tarihli Anayasasında ülkedeki etnik grupların anadillerinde okul açma hakları düzenlenmiştir. 1925 Kanuni Esasi'nin 16. maddesinde, değişik toplulukların, fertlerini kendi anadillerinde eğitmek için okul açma haklarını, yasa ile belirlenen genel müfredata uymak kaydıyla, garanti altına almaktadır⁸. Ayrıca 1931 yılı ve 74 sayılı Mahalli (yerel) Lisanlar Kanunu ile başta Kerkük ve Erbil olmak üzere, Türkmenlerin çoğunlukta oldukları bölgelerde, Türkmenlerin eğitim gördükleri okullarda, kendi dillerinde eğitim almalarını öngörmüştür⁹. Irak'ın Milletler Cemiyetine katılımı sürecinde, 30 Mayıs 1932 tarihinde yayınlamış olduğu tek taraflı bildirim ile ülkedeki halk topluluklarının hakları garanti altına alınmış, hatta bu bildirimde korunan ve garanti edilen hususlar Irak'ın *temel kanunları* kapsamında kabul edilmiş, hiçbir kanun, tüzük ve resmi eylemin bu maddelerle çelişmeyeceği vurgulanmıştır. Böylece bildirimdeki hususlar, değişmez hükümler olarak ilan edilmiş ve iç hukuktan üstün kabul edilmiştir. Bildirimin 9/1

---

⁶ Süleyman S. TERZİOĞLU, Uluslararası Hukukta Azınlıklar ve Anadilde Eğitim Hakkı, Alp Yayınevi, Ankara, 2007, s. 245.

⁷ Necat Kevseroğlu, Al-Taalim fi Kerkuk Kadiman ve hadisan, http://www.turkmensani.net/ar-ar/index.php?option=com_content&view=article&id=4083:-----44-&catid=53:arastirmalar&Itemid=162, (erişim tarihi: 2/5/2017).

⁸ 1925 Irak Anayasası, El-Kanun El-Esasi El-Iraki, <http://www.iraqja.iq/view.86/>, (erişim tarihi: 29/4/2017).

⁹ TERZİOĞLU, 2007, s. 245-246.

maddesi ile Türkmenlerin yoğun olarak yaşadıkları Kerkük ve Kifri Bölgelerinde¹⁰ Arapçanın yanında Türkçe de resmi dil olarak kullanılacaktı. Bu bildirimde geçen hususlar Milletler Cemiyeti Konseyi çoğunluğunun onayı olmadan, hiçbir maddesinin değiştirilemeyeceği, Irak hükümeti tarafından taahhüt edilmiştir. Ancak Irak iç hukukunda, adı geçen bildiriye ve uluslararası yükümlülüklerine aykırı düzenlemeler yaparak Türkmen varlığını göz ardı etmiştir¹¹. Irak'ta artan Arap milliyetçiliği ile hükümetlerin baskıcı politikalar gütmesi neticesinde, Türkmenler sadece eğitim değil, en temel insan hak ve özgürlüklerinden mahrum bırakılma dönemleriyle karşı karşıya kalmışlardır. 1958 tarihli Geçici Anayasa ile Kürtlerin varlığı kabul edilmiş ancak Türkmenler zikredilmemiştir. İsim belirtmeden azınlıkların haklarının korunacağından bahsetmiştir¹². 1968 darbesinden sonra ise kabul edilen anayasa ile bütün azınlıkların haklarının saklı olduğu vurgulanmıştır¹³. Baas partisinin rejimi ele geçirmesinden sonra 20 Ocak 1970 tarihinde, Devrim Komuta Konseyinin almış olduğu bir karar ile ilkokullarda “Türkmence”¹⁴ öğretilebileceği belirtilmiştir. Bu karara dayanarak 48 tane okul açılmıştır Ancak bu karardan kısa bir süre sonra açılan okullar kapatılmıştır¹⁵.

Günümüzde Irakta Türkmenler ana dilleri olan Türkçe eğitimi alabilmektedirler. 2005 tarihli Irak Anayasasının 4/1 maddesinde Irak'ta iki resmi dili zikrettikten sonra¹⁶, Iraklıların anadillerinde eğitim görmelerini garanti altına almaktadır. Yine aynı anayasa maddesinin 4. fıkrasında Türkmencenin (Türkçenin), nüfus yoğunluğu oluşturdukları idari birimlerde (bölgelerde) resmi dil olduğu hüküm altına alınmıştır¹⁷. Türkmenlerin temel haklarının korunması bakımından, 2005 tarihli anayasa da, resmi dil bakımından, 1932 yılında Irak'ın yapmış olduğu bildirimin tanıdığı hakları içermemektedir¹⁸. Bu bildirimin uluslararası hukuk boyutu da dikkate alındığında, Irak devletinin söz konusu bildiriye aykırı düzenlemeleri getirmemesi gerekmektedir.

Bugün itibariyle Irakta anayasal olarak garanti altına alınan anadilde eğitim hakkımız, Irak Cumhuriyeti tarihi itibariyle önemli bir aşama olduğu kuşkusuzdur. Ancak bunun sürdürülebilir kılınmasının Irak gibi hukukun üstünlüğü ve demokratik ilkelerin yerleşmediği bir ülkede çok

---

¹⁰ Türkmeneli'nin geniş bir kısmını kapsayan bu iki bölgenin sadece şehir merkezleri olarak değil, Türkmenlerin ana bölgelerini kapsayan genel merkezler olarak telakki etmek gerekir.

¹¹ TERZİOĞLU, 2007, s. 246.

¹² Irakta yaşayan Türkmen Halkı kendilerini azınlık olarak addedilmelerini kabul etmeyip, Irak'ın kurucu 3 temel halk unsurundan biri olarak görmektedirler.

¹³ TERZİOĞLU, 2007, 247.

¹⁴ Burada bilinçli olarak Türkmence sözcüğü seçilmiştir, amaç Türkçe eğitimin engellenmek istenmesidir.

¹⁵ TERZİOĞLU, 2007, s. 246.

¹⁶ Arapça ve Kürtçe.

¹⁷ 2005 tarihli Irak Anayasası, <http://www.iraqja.iq/view.77/>, (erişim tarihi: 29/4/2017).

¹⁸ TERZİOĞLU, 2007, 248.

önemli olduğu hiç şüphesizdir. Temel hak ve hürriyetlerinin korunmasında iktidarın hukuka saygılı olmasının yanında son bağlamda toplum iradesi temel güvenceyi oluşturmaktadır. Milli şuurun üst seviyede tutulması varlığımızın da esasıdır.

Irakta, örgün bir biçimde, anadilde eğitimimizin başladığı 1993 yılından bugüne kadar, ilk kuruluş yılları dışında, pekiyi ilerlemelerin olduğunu söylemek mümkün değildir. Zira alanında iyi yetişmiş, uzman öğretmenlerin olmaması kaliteli eğitimin verilmesini engellerken, temel müfredatın bulunmaması ve sürekli değişmesi öğrencilerimize sağlıklı birikimlerin kazandırılmasına mani olmuştur. Ayrıca okullarımızın fiziki şartlarının da bozukluğu eğitimimizi negatif olarak etkilemektedir.

Bu bağlamda Türkmen eğitimi stratejisinin ne ve nasıl olması gerektiğine kısaca değineceğiz. Her şeyden önce belirli bir *Düzen, Disiplin ve Devamlılık* arz eden etkin bir yönetsel yapı ile Türkçe eğitimin idare edilmesi gerekmektedir. Alanında uzman, gayretli ve özverili çalışanlardan oluşacak, tüm Türkmeneli'yi kapsayacak bir idari yapının oluşması gerekmektedir. Bu yapı yıllık planlarının yanında, orta ve kısa vadeli sarıh planlar çerçevesinde çalışmalarını sürdürmesi ihtiyacı bir gerekliliktir. Başta müfredat olmak üzere, öğretmenlerin yetiştirilmesi, kursların düzenlenmesi ve okulların fiziki yapılarının eğitim için en uygun hale getirilmesini üstlenmeleri gerekmektedir. Bu vesileye Türkçe eğitim veren okullarımız, her açıdan, kolejler seviyesine yükseltilerek, oradaki eğitimin teşvik edilmesi gerekmektedir.

Kaynaklarımızdan sağlıklı ve maksimum yararlanmamız gerekmektedir. Türkiye'de üniversitelerden mezun olan veya eğitimini sürdüren gençlerin iyi bir şekilde organize edilerek, Türkmenli'de (sahada) öğretmenlerimize yönelik yaz kursları düzenlemek ile insan kaynaklarımızdan en iyi şekilde yararlanılmalıdır. Bu vesileyle daha az masraf ve daha hızlı sürede etkili sonuçlar elde edilebilir. Unutulmalıdır ki kaliteli öğretmen, kaliteli bir eğitim verebilir.

Terör örgütü İşid'in, 2014'ten beri Türkmeneli bölgelerini işgal etmesiyle, 400,000 ni aşkın Türkmen ya Irak içinde yerinden olmuş ya da ülke dışına çıkmak zorunda kalmıştır. Yaşanan büyük acıların ve kayıpların yanında, çocukların eğitimlerinden uzak kalması da büyük bir sorundur. Geri dönüşler süreci yaşandığında, yaşanan eğitim açığının nasıl giderileceği konusunda şimdiden, yetkili Türkmen kurum ve kuruluşları, eylem planlarını hazırlamaları gerekmektedir. Aksi takdirde, sorunlar akışına bırakılarak çözülmeyecektir.

Eğitim sürecinin bir bütün olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda görülecektir ki sadece okullarda verilen eğitim ile sınırlı kalmayan bir süreçtir. Bu yüzden Türkçe eğitim alan

bireylerimiz okulda aldıkları öğrenim dışında, kişiliklerini geliştirmelerini sağlayacak, marifet ve bilgi birikimini arttıracak birçok okuma materyallerine ihtiyaç duymaktadır. Türkmeneli’de zengin ve faydalı Türkçe kitapları barındıran kütüphane ihtiyacı giderilmelidir. İnsanlarımıza Türkçe kitapları okuma fırsatı sunulmalıdır ilk önce ardından bu okuma teşvik edilerek dil ve bilgi zenginliği kazandırılmalıdır.

Türkmen okullarından mezun olan başarılı gençlerimizin, Türkiye’de üniversite eğitime devam etmeleri fırsatları olması önemlidir. Türkiye Cumhuriyetinin sağlamış olduğu burslu okuma imkânı, Türkmenler için insan gücü yetiştirilmesi bakımından çok önemli bir yere sahiptir. Bu yüzden başarılı öğrencilerin burslandırılarak yüksek tahsil görmelerini sağlamak hayati öneme sahiptir. Türkmen kontenjanlarının, eskiden olduğu gibi arttırılması, Türkçe eğitimin destekleyici ve teşvik edici bir adım olacaktır.

Irak’ın içerisinde, değişik illerinde, üniversite, yüksek lisans ve doktora eğitimi gören öğrencilerimizin barınma ihtiyaçlarının ciddi olarak ele alınması da eğitim stratejimizin bir parçası olmalıdır. Zira eğitimli Türkmen bireyinin iyi ortamlarda eğitim alma imkânının sağlanması ve etkili bir biçimde organize edilmesi, Türkçe eğitiminin sadece okullara hapsedilmemesiyle mümkün olur. Bu nedenle yurtlarda ve öğrenci evlerinde kalan öğrencilerimiz desteklenerek Türkçe eğitim alanı genişletilebilir.

Türkmen kurum ve kuruluşları, başarılı bir şekilde üniversite eğitimini bitiren öğrencileri, yabancı dil öğrenmelerini teşvik etmesi elzemdir. Bu vesileyle uluslararası alanda çalışabilecek insan gücü yetiştirilmesi de hedeflenmelidir. Bu strateji çerçevesinde, belli sayılarda gençler, yıllık olarak, yurt dışındaki kurslara ve kamplara katılımları desteklenmelidir.

Son olarak diyebiliriz ki, Türkçe eğitim ile Irak’ta Türk varlığı, kültürü ve sanatı devam edecektir. Eğitimli, kaliteli ve marifetli insan gücü ile milli bilinç zinde tutulacaktır. Milli varlığın idamesinde dil ve eğitimin yeri vazgeçilmezdir. Bu yüzden iyi ve doğru eğitim sayesinde Irak’ta huzur ve barışın sağlanabileceği, barışçıl birlikte yaşam felsefesinin güçleneceği ve müreffeh bir hayatın sürdürülebileceğine inanıyoruz. Eğitimli ve bilinçli Türkmen bireyi varlığını koruyabilir.

BÜYÜK ÖĞRENCİ PROJESİ VE TÜRKİYE BURSLARI KAPSAMINDA TÜRKMEN ÖĞRENCİLERİ

Ali Ekber RIZA

(TİKA Uzmanı)

fdk1453@gmail.com

Küreselleşme ile gelen çağdaş dünya düzeninde uluslararası sınırlar ortadan kalkarak dünya bir köy haline gelmiştir. Ülkeler arasında işbirliği ve etkileşimin artmasıyla birlikte üretim ilişkileri giderek değişmekte, ülkelerin kalkınma ve zenginleşme çabalarına paralel olarak ekonomilerin itici gücü olarak görülen nitelikli insan gücüne duyulan gereksinim daha da artmaktadır.

İşgücü hareketliliğinin hızla arttığı günümüz dünyasında, uluslararası öğrenci ve akademisyen hareketliliği de önemli bir seviyeye ulaşmıştır.

21. yüzyıl, nitelikli insan gücünü yetiştirmenin yanında küresel ölçekte bu insanları kendisine çekebilen, sahip olduğu insan gücünü doğru ve yerinde değerlendirebilen, küresel bilgiyi kullanarak yeni bilgiler üretebilen, bilgiyi ekonomik ve sosyal faydaya dönüştürebilen ve insan odaklı kalkınma anlayışını benimseyen ülkelerin yüzyılı olacaktır.

Türkiye hızlı gelişme sürecini destekleyecek genç ve dinamik bir nüfus yapısına her zaman olduğundan daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Mevcut beşeri sermayenin geliştirilmesine yönelik politikaların yanı sıra üstün nitelikli insan gücünün Türkiye'ye çekilmesi, kalkınmaya doğrudan katkı sağlayacağı gibi, teknoloji geliştirme yeteneği ve kurumsal kalite alanlarına da önemli girdi sağlayacaktır.

Türkiye'deki Yükseköğretim sisteminin uluslararası öğrenciler ve öğretim üyeleri için çekim merkezi haline getirilmesi; toplumun ve ekonominin ihtiyaçlarına duyarlı, küresel ölçekte rekabetçi bir yükseköğretim sistemine ulaşılmasına katkıda bulunacaktır. 2016 yılı itibarıyla küresel düzeyde 5 milyonu bulan uluslararası öğrenci sayısının 2020 yılında 8 milyona ulaşması beklenmektedir.

Türkiye'de 2017 yılı itibarıyla 183 üniversite bulunmaktadır. Bunlardan 118'i devlet üniversitesi, 65'i vakıf üniversitesidir.

Toplam 183 üniversiteden Irak'ta tanınan Türk Üniversitelerinin sayısı sadece 28'dir. Bunlar; Sabancı Üniversitesi, İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Atılım Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul Teknik

Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yıldız Technical Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, İzmir Institute of Technology, Gaziantep Üniversitesi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Çankaya Üniversitesi, Karadeniz Technical Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Gediz Üniversitesi, Yaşar Üniversitesi.

Öğrencilerimizin yaşadığı sorunlar;

1. Tanıtım Sorunu
  2. Eşgüdüm Eksikliği
  3. Uluslararası Öğrenci Ofisi Eksikliği
  4. Öğretim Üyelerinin Olumsuz Yaklaşımı
  5. Barınma Sorunu
  6. Denklik Sorunu
  7. Mezuniyet Sonrası Durum ve Takip Sorunu
  8. YÖS'ün Kaldırılmasının Sorunları
  9. Üniversite Harçları
- Türkiye’de yükseköğrenim görmek isteyen öğrencilere yönelik yapılan tanıtım ve danışmanlık hizmetlerinin artırılması gerekmektedir.
  - Uluslararasılaşma konusunda üniversitelere vizyon kazandırılmalı ve tanıtım, müfredat, öğrenci destek hizmetleri ve üniversite personelinin eğitimi gibi birçok farklı konuda üniversitelerin uluslararasılaşmaları desteklenmelidir.
  - YÖS’ün ve merkezi yerleştirmenin kaldırılması sonrasında, uluslararası öğrenciler her bir üniversite hatta her bir bölüm için ayrı başvuru yapmak durumunda kalmıştır. Bu durum, uluslararası öğrenciler için hem başvuru maliyetini artırmış ve hem de başvuru sürecini daha karmaşık hale getirmiştir. Bu karmaşıklığın ve öğrenciye getirilen ekstra maddi külfetin ortadan kaldırılması için, öğrenci seçimlerinde YÖS benzeri merkezi bir sınavın tekrar hayata geçirilmesi uygulanmalı. Başvuru işlemleri için, İngiltere’de UCAS ya da Amerika’da The Common Applications örnekleri baz alınabilir.
  - Türkiye’den alınan diplomaların denkliğiyle ilgili sorun çıkaran ülkelerle diplomatik kanallarla görüşülmeli ve bu ülkelerdeki denklik sorunu çözülmelidir. Bu şekilde, ilgili ülkelerden daha fazla öğrenci gelmesinin önü açılmış olacaktır.

- Mezun öğrencilerle özellikle burslu olarak öğrenim görenlerin ilişkileri koparmamak için sağlıklı işleyen bir mezun takip sistemi kurulmalı ve mezunların birbirleriyle rahatlıkla iletişim kurabilecekleri (çevirim içi veya yüz yüze) ortamlar geliştirilmelidir.
- Üniversiteler harçlarıyla ilgili fiyatlandırma yapılması gerekiyor. Her üniversite kendine göre fiyat belirlemekte. Kimi üniversiteler 3 katı, kimileri ise 5 hatta daha fazlasını uygulamakta. Bu da uluslararası öğrencilere şunu dedirtiyor: “ben bu fiyata Türkiye’de okuyacağıma, gider Avrupa’nın falanca üniversitesinde okurum”.
- Türkiye’den alınan diplomaların denkliğiyle ilgili sorun çıkaran ülkelerle diplomatik kanallarla görüşülmeli ve bu ülkelerdeki denklik sorunu çözülmelidir. Bu şekilde, ilgili ülkelere daha fazla öğrenci gelmesinin önü açılmış olacaktır.
- Öne çıkan diğer sorunlar ise: maddi sorunlar, dil sorunu, kontenjan kısıtlamaları ve işlem/süreçlerin zorluğu. Maddi sorunlar, özellikle şehir içi ulaşım masrafları ile kendi imkânları ile gelen uluslararası öğrencilerin barınma ve zorunlu sağlık sigortası masrafları olarak sıralayabiliriz.
- Daha önceden Büyük Öğrenci Projesi kapsamında Irak Türkmenlerine 80-110 kontenjan ayrılırken, günümüzde Türkiye Bursları çerçevesinde ise bu sayı 8-15 kontenjana düşmüştür. Türkiye Bursları kapsamında Türkmen öğrencilere daha fazla kontenjan verilmelidir, akrabalarınız tanıdıklarınızdan önceliklidir. Zaten dinimiz de bunu emrediyor.

AFET VE ACİL DURUMLARDA GÖRSEL SANATLARIN PSİKOSOSYAL DESTEK AMAÇLI KULLANIMI

Doç. Dr. Bülent SALDERAY

(Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Temel Bilimler Bölümü Öğretim Üyesi)

bsalderay@gmail.com

Genelde Türkiye coğrafik konumu itibarı ile doğa kaynaklı ve/veya insan kaynaklı her türlü afet ve acil durumun yaşandığı etken bir yapıya sahiptir. Bu nedenden dolayı; Türkiye, oluşabilecek her türlü doğa kaynaklı ve/veya insan kaynaklı afet ve acil duruma hazır olmalı ve bu konudaki altyapısını güçlü tutabilmelidir (TC Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2015).

Türkiye’de uygulanan Afet ve Acil Durum Planı, hizmetlerin her durumda sürdürülebilir olmasını sağlayarak, kişilere en etkin hizmetin sunulmasını ve personelin ihtiyaç ve güvenliğini gözetmeyi temel almaktadır.

Oluşabilecek afet ve acil durumlarda, öncelikli olarak iş ve sorumluluk düşecek kurumların başında sağlık yapılanması içerisinde yer alan hastaneler görülebilmektedir (IASC, 2007; Nazarov, 2011). Hastane Afet ve Acil Durum Planı (HAP) 2015 yılından itibaren İl Sağlık Afet ve Acil Durum Planları ile uyumlu hale getirilmiştir (TC Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2015).

Afet ve acil durumlarda mağdurlara psikososyal destek hizmetleri, ancak; oluşturulan sağlık hizmetleri yapılanmasının ardından verilebilmektedir (Levine ve Levine, 2011). Bu tür durumlarda; İl Sağlık Afet ve Acil Durum Planlarının aktive edilmesiyle Psikososyal Destek Birimi’nin oluşturulması eş zamanlı olmaktadır (ERCAN, 2010; TC Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2015).

Psikososyal destek faaliyetleri 3 grupta planlanmalıdır:

1. Sağlık Personeline Yönelik Psikososyal Destek,
2. Hasta ve Hasta yakınlarına Yönelik Psikososyal Destek,
3. Afet ve Acil Durumlarda Sosyal Hizmet Uygulamaları (TC Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2015).

Psikososyal destek kapsamında, psikososyal destekte bulunacak uzman kadro için önerilen asgari eğitim başlıkları şu şekilde sıralanabilir: (1) Afet yönetimi, temel tanım ve ilkeler, (2)

Travmatik Olay, Psikolojik Travma, Toplumsal Travma, (3), Toplumsal Travma ve Evreleri, (4) Afetlerde Psikolojisi, (5) Afetlerde Ekip Çalışması, (6) Sağlıklı İletişim, (7) Çatışma Çözümü, (8) Kendi Kendine Yardım Becerileri, (9) Stres Yönetimi, (10) Öfke Yönetimi, (11) Akut Stres Belirtileri, (12) Travma Sonrası Stres Belirtileri, (13) Psikolojik İlk Yardım, (14) Afet ve Acil Durumlarda Sosyal Hizmet Uygulamaları, (15) Psikolojik Triyaj (IASC, 2007; ERCAN, 2010; TC Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2015).

Toplumun Afet ve Acil Durumlara Hazırlanması: Japonya Örneği

Genel olarak konu üç başlıkta ele alınmaktadır:

1. *Toplumun Afet ve Acil Durumlara Hazırlanması:* Toplum yapısındaki tüm bireylerin (ana okul, ilkokul, ... vb. öğrencilerin, sağlık çalışanlarının, memurların, ev hanımlarının, ... vb.) afet ve acil durumlar konusunda süreğen bir eğitim olarak bilgilendirilmeleri, yapılması gerekenlerin süreç içerisinde net olarak belirtilmesi ve her bir bireyin üstleneceği görev ve sorumlulukların netleştirilmesi.
2. *Afet ve Acil Durum Anı:* Afet ve acil durumlar konusunda alınan süreğen eğitim programında belirtilenlere, soğukkanlı bir şekilde riayet edilmesi.
3. *Afet ve Acil Durum Yönetimi:* Afet ve acil durumlar konusunda alınan süreğen eğitim programında belirtilenler doğrultusunda önceden belirlenen afet ve acil durum programına uyulması, alınan görev ve sorumlulukların yerine getirilmesi (BRI ve GRIPS, 2007; Nazarov, 2011; Shaw ve Takeuchi, 2012; Director General for Disaster Management Cabinet Office, Government of Japan, 2017; Global Education Cluster 2017).

Savaş ve savaştan dolayı yaşananlar, insan kaynaklı acil bir durumdur (TC Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2015). Türkiye'nin yanı başında Irak'ta, Suriye'de yaşananlar, yaşatılanlar insan kaynaklı durumlardır. Milyonlarca insan göç etme durumunda kalmıştır. Bu göç edenler arasında Türkmen soydaşlarımız da bulunmaktadır. Milyonlarca insan, bu acımasız savaştan etkilenmiş, yersiz yurtsuz edilerek sığınmacı konumuna düşürülmüştür. Savaşın onlar üzerinde yaşattığı tahribatı, tamamen silmek mümkün olmayabilir. Ancak; bu tahribatın izleri azaltılabilir. Özellikle, savaştan etkilenmiş çocuk ve gençlerin yaşamış oldukları travmanın izlerinin azaltılması psikososyal destek almalarına, alabilmelerine bire bir bağlı olabilmektedir.

Savaş mağdurlarına psikososyal destek hizmetlerinin verilmesi son derece önem taşımaktadır. Rehabilitasyon amaçlı görsel sanatlar psikososyal destek hizmetleri içerisinde

verilmektedir (Levine ve Levine, 2011). Savaşın travmatik yapısından etkilenmiş kişilere, psikososyal destek çalışmalarının verilememesi veya bu hizmetlerin oldukça yetersiz kalması durumunda, fırsatçı art niyetli kişiler, çocukları ve gençleri hedef alabilmektedir. Çocukları ve gençleri art niyetli kişilerin eline iten etmenler şu şekilde sıralanabilir: (1) Geleceğe yönelik (Üniversite, Meslek edinimi, ... vb.) bir beklentinin olmaması, (2) Eğitim Yarıda Kalması, Eğitim Alamama, (3) Güvenliğin Sağlanamaması (Travmatik durumlar ve zalimliğe maruz kalma: göç, ebeveyn kaybı, yakın kaybı, yok oluş, alıkonma, taciz, işkence), (4) Sağlık imkanlarının Yetersizliği, (5) Gıda (yiyecek, içecek) eksikliği, (6) Ekonomik yetersizlik, (7) Sosyal baskı, (8) Siyasi Baskı (UNICEF, 2009a; UNICEF, 2009b; IASC, 2007).

Çocuklar ve gençleri art niyetli kişilere doğru çeken etmenler ise şu şekilde sıralanabilmektedir: (1) Duygu ve Düşünce Anlamında, (2) Kahraman olma isteği, (3) Azami derecede sosyal fedakarlık, hayır diyememe durumu, (4) Kişilik (bunalım, etnik nedenler), (5) Kitleleri akasından sürükleyen kişiyi takip etme isteği, (6) Kutsallaşma İnancı, (7) Heyecan, macera arayışı, (8) Dini değerlerin çöküşü ve toplumsal yapılar, (9) Beyin yıkama (UNICEF, 2009a; UNICEF, 2009b; IASC, 2007).

Diğer Etmenler: (1) Seyahat Kısıtlaması, (2) Zorunlu Eğitim, (3) Adam Kaçırma/Kaçırılma, (4) Kişinin eğitim aldığı yer, izlediği videolar, dinlediği müzikler, sevdiği afişler ve takip ettiği medya yapısı (UNICEF, 2009a; IASC, 2007).

Yapılan istatistikler, çocuklar ve gençlerin art niyetli kişilerin elinde yaşayacağı sonu şu şekilde sıralamaktadır: (1) Ölüm, (2) Yaralanma, (3) Zarar verici kişilik yapısı (Travma Sonrası Stres Bozukluğu), (4) Toplumsal problemlere neden olma (UNICEF, 2009a; UNICEF, 2009b; Global Education Cluster, 2017).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Konvansiyonu şu hususları savunmaktadır: (1) Kişinin tasfiyesinin sağlanması, (2) Toplumsal yapıya tekrar adaptasyonunun sağlanması, (3.) Rehabilitasyona tabi tutulması, (4.) Tekrardan eğitim sürecine başlaması, (5.) Mesleki eğitim alması (IASC, 2007; UNICEF, 2009a; UNICEF, 2009b; Global Education Cluster, 2017).

SONUÇ:

Görsel sanatlar, bireylerin sağlıklı ve duyarlı yetiştirilmesinde rehabilitasyon (tedavi) amaçlı kullanılabilir. Çocuk Hakları Konvansiyonunun çocukların sağlıklı gelişimini sağlamak adına belirledi 5 maddenin her birinde Görsel Sanatlar tedavi amaçlı kullanılabilir. Ancak; Uzman Kişiler tarafından, doğru yöntemlerle uygulanabildiği takdirde; Psikososyal

Destek Amaçlı Kullanımın olumlu ve etkili sonuçlar vermesi söz konusu olabilmektedir. Aksi taktirde yapılanlar sanatsal bir uygulamadan öteye gidemez.

Kaynakça:

BRI (Building Research Institute) and GRIPS (National Graduate Institute for Policy Studies) (2007), Disaster Education, http://www.preventionweb.net/files/3442_DisasterEducation.pdf, adresinden 28 Şubat 2017 tarihinde alındı.

Director General for Disaster Management Cabinet Office, Government of Japan (2017), Disaster Management in Japan, http://www.bousai.go.jp/1info/pdf/saigaipanf_e.pdf, adresinden 27 Şubat 2017 tarihinde alındı.

ERCAN YÜKSEL, Ayfer (2010). Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Hasta ve Afet Planı Modeli, Doktora Tezi, T.C. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Acil Yardım ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, Ankara.

Global Education Cluster (2017), Disaster Risk Reduction In Education In Emergencies: A Guidance Note For Education Clusters And Sector Coordination Groups, http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Full_report_96.pdf, adresinden 28 Şubat 2017 tarihinde alındı.

IASC (2007). IASC Guidelines on Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Settings. http://www.who.int/mental_health/emergencies/guidelines_iasc_mental_health_psychosocial_june_2007.pdf, adresinden 27 Şubat 2017 tarihinde alındı.

LEVİNE, Ellen G., Stephen K. Levine (2011). Art in Action: Expressive Arts Therapy and Social Change. Jessica Kingsley Publishers, London and Philadelphia, USA.

NAZAROV. Emin (2011). Asian Disaster Reduction Center Visiting Researcher Program FY2011A: Emergency Response Management In Japan, Final Research Report, http://www.adrc.asia/aboutus_r/vrdata/finalreport/2011A_AZE_Emin_FRR.pdf, adresinden 28 Şubat 2017 tarihinde alındı.

SHAW, Rajib, Yukiko TAKEUCHI (2012), East Japan Earthquake and Tsunami: Key Lessons for the Education Sector. <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002161/216169e.pdf>, adresinden 28 Şubat 2017 tarihinde alındı.

TC Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri Genel M¼d¼rl¼ę¼ (2015). Hastane Afet ve Acil Durum Planı (HAP) Hazırlama Kılavuzu, Sistem Ofset Bas. Yay. San. ve Tic. Ltd. şti. Ankara.

UNICEF (2009a). Psychosocial Support of Children in Emergencies, For Every Child Health, Education, Equality, Protection Advance Humanity, UNICEF.

UNICEF (2009b). UNICEF Programming for Psychosocial Support Frequently Asked Questions.

<http://www.bettercarenetwork.org/sites/default/files/attachments/Programming%20for%20Psychosocial%20Support%20FAQs.pdf>, adresinden 27 şubat 2017 tarihinde alındı.

TÜRKMEN ÖĞRENCİLERİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI

ÇALIŞTAYI PROGRAMI

Erşat SALİHİ

(Irak Türkmen Cephesi Başkanı, Kerkük Milletvekili)

Başarılar diliyorum! Saygılarımı sunarım.

Öncelikle nazik davetiniz için teşekkürlerimi sunarım. Yoğun çalışmalardan ötürü çalıştaya katılamadığımdan üzgün olduğumu belirtmeliyim. Lütfen kabul buyurunuz.

Aziz Atatürk'ün de büyük önem attığı gençler Yüce Türk milletinin parlak geleceğinin tek teminatıdır. En karlı yatırım gençlere yapılan yatırımdır. Biz! Türkmen siyasetçiler, Irak'ta Türk varlığını devam ettirebilmek için etrafımızda bilgili gençlerin desteğine her zaman ihtiyaç duymaktayız. Belirlediğimiz milli amaçlarımız, gençler ve özellikle aydın gençler tarafından benimsenip desteklendiği zaman gerçek olur.

Saygıdeğer katılımcılar,

Türkmen milleti, Irak'ta kendi topraklarında sürgün edilmekte, her türlü insanlık dışı muameleye tabi tutulmakta ve kirli siyasi entrikaların kurbanı edilmektedir. Düşmanlarımızın hedefi, Türk varlığını Irak coğrafyasından silip Türkmeneli'den sürmektir. Ama nafile! Çünkü inanıyoruz ki Türkmen davasına kalben ve aklen bağlı gençlerimiz var oldukça milletimiz bu topraklarda ilelebet yaşayacaktır.

Türkmenlerin devlet kurumlarına girmelerine engel olma ve onların üst kademelerde yer almalarına müsaade etmeme Irak'ta on yıllardan beri süregelen bir uygulamadır. Bununla yetinmeyip gençlerimizin üstün başarılarına karşın Irak üniversitelerinde ve devlet bursuyla yurtdışında yüksek tahsil yapmalarına açık biçimde engel olunmaktadır. Nitekim, Türkiye Cumhuriyeti'nin sağladığı burs imkanları gençlerimizin bilimsel gelişiminin tek umut yoludur.

Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti, 1990'ların ikinci yarısından itibaren Türkmen gençlerinin Türkiye'de eğitim görme olanağından yararlanma imkânı sağlamıştır. Türkmen gençlere tahsis edilen kontejan sayısı 80 civarındaydı. Türkiye'de eğitim görecektir olan Türkmen gençlerin seçiminden sorumlu olan kurum, Irak Türkmen Cephesi ve Türkmeneli Kültür Merkezi ile koordineli şekilde çalışmaktaydı. Bu uygulama bizi fazlasıyla memnun etmekteydi. Bahsi geçen bizim kurumlar, dolaylı veya dolaysız olarak gençlerimiz ile ilgilenmekte ve onların eğitim başarı durumunu takip etmekte idi. Bu ve benzeri çabaların, Türkmen gençlerinin milli bilincinin gelişiminde büyük rolü olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Nitekim Türkiye'de

eğitim gören birçok gencimiz yüksek lisans ve doktorasını tamamlayıp memlekete döndü ve milletimize verdikleri hizmetler herkes tarafından takdir ile karşılındı.

Ancak son yıllarda Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları'nın talimat ve yönergesinde yapılan değişiklikler, gençlerimizin bilimsel yarar sağlayabilecekleri yolu adeta kapattı. Türkmenlere tahsis edilen 80'e kontejanın Arap ve Kürtlerle paylaştırılması bizi zd ve tedirgin etti. Bununla kalmayıp aday seçimi doğrudan büyükelçilik ve konsolosluk üzerinden yapılmaya başlandı. Böylece Irak Türkmen Cephesi ve Türkmeneli Kültür Merkezi kasıtlı veya kasıtsız olarak devre dışı bırakıldı. Hal böyle olunca biz de gençlerimiz üzerindeki etkimizi kaybettik. Yıllardan beri uyguladığımız milli bilinçlendirme ve örgütlü çalışma programları dondurmak zorunda kaldık. Çünkü ğrencilerin ilişinin bizimle kesilmesi YTB tarafından talep edildi.

Burada belirtmek isterim ki Arap ve Kürtlerin, Türkiye'nin sağladığı burs imkanlarına ihtiyaçları yoktur. Onlar devlet imknlarını tepe tepe kullanıp gençlerini dünyanın en iyi üniversitelerinde okutabilme olanağına sahipler. Ancak bizim, geleceğe hazırlama, Irak'ın hassas kurumlarında ve devletin önemli mevkilerinde yer alabilecek gençleri yetiştirebileceğimiz olanak Türk niversiteleridir. Gençlerimizin korkusuzca kendilerini geliştirebilecekleri tek yer Türkiye'dir. Nitekim bizi bu imknlardan yoksun bırakmak ve doğal payımız olan 80'e yakın kontejanın Arap ve Kürtler ile paylaştırılmasını anlamsız buluyor v asla uygun görmüyorum. Bu durum karşısında derin üzüntülerimi dile getirip gençlerimizin bilimsel araştırma yapabilecekleri yerlerin kapılarının adım adım yüzlerine kapandığını görüyorum.

Bu güzide çalıştayın ve siz değerli katılımcıların Türkmenler için yapabilecekleri çok şey vardır. Bunu fırsat bilip şunları siz ve ilgili makamlardan saygılarımla talep etme cesareti göstermem lütfen müsaade buyurunuz:

1. Türkmenlere tahsis edilen 80'e yakın kontejanın Arap ve Kürtler ile paylaşımı uygulamasına son vermek ve YTB tarafından gençlerimize iade edilmesi;
2. Aday seçimi sürecinin Irak Türkmen Cephesi ve Türkmeneli Kültür Merkezi ile koordineli biçimde yapılması;
3. Seçilen adayların sorumlusunun Türkmeneli Kültür Merkezi olduğu YTB tarafından gençlerimize bildirilmeli, işbirliği teşvik edilmelidir.
4. Seçilen gençlerin özel eğitime tabi tutulmaları gerekmektedir. Kişisel gelişim, yabancı dil ve liderlik kurslarının yapılması milletimize büyük yarar sağlayacaktır. Üstelik Irak devleti

kurumlarında yakın gelecekte bakan, milletvekili ve bürokratların yetiştirilmesinde katkınız olacaktır. Bu katkı tarafımızdan asla yadsınmayacaktır. Yetiştirdiğiniz kişiler sizin ebedi dostlarınız olacaklardır. Türkiye Cumhuriyeti, Irak'ta yumuşak gücünü öncelikle Türkmenlere yönelik kullanmalıdır.

TÜRKMEN ÇOCUKLARININ RESİMLERİNDE SAVAŞIN İZLERİ

Yrd. Doç. Gonca YAYAN

(G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü)

Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi)

gyayan@gazi.edu.tr

Savaş, devletlerin, aralarındaki ekonomik ve siyasal anlaşmazlıklar vb. nedeniyle, siyasal ilişkilerini keserek, birbirlerine karşı ordularıyla giriştikleri silahlı eylemlerdir. Diğer bir deyişle, bir ülkede, siyasal toplulukların ya da toplumsal sınıfların, yönetimi ele geçirmek için giriştikleri silahlı eylem, iç savaştır.

Savaşta, barışta insan toplumunun bir ürünüdür. İnsanların savaşa dair hafıza ve deneyimleri, toplumsal olarak her savaştan sonra neyin hatırlanması gerektiği hususu içinde birçok dinamik barındıran karmaşık toplumsal bir meseledir(Bakıoğlu,2014: 10). Hafıza, geçmişte yaşananların kısmen veya tamamen bilinçte canlı tutulması ve yeniden oluşturulmasını ifade eden insana özgü olan bir olgudur. Hiç kuşkusuz, hatırlama ve tanımanın gerçekleşmesi için bilgi, olay ya da nesnenin önceden öğrenilmiş ve belleğimize yerleştirilmiş olması gerekir. Hatıraların kazanılması ve saklanması zihinsel, duygusal ve toplumsal etmenlerin de büyük rolü vardır. Şiddetli duygular uyandıran nesne ya da olaylar bellekte daha uzun süreli olarak saklanır. Kişinin trafik kazası geçirmiş olması veya savaşı yaşamış olması gibi şiddetli korkuya neden olan olaylar, uzun süre ayrıntılarıyla hatırlanır. Bu tür olaylardan her kesimde farklı şekilde etkilenir. Hiç şüphesiz her türlü şiddetin yoğun bir şekilde yaşandığı savaş ve savaş sonrası dönemlerde en çok etkilenen kesimler, özellikle çocuklar ve kadınlar olmuştur. Günümüzde de hala milyonlarca çocuk, savaşların terör saldırılarının ve politik çatışmaların masum kurbanlarıdır. Bu şiddet eylemlerinin çocuklar üzerinde yarattığı travmatik etkiler, onların fiziksel, psikolojik ve ahlaki gelişimleri üzerinde kalıcı zararlar bırakmaktadır. Hakları ve gereksinimleri savaşın gerekliliklerinin arkasına itilen bu sessiz topluluk, anlam verilemez, bir yıkıcılığın getirdiği yok olma korkusuyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Birçok çocuk annesini, babasını, akrabalarını, arkadaşlarını bu savaşlarda kaybetmekte, fiziksel, duygusal ya da cinsel istismara uğramaktadırlar. Aynı zamanda okullarından ve diğer sosyal destek yapılarından da yoksun kalmaktadırlar. Savaş nedeniyle temel gereksinimlerinden yoksun olan bu çocuklar, aynı zamanda açlık, hastalık ve yoksulluk içerisinde bir yaşam mücadelesi vermek zorunda bırakılmaktadırlar(Erden,2009:2).

Savaş ve çatışmaların çocukların yaşamında meydana getirdiği olumsuz sonuçlar arasında yaralanma, sakat kalma, öldürülme, işkence ve kötü muameleye maruz kalma, çocuk asker olarak savaş ve çatışmalarda kullanılma, zorunlu göçe tabi tutulma ve göç edilen yerlerde ötekileştirilme, dışlanma da yer almaktadır(Bilgin, 2014: 135).

Bu travmatik yaşantılar, çocukların normal gelişim seyirlerini olumsuz yönde etkileyerek kesintiye de uğratmaktadır(Berger, Patrik: 2007). Aynı zamanda bu olumsuzluklar çocuklarda derin duygusal yaralanmaların yanı sıra psiko sosyal travmaları da beraberinde getirmektedir(Unesco, 2004: 41).

Dolayısıyla bu yaşanmışlıklardan etkilenen çocuklarda asabiyete ve depresyonda yaygın olarak görülmektedir(Southal ve Abbasi, 1998:1549-1550, Plunkell ve Southoll 1998: 72-77).

Aslında çocuklar, bireysel geçmişlerine duygularına ve görüşlerine saygı duyulması gereken yetenekli ve üretken bir toplumsal bir gruptur(Ennew, 2005: 5).Çocuklar bir yandan kendi gelişimlerini gerçekleştirirken varlıklarıyla da ailelerin, toplumun ve ülkenin büyüüp kalkınmasına katkı sağlayan, toplumda etkin rol oynayan önemli bir kesimi de oluşturmaktadırlar(Topcu, 2009: 15).

Günümüzde savaş mağduru bu çocuklara yardım etmeyi amaçlayan pek çok kuruluş mevcuttur. Bu kurumlardan bazıları çocukların beslenme, sağlık ve barınma gibi temel gereksinimlerini karşılamayı hedeflerken bazıları da savaşın travmatik izlerinin hafifletilmesine yönelik psiko sosyal girişimlerde bulunmaktadır. Hem bireysel hem de gruplar halinde yardım veren bu kurumların genel amacı ise çocuklardaki kaybedilen temel öz güven duygusunun yeniden kazanılmasına yardımcı olmaktır.(Erden, 2009: 5).Özellikle 6-12 yaş grubundaki çocuklar için, travmaya bağlı duygu ve düşüncelerini ifade etmelerinde kullanılan oyunların yani sıra kitap okumak, masal anlatma, resim ve müzik gibi farklı araçlar kullanılmaktadır. Okul ve kurumlarda yürütülen, bu spor, sanat etkinlikleri çocukların duygularını dışa vurmalarına yardımcı olurken hem içsel rahatlama hem de bir kontrol algısını da sağlamaktadır.

Çocuklar kendilerini farklı şekillerde ifade etmektedirler. Örneğin bir çocuk tarafından çizilen bir taslak, bir resim o çocuğun çevresi, tecrübeleri ve çocuk için önemli olan şeyleri ifade etmesi bakımından önemlidir. Çocuklar, bildikler, şeyleri çizerken dış dünya ve kendi dünyaları arasında iletişim kurarlar. Böylece çizilen bir resim veya bir taslak ile çocuğun kişiliğini yansıtmaya da katkı sağlanmış olmaktadır(Colada, 1996: 16). Dolayısıyla bu resimler, çocuk için nesnelerin simgelenmesinden (bir düşüncüyü, soyut bir kavramı belirten somut nesne ya da imge, işaret) başka düşüncelerin ve duyguların açıklanmış şeklini de

yansıtmaktadır(Yavuzer, 1992:30). İmgelerinde(düşsel olarak tasarlanan ve gerçekleşmesi özlem olarak duyumsanan şey, düş, hayal) düşünmede ki rolü büyüktür. Algılarımız çoğu zaman imgelerden oluşmaktadır. İmgeler üretici ve yapıcı düşüncenin etkisini arttırırken simgelerle kavramlar ve mecazlarla işlenecek malzemelerle, ilişkilerin geliştirilmesine yardımcı olmaktadırlar. Böylece de iç görüntünün, içsel doğanın dışa vurulması, yansıtılması sağlanmış olur(Avobile, 2003: 215). Sanat ve çocuk, birbirini tamamlayan, sürekli değişen ve gelişen dinamik bir olgudur. Çocuklar, ruhsal yaşantılarını çizdiği resimlere yansıtırırken farkında olmadan duygularını ve düşüncelerini de bu resimlere aktarırlar(Artut, 2004: 24)." diyor.

Çocuklarda ilk resim çalışmaları **karalama dönemi** dediğimiz 1-4 yaşları arasında başlar. Çocuklar bu yaşlar arasında gelişi güzel çizimler yaparlar. Resimleri daha çok oyun amaçlıdır. Çizgiler, tren rayı vb.dir.

Şema öncesi dönemi olarak adlandırılan (4-7) yaşları arasında ise; Üç yaş çocuğu tipik yuvarlak kafa çizebilir. İnsan çiz deyince baş ve ayakları olan insan çizebilirler. Yüz hatlarını belirleyebilir. Dört yaş çocuğu kolları ve bacakları olan çöp adam çizebilirler. Beş yaşındaki çocuğunun yaptığı insan ve evler daha belirgin olmaktadır. Altı yaş çocuğunun yaptığı resimlerde artık yavaş yavaş konular yer almaya başlar. Resimlerde yer zemini çizgisi mevcuttur ve saydamlık da vardır. Örneğin ev çizimlerinde evin içindeki eşyalarında çiziliyor olması gibi. Bilindiği üzere resim, çocuğun iç dünyasını ve düşünce yapısını ortaya koyma ve geliştirme araçlarından birisidir. Aynı zamanda çocuğun benliğinin bir yansımasıdır. Resim, bireyin zekası ile, sosyal, kültürel edinimlerini ve psikolojik özelliklerini çevresiyle paylaşmasına imkan sağlar. Çocuklar, yaptığı resimler ile kendilerine ait bir parçayı da yansıtarak duygularını ortaya koyarlar. **Çocukların şematik dönem dediğimiz (7-9) yaşları arasında** resimleri daha belirgin ve ayrıntılıdır. İlk bakışta resmin ne olduğu kolaylıkla anlaşılabilir. Resimler daha gerçekçidir. Resimde mekânsal ilişki vardır. Çocuklar yer çizgisi kullanırlar. Yer çizgisi çocuğun kendisi ve çevresiyle olan ilişkinin boyutunu temsil eder. Bu dönemde kuşbakışı resim çizimleri ağırlıktadır. **Gerçeklik dönemi (9-12)yaşları arasındadır.** Bu dönemde çocukların resimlerde daha ayrıntılı çizimler ve gerçekçi bir yaklaşım görülür. Resim konularında kızlar ve erkekler arasında farklılıklar gözlemlenir. Kız çocukları daha çok bebek resmi, portreleri ve elbiseleri resmederken erkek çocukları ise araba, gemi, uçak çizerler. Bu dönem çocuk resimlerinde kendini beğenmeme, aşırı hassasiyet ve kendini ifade güçlüğü gibi özellikler görülür. **Doğalcılık dönemi ise (12-14)yaşları arasındadır. Resimlerde** nesneler orantılıdır. Resimler perspektiftir. Yakın çevrede gördüğü objelerin orantılarını,

boyutlarını ve derinliklerini çizgileriyle yansıtmaya çalışır. Renkleri ise en iyi şekilde kullanırlar. **Zihinsel yetersizliği olan çocukların resimlerinde ise**, belirgin herhangi bir konu yoktur. Plansızdır. Yaşıtlarının resim özelliklerinden oldukça gerilik gösterir. Resim cılız ve ilkelidir. Çoğunlukla kâğıda resim yerine çeşitli karamalar yaparlar. Ayrıntıları bulunmazlar. Örneğin insan resmi çiz dediğimizde sadece sınır belirten bir çizgi çizilir. Gözler, ağız, burun vs. çizilmez. Ev çizdiğinde çatısı kapısı, bahçesi başka bir yere çizilir.

Çocukta resimleri ters çizme sıklıkla karşılaşıyorsa öğrenme güçlüğü çekebileceği düşünülebilir. Örneğin, ağaçların ters çizilmesi gibi. Çocukların çizdiği çok büyük ve küçük resimlerin her birinin anlamı olabilir. Şöyle ki, **büyük resimler:** Sayfanın tümünü kaplayan bu resimler çoğu kez iç kontrolü zayıf saldırgan çocuklar tarafından çizilmektedir. Hiperaktif çocuklar sayfanın tümünü kontrolsüz bir biçimde kullanırlar. Ender olarak çekingen, ürkek çocuklar zayıf benlik kavramlarıyla geniş figürlere yer vermekte ve daha güçlü olabilmeyi arzuladıklarını bu yolla dile getirirler. **Küçük Çizgiler:** Birkaç santimetre büyüklüğündeki resimler korkak, çekingen, içe dönük çocukların ürünüdür. Küçük boyut, onların güvensizliklerinin simgesi olur. Bu çocuklar kendilerini güvensiz, yetersiz ve küçük görmektedirler. Ender olarak saldırgan çocuklar zayıf benlik imajı içinde küçük figürlere yer vermektedir. **Resimlerde yer alan eksik bırakılan çizgiler ise**, çocukların yakından ilgilendikleri ya da endişe duydukları beden kısımlarını ihmal edip eksik bırakmalarıyla anlaşılmaktadır. Eksik bırakmayı (Omission) vurgulamamakla eş anlamlı görülmektedir. Bir resmin değerlendirilmesinde öncelikle, çocuğun genel tutum ve davranışları içinde yaşadığı psikolojik, kültürel ve ekonomik durum, aile çevre ilişkileri ve diğer önemli özellikler göz önünde bulundurulmalıdır. Bu çocuk resimlerinde; **Eller:** Sosyal ilişkilerin simgesidir. Bir resimde ellerin çizilmemesi çocuktaki güvensizliği ve çevreye uyumda güçlük çektiğini simgelemektedir. **Kollar:** Kolların resimde olmayışı güvensizliği dile getirmektedir. Kollar güç ve kuvvetin simgesi olduğu için kolların çizilmemesi güç ve kuvvetin azlığını belirler. **Ayaklar:** Bir çocuk resminde ayakların yokluğu çocuğun kendine güvensiz ve yardımsız hissetmesi anlamına da gelir. **Başlar:** Kişiliğin ve içgüdülerin kontrol merkezidir. Resimde çizilen büyük ya da küçük kafa, zihinsel bakımdan kendisini yetersiz gören çocuklar tarafından çizilmektedir. Büyük kafa resimleri genellikle yetenekli ve daha başarılı olmak için arzu duyan çocuklarca çizilmektedir. Normalden küçük çizilen baş ilişki kurmada zorluk çeken içe kapanma eğilimli olan kişilerde görülür (Bahçıvan, Saylam, 2004: 116). **Gözler:** Çocuğun iç dünyasını yansıtmaktadır. Ayrıca, göz bebeği olmadan çizilen boş ve anlamsız gözler, görmeğe bağlı ve öğrenme sorunu olan çocuklarca da çizilmektedir. Gözler küçük ve içi boş çizildiğinde

insanlarla ve dış çevre ile bağın yetersiz oluşu ve çevreye karşı ilgisizlik ve içe dönüklüğü de işaret edebilir.(Altinköprü, 2003: 235). **Saçlar:** Çocuğun resminde bastırarak boyadığı saçlar çocuğun fiziksel olarak daha güçlü olma arzusunu göstermektedir(Bahçıvan, Saylam, 2004: 116). **Ağız:** Ağızın önemi, temel iletişim aracı olmasından kaynaklanmaktadır. Konuşma ve dil sorunu olan çocuklar kalın çizgilerle büyük ağız resmi yapma yoluna giderler. Çoğunlukla anne ve babalarına bağımlı çocukların resimlerinde ağız alnını saplandıkları gözlemlenmiştir. Bir iletişim organının resimde çizilmemesi başkalarıyla ilişki kurmakta zorluk çekildiğinin bir göstergesidir. Bazı astımlı çocukların resimlerinde de ağız figürünü çizmedikleri veya ihmal ettikleri de gözlenmiştir. **Burun:** Resimde güç savaşının simgesidir. Resimde burunun yokluğu çocuğun güçsüzlüğünün bir göstergesi olarak değerlendirilir. **Kulak:** Kulaklar görünmesi gerektiği halde çizilmemişse kişinin sosyal ilişkilerinde problem yaşadığını, normalden büyük çizilen kulak için ise çevresi tarafından sürekli eleştirilen ve çevresini devamlı dinlemek zorunda olduğu sonucunu çıkarılabilir. Kulakları büyük çizen bir çocukta dinlemekten hoşlanmadığını gösterir. Evde sık sık eleştirilen, azar işiten, hakaret gören bir çocuk insan yüzü çizerken kulakları atlayabilir. Kulakları çizmeyen bir çocuk eleştirileri duymak istemediğini, kulakları büyük çizen bir çocukta dinlemekten hoşlandığını gösterir." (Altinköprü, 2003: 236). **Dişler:** Resimlerde görülen dişler saldırganlığı temsil eder. İri çizilmiş dişler ise, aşırı saldırganlığın simgesi olabilir. **Boyun.** Eğer resimde hiç çizilmemişse kişinin öfkesini kontrolde problem yaşadığını, kalın ve kısa çizilen boyun ise kurallara uymada zorluk çektiğini ince ve uzun boyun ise kişinin istek ve arzularını sürekli bastırma eğiliminde olduğunu gösterir.(Bahçıvan, Saydam, 2004: 118). **Cinsel organlar:** Resimlerinde cinsel organlara sıklıkla yer veren çocukların ya problemlili ya da cinsel organlarıyla ilgili olarak aşırı bir bedensel endişeye sahip ve dürtülerini kontrolde zayıf çocuklar olduğunun bir işaretidir. **Bacaklar:** Bacaklar bedeni destekleyen ve güçlendiren organlardır. Çocuk resimlerinde bunların bulunmaması çocuğun kendini desteksiz hareketsiz olarak algılamasıyla eş değerdedir. Bacaklar aynı zamanda yaşama sevincini simgeler(Artut, 2002: 167). Çocuk çizimlerinde kâğıdın: **üst kısmı;** aydınlığı, sıcaklığı, iyimserliği: **Alt kısım;** toprak bereket, derinlik ve hafızayı: Resmin **sol tarafı;** geçmiş ve bilinçaltını: Resmin **sağ tarafı;** geleceği ve hareketliliği: Resmin **ortası;** bu günü yansıtır. Sayfadaki **küçük figürler;** güvensizlik ve depresyonun dışavurumu sayılır. Yönler ise; **soldan sola** hareket, geleceği ve gerçeğe yönelmeyi: **Sağdan sola** hareket; geçmiş ve bilinçaltını gösterir(Çankırlı, 2011: 218-2209). **Abartılı çizgiler:** Bu çocuk resimlerinde ya beden parçaları çok büyük çizilmekte ve beden üzerinde aşırı ayrıntıya gidilmekte ve çeşitli beden kısımları kalın olarak çizilmektedir. Ya da tam tersi küçük çizilmekte ve ayrıntılara yer verilmemektedir. Abartılı olarak çizilen beden parçaları niteliğine

göre çocuğun iç dünyası hakkında değişik bilgiler vermektedir. Çocuk resimlerinde, bir şeylerden haberdar olmanın ilk göstergeleri eğri dairelerden oluşan(mandala) çizimlerdir. Dairenin keşfedilmesi çocuğun daha sonraları güneş, insan kafası çizimlerine ilişkin önemli duyuşsal güç olarak görülmektedir. **Mekân şeması;** Çocuk resimlerinde görülen mekân ile ilgili değişikliklerde önemli bir göstergedir. Şematik dönemde çocuk, yaptığı resimlerinde mekân ilişkilerinde belirli bir düzen oluşturur. Çocuk artık bu dönemde şema öncesi dönemde olduğu gibi bir ağaç, bir insan, bir araba figürünü birbiriyle ilişki kurmadan düşünemez. **Güneş:** Bilinçaltında güneş, anneyi simgeler. Anne çocuğun güneşidir. Sarı renkteki güneş, parlaklığı, sıcaklığı, enerjiyi, zenginliği simgelerken değer verilen çocuklar sarı rengi tercih ederler. Budizm de sarı renk, iç huzuru ve bilgeliği temsil eder. Turuncu güneş, endişeli durumu, ölüm ve yaşam arasındaki mücadeleyi, azalan enerjiyi, tehdit edici durumları simgeler(Furth, 2002: 98). **Ev:** Bu figür, çocuk resimlerinde üçüncü yaşta ortaya çıkar. Resimlerde ev figürü çok ilkel bir görünümündedir. Çocuğa sormazsanız ev olduğunu anlayamazsınız. Çocuk resimlerinde ev figürü dört yaşından itibaren anlaşılabilir. Ev figürü, aslında çocuğun sevdikleri ile kendini güvende hissettiği yerdir. Fakat yer çizgisi üzerine çizilmeyen ve yolu olmayan bir ev, ailenin dış dünyaya, insanlar arası ilişkilere ve dostluklara kapalı olduğuna işaret eder. **Duvarlar:** sırları, üzüntü, sevinç ile karamsarlığı ve ölümü simgeler. **Baca:** Bacadan tüten duman evde yaşam olduğunu gösterir Genelde çatı düzleminin sağ tarafında çizilir Bir evden çıkan iki baca ise iki aileyi simgeler(Paktuna, 2003: 35). **Duman:** Bacadan çıkan duman bireyler arası ilişkileri belirlerken bacadan çıkan siyah duman problemlerin olduğunu ve içsel gerginlik ve öfkeyle ilişkilendirilebilir(Malchiodi, 2005: 23). **Çatı:** Mutlu evlerin çatısı kırmızı, mutsuz evlerin çatısı ise siyah olur(Paktuna, 2003:35). **Ağaç:** Kişinin olaya nasıl baktığıyla ilgilidir. Geçmiş ve geleceğe ait düşünceleri hayal ve endişelerini yansıtır Ağaç, Aile sembolüdür. Yapıksız ve meyvesiz ağaç, karamsarlığı ve ölümü temsil eder(Çankırılı, 2011: 283-290). **Renklerde** çocukların dünyasında önemli bir yer tutar. Resmin ebadı kadar renklerde çocukların düşünce ve iç dünyasını yansıtır. Çocuklar hangi renkten etkilenmişse özellikle resimlerinde de ağırlıklı olarak o renge yer verirler. Renkler, çocuğun iç dünyasına ulaşmaktaki en pratik yoldur. Mutlu resimlerde genelde sarı renk, üzüntülü resimlerde kahverengi ve siyah renk ağırlıklıdır. **Mor** renk, anne ve baba desteğine, güvenine ihtiyaç duyan çocukların resimlerinde karşımıza çıkmaktadır. **Kırmızı** renk ağırlıktaysa saldırganlığı ve iddiacılığı temsil eder. **Pembe, sarı, turuncu** renkler; sevecen, uyumlu işbirlikleri: **Siyah, mavi, yeşil, kahverengi** gibi soğuk renkler; baskıcı bir ortamda yetişen, çekingen, güçlkle kontrol edilebilen, uyumsuz ve gerçek duygularını bastıran çocukları temsil eder. Nesnenin çocuk için önemi, büyüklüğü ile önemli ölçüde orantılıdır. Bir çocuk yaptığı bir şeyin önemini vurgulamak için boyutlarında değişiklik

yapabilir. Gördüklerinden çok düşündüklerini çizen çocuklar birden çok bakış açısını da resimlerinde yansıtırlar. Güvensiz bir çocuğun resimlerinde çizgiler daha çok silik ve kesik kesiktir. Sırasıyla savaş konusunun işlendiği Iraklı Türkmen çocuklarının resimlerini inceleyecek olursak

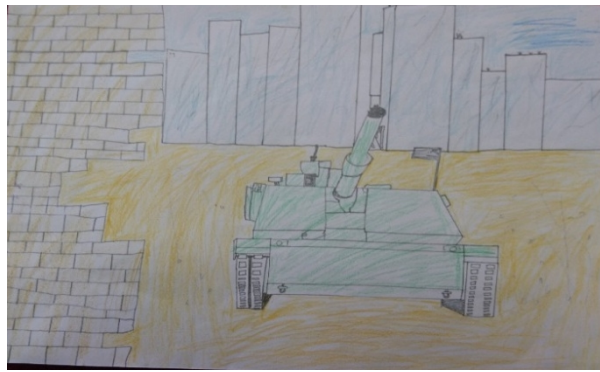
Resim -1:

Resim-1:(Adı Celi, yaşı 12, cinsiyeti kız)

Resimde ortasında bir kız motifi yer almakta olup ağlamakta ve gözlerinden kanlar akmaktadır. Resimdeki kızın dudakları mor renkte çizilmiş olup anne ve babasının desteğini ihtiyaç duyduğuna vurgu yapmıştır. Resmin sağ alt köşesinde ise Arapça olarak "Gamların çokluğundan yoruldum Bu gamları saklamak için çalışıyorum ama yapamıyorum" yazmaktadır.

Resim -2:

Resim-2: (Huzeyfa, yaşı 12, cinsiyeti erkek)

Kompozisyonun orta kısmında Amerikan bayrağı olan bir tank yer almaktadır. Tankın arka kısmında yüksek binalar bulunmaktadır. Resmin sol kısmında ise duvarlarla çevrili olup hiçbir çıkış noktası bulunmadığına vurgu yapılmış.

Çocuğun yorumu: Amerika sivil insanları DAİŞ' in elinden kurtarmak bahanesiyle tanklarını göndermiştir. Ama Amerika DAİŞ' i kendisi destekleyerek sivil insanları da öldürmektedir.

Resim-3:

Resim-3:(Adı Valıd, yaşı 10, cinsiyeti kız)

Resmin sağ tarafında bir çadır ve çadırın önünde bir anne ve ona sarılmış vaziyette bir çocuk yer almaktadır. Çadırın üst kısmında bir helikopterden askerler inmekte olup resmin sol kısmında çarpışan insanlar ve yerde ölü olarak yatan insanlar bulunmaktadır.

Çocuğun yorumu: Resminde Irak askerlerinin helikopterle iniş yaparak aileyi kurtarmaya çalıştığını anlatmaya çalışmış. Aynı zamanda babası öldürülmüş, anne üzgün, çocuk korkmuş, gözyaşlarını saklamaya çalışıyor ama beceremiyor.

Resim-4:

Resim-4(Nuran, yaşı 7,cinsiyet kız)

Kompozisyonunda karşılıklı olarak savaşan iki kişi görülmekte olup, sol taraftaki savaşçının üst kısmında Irak bayrağı ve bayrağın üstünde de parlayan bir güneş yer almaktadır. Bu resimde her ne kadar kararsız çizgiler yer alsa da kullanılan sarı, kırmızı ve mavi renklerle gelecek için ümit vaat edilmekte.

Çocuğun yorumu: Bir Irak askeri bayrağının önünde nöbet tutuyor. DAİŞ Irak bayrağı düşürüp kendi bayrağını dikmek istiyor. Irak askeri kendi bayrağın yanından ayrılmıyor. DAİŞ ırak askerinin bayraklarını bırakmadığını görünce kendi bayrağını alıp çekip gidiyor. Onlar gittikten sonra güneşimiz yeniden çıktı.

Resim-5:

Resim-5:(Mustafa, yaşı 10, cinsiyet erkek)

Resimde bir savaş alanı resmedilmiştir. Yanan bir ev, askerler, tanklar, roketler, helikopter, yerde yatan yaralı ve ölmüş insanlar vardır. Irak bayrağının yer aldığı ve yer yer numaralandırılmış bölgeleri görmekteyiz. Bu bölgeler de yıllara göre savaşı anlatmaya çalışmıştır. Kullanılan renkler de kırmızı ile o şiddeti vurgularken mavi ve yeşil renklerin yer aldığı resimde geleceğe olan mutlu özlemde yatmaktadır

Çocuğun yorumu: Burada gösterildiği gibi 2013 yılında her yer sakin ve huzurludur. 2014 de DAİŞ Irak'a saldırıyor ve Irak askerleri şehit ediliyor.2015 yılında da her yer DAİŞ yüzünden harabeye dönüşmüştür. Resimde mayın ile patlatılmış bir ev var. 2016 'da Irak tankları bizi DAİŞ ten kurtarmaya geliyor. 2017'ye kadar savaş devam ediyor ve insanlar ölüyor. DAİŞ' in cesetleri ise hala yerlerde durmaktadır.

Resim-6:

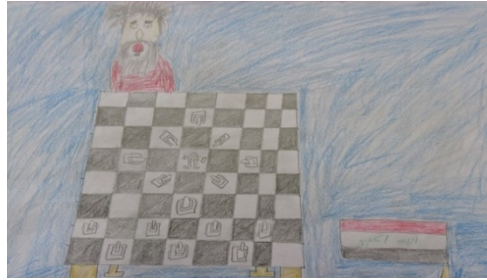

Resim-6: (Meryem, yaşı 12, cinsiyeti kız)

Bu resimde tek başına yalnız kalmış bir kız çocuğunu görmekteyiz. Arka planda bir şehir silueti yer almakta olup siyah renkle resmedilen dumanlar ile karamsar bir tablo çizilmiştir. Resmin sol tarafında yer alan evin üst kısmı siyah renkle resmedilirken alt kısımda kırmızı renkte gösterilmiştir. Evin pencerelerinde görünen kadınların bu şiddet ortamındaki hapis edilmişlerdir. Bu kadınların ruh hallerini yansıtmaya çalışırken, kendisinin de oyuncak ayıcığıyla bu ortamdaki çaresizliğini resme yansıtmış. Ayrıca her taraftan gözlemlenilenleri de çizdiği dürbün gibi topraktan çıkan aletlerden anlıyoruz.

Çocuğun yorumu: Burada küçük kızın yanında oyuncak da var ve bu kızın gözünden yaşları damlıyor dağınık ve üzgün bir şekilde çizilmiş ve etrafında bitkiler susamış ve ölmüş şekilde görülmekte. Uzakta evler ve bir evde de siyah dumanlar tütüyor ve yakında yıkılmış evler var.

Resim-7:

Resim-7: (Hüzeyfa, yaşı 12, cinsiyeti erkek)

Bu resimde karşımızda bir satranç tahtası yer almakta olup bu tahta siyah ve beyaz karelere bölünmüş ve tam ortada kapana kısıtılmış ve etrafı tanklarla çevrilmiş çaresiz bir insanı görmekteyiz. Tahtanın başında bir terörist ağzı kana bulanmış bir vaziyette bu insana bakmaktadır. Resmin sağ tarafında ise Irak bayrağı yer almak da olup ona ulaşmak isteyen ama bir şey yapamayan o insanı görmekteyiz. Dış mekan da kullanılan mavi renk ile de huzur arayışı içinde olduğunu anlıyoruz.

Çocuğun yorumu: Yukarda DAİŞ' i şaşırmış ve mağlup olmuş gösterdim, Satranç tahtasının içinde Işdın etrafı tanklarla sarılmıştır. Bizde onları yenerek Irak bayrağının tekrar yükselmesini istiyoruz.

Resim-8:

Resim-8:(Mustafa, yaşı 10, cinsiyet erkek)

Bu resimde sarı renkle çizilmiş bir alanda yeşil renkli bir asker tarafından ateş edilmek istenilen insanları görmekteyiz. Yerde ölmüş insanlar ve ağlayan çocuklar var. Resimde güneş turuncu renkte çizilerek şiddetin bir parçası olarak yansıtılmaya çalışılmıştır.

Çocuğun yorumu: Burada bir canlı bomba olan DAİŞ ve önünde de bir asker var. Ona teslim ol diyor. DAİŞ' in arkasında kendisinin de görmediği askerler var. O askerlerden birisi onu yakalayıp yere yatırmak istiyor kendini patlatmasın diye de yüksek seste şöyle diyor “ellerini kaldır yoksa seni öldürürüm.”

Resim-9:

Resim-9 (Nurullah, yaşı 12, cinsiyeti kız)

Bu resmin orta yerinde baştan aşağı siyah olmuş gözlerinden kanlar akan ve elinde tuttuğu kedisi de aynı kaderi paylaşmış bir kız çocuğu görmekteyiz. Resmin üst tarafında ise üç kız çocuğunun sadece siyah başları mevcuttur. Birisi boynundan bağlanmış vaziyettedir. Ortadaki kız figürünün bastığı yerde siyah olarak

resmedilmiş olup yaşadığı sıkıntı, baskı ve çaresizlikleri vurgulayıcı bir şekilde anlatmaya çalışılmıştır. Ayrıca resimde sevgi, barış ve taç gibi sembollere de yer verilmiştir. Ayrıca resimde gelecekle ilgili olarak barışın ve güzel bir şekilde yaşayabilecekleri mutlu olabilecekleri bir dünya özlemi mevcuttur.

Çocuğun yorumu: Burada bütün hayatımız gerginlikler içerisinde geçmektedir. Benim yaşamım karardığı için hayallerimi de gerçekleştiremiyorum. Resimde ki bütün yüzler ve elimdeki oyuncakım bile ağlıyor. Bundan dolayı barış hayallerim de havada uçmaktadır.

Sonuç olarak, çocukların savaş ortamı gibi ortamlarda kalarak çeşitli travmalara yönelik duygularını sembollerle ifade etmede kullanılan araçlar içinde; oyun, resim, hikaye, yazı yazma, okuma, dans, drama ve rol yapma gibi iletişim araçlarının kullanılması son derece önemlidir. Bu araçlar, çocukların yaşantılarında stresle başa çıkmalarında, savaşın getirdiği karamsarlığı hafifleterek, umudun ve kontrol algısının gelişmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca yetişkinlerin psikolojik sağlık düzeyleri ne kadar iyi olursa, çocuklarına da o kadar çok yardımcı olacakları unutulmamalıdır. Şiddet içeren haber ve görüntülerden çocuklar uzak tutulmalıdır. Bu da çocukların ilişkilerini oluşturma, sorumluluk alma, kendine güven duyma, kendini kontrol etme ve başkalarını dikkate alma da yardımcı olmakta sosyal ve duygusal gelişmelerine katkı sağlayacaktır. Savaşların yeryüzünden silinmesi en aza indirilerek zararsız hale getirilmesi ve böylelikle her alanda çok hızlı gelişen dünyamıza evrensel barış, özgürlük ve kardeşlik, getirilmesinde eğitim ve eğitimcilere de büyük görevler düşmektedir. Eğitimcilerin çocuk ve gençler üzerindeki etkisi, kabul edilen eğitim hedeflerinin gerçekleşmesine bağlı olacaktır. Çocuklarımızın barış, sevginin olduğu, huzur dolu bir dünyada yaşamaları dileğiyle.

Kaynakça:

- Artut,K,. (2002). Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri, Anı Yay. Ankara.
- Altın köprü, T,. (2003).Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır, Hayat Yay. İstanbul.
- Avabile, T,. (2003).Yaratıcılık www.once.cocuklar.com erişim 1012 2014.
- Bahçıvan, K,. Saydam, R,. (2004). Çocuk çizimlerinin Klinik Değerlendirmedeki Yeri Yansıtma Psikopatolojisi ve projectif Testler Dergisi Sayı-1,İstanbul.
- Bakıoğlu, A,. (2014). Eğitim Psikolojisi, Nobel Yay, Ankara.
- Berger, P,. (2007).Travmatik Öğrencilere Destek Eğitim, Oxford University Press Amazon.com.Uk.
- Bilgin, R,. (2014). Çatışma ve Şiddet Ortamında Büyüyen Çocukların Sorunları Sayı-1 Elazığ.
- Çankırılı, A,. (2011). Çocuk Resimlerinin Dili, Zafer Yay. İstanbul.
- Collado, F.Y,. (1999). The Role of Spontaneous Drawing in the Development of Children in the Early Childhood Setting,www.eric.ed.gov.
- Erden, M,. (2009).Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri, Pegem Yay. Ankara.
- Ennew J(2003)Sokak Çocukları ve Çalışan Çocuklar Gelişim El Kitabı, Unisef Yay.
- Furt, G.M,. (2002).The Secret World of Drawigs Edition, Inner City Books,Toronto
- Malchiodi C.A,. (1998). Çocuk Resimlerini Anlamak, Epsilon Yay. İstanbul.
- Paktuna ,K, C,. (2003).Çöp Çocuk, Boyut Yay, İstanbul.
- Topçu S(2009)Silinmeyen İzler, Phonenix Yay. Ank.
- Southall, D, Abbasi, K,.(1998).Protecting Children From Armed Conflict.BMI 316:1546-1550.
- Yavuzer , H,. (1992). Resimleriyle Çocuk, Remzi Kitapevi, İstanbul.

IRAK'TA TÜRKÇE EĞİTİMİN TARİHÇESİ VE HUKUKİ BOYUTU

Habib HÜRMÜZLÜ

(Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi Danışmanı ve Ortadoğu Analiz Dergisi Başyazarı)

hurmuzlu@yahoo.com

Irak'ta Osmanlı devleti hakim olduğu süre içerisinde eğitim, başta Türkmen bölgeleri olmak üzere, doğal olarak Türkçe yapılmakta idi. Eğitim, bu dönemde, cami ve tekkelerde gerçekleşirdi. Bu durum İngilizlerin Irak'ı işgal etmesinden (1918) ve Irak devletinin kurulmasından sonra da (1921) bir süre devam etmiştir. O yıllarda, bir Türk şehri olan Kerkük ve sair Türkmen bölgelerinde açılan ilkokul seviyesindeki okullarda eğitim Türkçe olarak icra edilmiş, ancak her okulda bir Arapça dersi ilave edilmiştir. 1927 yılında bu okulların beşinci ve altıncı sınıflarında Arapça eğitim vermeye başlanmış, ilk dört sınıfta ise Türkçe eğitime devam edilmiştir. Lise seviyesinde de Arapça eğitim verilmesine başlanmıştır.

Birinci dünya savaşından sonra Irak'ı işgal eden ve sonrası Manda rejimine tabi tutan İngilizler, Irak'ta Türk varlığını, Türk kültürünü ve Türk tarihini silmek için ellerinden gelen her türlü çabayı harcamaktan çekinmemişlerdir. Eğitim alanında da Türkçe tedrisatın iptali ve yerine Arapçayı getirmeyi gerçekleştiren planları Irak hükümetine empoze ederek gerçekleştirmeyi amaçlayan onlar olmuştur.

İlginçtir ki manda rejimi süresinde (1921 - 1932) Irak'ta Türkçe eğitime kısıtlı bir şekilde imkan veren iki yasa çıkmıştır. Bunların ilki 1931 yılında Irak'ta yürürlüğe giren (Yerel Diller Yasası) olmuş, ikincisi ise, Irak hükümetinin 1932 tarihinde ilan ettiği “deklarasyon” olmuştur.

Türkçe eğitimle ilgili olarak 1931 yılında çıkan 74 Nolu Yerel Diller Yasası'nın 6. Maddesine göre, Musul, Erbil ve Kerkük vilayetlerinin ilçelerinde öğrencilerin çoğunluğunun Türklerden oluşan anaokulu ve ilkokullarda eğitim dilinin Türkçe olacağı vurgulanmıştır.

1932 yılında Başbakan Nuri EL- Said'in imzasıyla yayınlanan “deklarasyon”, Cemiyet-i Akvam'a mandanın kaldırılması için verilen bir taahhütnamedir. Deklarasyonun 5. Maddesi, değişik din, dil ve etnik gruplara mensup Irak halklarının kendi dillerini kullanmaları amacıyla okullar ve eğitim müesseseleri açma hakkına sahip olduklarını vurgulamıştır. Deklarasyonun 8. Maddesi ise, ana dilleri Arapça olmayan ve il ve ilçelerde belirli bir oranda varlıkları olan vatandaşların çocuklarının, ülkedeki eğitim sistemleriyle uyumlu olarak, ilkokullarda kendi dilleriyle eğitim almaya hakları olacağını ve buna imkân sağlanacağını taahhüt etmiştir.

Anılan deklarasyonda, milli ve etnik gruplara tanınan hak ve taahhütlerin Milletler Cemiyeti'nin (Cemiyet-i Akvam) garantisi altında uluslararası yükümlölükler olduğu beyan edilmiştir.

Aslında anılan yasa ve deklarasyonun çıkarılması, Irak'taki etnik grupların kendi dilleriyle eğitim görmeleri gerçeğine inanıldığı için değil, tamamen siyasi nedenlerle gerçekleşmiştir. Zira manda rejimiyle yürütölen Irak, tam bağımsızlığına kavuşmak ve şimdiki Birleşmiş Milletler Heyeti'nden önce mevcut olan “Cemiyet-i Akvam”, Irak devletinin tam bağımsızlığını tanınması ve Irak'ın bu örgüte üye olabilmesi için kendi vatandaşlarına anılan hakların sağlayacağını taahhüt etmesini şart koşmuştu. İşte, Türkmenlere ve sair etnik ve dini oluşumlara yasayla tanınan haklar bu nedenlerle verilmişti. Zaten, özellikle Irak Türkmenlerine tanınan kendi dilleriyle eğitim görme hakkı çok geçmeden ellerinden alınmıştır. 1935 – 1936 yıllarında Türkçe eğitim hakkı Kerkük şehri hariç tüm Türkmen bölgelerinde iptal edilmiş, Kerkük'te de Türkçe eğitimi önce sadece bir ders olarak tanınmış, sonralarında da o hak bile elden alınmış ve eğitimin tamamen Arapça olarak yapılma safhasına geçilmiştir.

Bu durum, kraliyet dönemi boyunca (1925 – 1958) devam etmiştir. Krallık rejiminin devrilmesi ve cumhuriyetin ilan edilmesinden az sonra çıkarılan 1958 tarihli Geçici Anayasanın üçüncü maddesi, Arapların ve Kürtlerin vatanda ortak oldukları ve milli haklarının korunacağı hükmünü içermiş ve bu şekilde o vatandaki Türkmen halkı yok addedilmiştir. Tabii ki bunun sonucunda da Türkçe eğitime imkân verilmemeye devam edilmiştir.

Devrik Baas partisinin Irak'ta iktidara gelmesinden (1968) hemen sonra, çıkarılan geçici anayasa da, daha önceki anayasa gibi, Arap ve Kürt halklarının haklarını garanti altına almış ve Irak'ta üçüncü ana oluşum olan Türkmen halkını yok addetmiştir. Bunun bir siyasi sonucu olarak da ülkede Türkmen halkına karşı acımasız bir asimilasyon ve Araplaştırma politikası uygulanmıştır.

Ancak bu tarihten yaklaşık iki yıl sonra ve tam olarak 24 Ocak 1970 tarihinde Irak'ın yönetimini elinde tutan “Devrim Komite Konseyi” sürpriz bir şekilde “Türkmenlere Kültürel Haklar” tanınması konulu bir karar çıkarmıştır. Yukarıda belirtilen 89 Nolu bu karara göre, Türkmen bölgelerinde “Türkmence dilinin” (Türkçe) ilkokul seviyesinde okutulması, tüm eğitim araçlarının Türkmence olarak hazırlanması ve milli Eğitim Bakanlığı'nda bir “Türkmence Eğitim Müdürlüğü'nün oluşturulması kararlaştırılmıştır.

Bu karadan hemen sonra Türkmen bölgelerindeki ilkokullarda Arapça yerine Türkmence (Türkçe) eğitim vermeye başlanmıştır. Türkmenlerin merkezi olan Kerkük şehrinde 120'ye

yakın okul Türkçe eğitim vermeye başlamış ve bu durum Türkmen halkı tarafından büyük çapta memnuniyetle karşılanmıştır. Ders müfredatı Arapçadan Türkçeye (Arap harfleriyle – Eski Türkçe) çevrilmeye, bu dille kitaplar basılmaya ve öğretmenlerin yeni sisteme uyum sağlamaları için kurslar açılmaya başlanmıştır. Ayrıca, Türkmençe eğitim vermeye başlayan okulların isimleri değiştirilerek Türkçe isimler kullanılmıştır (Yıldızlar, Yedi kızlar, Fuzuli, Kara altun, Doğruluk gibi). Türkmençe eğitim veren ilkokullar Kerkük’ün yanı sıra Erbil, Tuzhurmatu, Telafer, Altunköprü, Dakuk gibi Türkmen bölgelerinde hızlı bir şekilde faaliyete geçmiştir.

Ne yazık ki, Türkmen halkına tanınan bu hak iki yıl gibi kısa bir süreden sonra rejim tarafından geri alınmış ve arz edilen tüm okullar tekrar Arapça eğitim sistemine dönüştürülmüştür. Türkmen halkı bu durum karşısında sessiz kalmamış, Türkmen bölgelerinin her tarafında protestolar başlamış, liseler dâhil tüm okullarda greve gidilmiş ve üç gün tüm okullar kapatılmıştır. Greve devlet memurları ve serbest meslek sahipleri de katılmıştır. Bunun üzerine onlarca öğrenci ve öğretmen rejim tarafından tutuklanmış ve ağır işkencelere tabi tutulmuştur. Bir öğretmen olan sanatçı “Tembel Abbas” lakabıyla tanınan Hüseyin Demirci hunharca işkenceye tabi tutulmuş ve katledilmiştir. Böylece Irak Türklerinin o dönemdeki Türkçe eğitim denemeleri trajik bir şekilde sona ermiştir.

Aslında devrik Baas partisi rejimi Türkmen halkına Türkçe eğitim yapma hakkını vermekte hiç samimi değildi, zaten sonuç da bunu göstermiştir. İşin asıl nedeni şu olduğu sonradan ortaya çıkmıştır. Birleşmiş Milletler heyeti 1965 yılında vermiş olduğu bir kararla, üye ülkelerin vatandaşlarına karşı din, dil, etnik köken ya da milliyet ayrımından dolayı her türlü ırk ayrımı yapmaması yükümlülüğünü getirmiştir. Birleşmiş Milletler bu yükümlülüğü içeren prensipleri uluslararası bir belge haline getirmiş ve bu belge 1969 yılının ilk aylarında yürürlüğe girmiştir. Irak bu uluslararası belgeyi aynı yılda imzalayan ülkeler arasında yer almıştır. Üye ülkelerin parlamentoları birbiri ardına bu belgeyi onaylamaya başlamıştır. Irak’ta da Devrim Komuta Konseyi 14 Ocak 1970 tarihinde bir kanun hükmünde kararnameyle adı geçen belgeyi onaylamıştır. Irak bu karara göre Birleşmiş Milletler Heyeti ve uluslararası camia önünde vatandaşları arasında etnik ayrım yapmamak hususunda kendini bağlamıştır. İşte bu karardan tam on gün sonra yani 24 Ocak 1970 tarihinde “Türkmenlere Kültürel Hakların Tanınması” kararı çıkmıştır! Irak hükümeti bu kararın bir nüshasını Birleşmiş Milletler Sekreteryasına tevdi etmiş, ardından da Süryaniler için benzer bir karar çıkmış ve 11 Mart tarihinde Kürtlerle ilgili otonomi kararı verilmiştir. Bu safhadan sonra 33 yıl boyunca Irak’ta devlet tarafından Türkçe eğitime imkân tanınmamıştır.

1991 yılında ve Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesinden sonra ABD tarafından ilan edilen güvenlik bölgenin bir parçası olan Erbil şehrinde 1992 yılından itibaren Türkmence (Türkçe) eğitim veren okullar açılmaya başlanmıştır. O sürede Türkmen partileri tarafından Erbil'de 12 ilkokul ve 5 anaokulu açılmış ve burada eğitimin yeni harflerle (Latince) yapılmasına devam edilmiştir.

Irak 2003 tarihinde ABD tarafından işgal edilmiş ve ülkede yeni bir yönetim tarzı kurulmuştur.

Irak Türkmenleri yönetim boşluğundan yararlanarak bir emri vaki yapıp Irak Milli Eğitim Bakanlığı'ndan onay almadan 2004 – 2005 eğitim yılında ve hatta daha öncesinde Türkçe eğitim veren ilkokullar açmışlardır. Türkçe eğitim verebilen öğretmenlerin yok ya da çok az olması gerçeği önünde, bu görevi Türkmen edebiyatçılar, tarihçiler ve şairler üstlenmiştir. Bilahare öğretmenlerin Türkiye'ye gönderilip eğitim kurslarına katılmaları yoluyla bu açık kapatılmıştır. Irak Milli Eğitim Bakanlığı başlangıçta bu okulların açılmasına itiraz etmiş ve karşı çıkmıştır. Sonradan ise bu okullar resmen tanınmış ve öğrencilere verilen diplomalar devlet tarafından resmen tanınmıştır.

2005 yılında yürürlüğe giren anayasada Irak tarihinde ilk defa ülkede Türkmen halkının var olduğu vurgulanmış ve bu oluşuma özellikle kendi dilinde eğitim alma hakkı tanınmıştır. Anayasanın 4. Maddesi Türkmenlerin devlet okullarında anadille eğitim görmeleri hakkını garanti altına almıştır. Anayasanın 125. Maddesi de Türkmenlerin eğitsel haklarını garanti altına alma hususunu bir kez daha pekiştirmiştir. Bu tarihlerden sonra Türkmence (Türkçe) eğitim veren ilkokul, ortaokul ve liseler kendini ispatlamış ve hatta ülkede üstün başarılar kaydedebilmiştir. Şu anda Kerkük, Erbil, Tuzhurmatu, Diyala ve Bağdatta açılmış olan Türkmence okullar hizmet vermeye devam etmektedir. Bu okullarda Türkçe eğitimin iki şekilde verilmekte olduğunu da vurgulamakta yarar vardır. (Esas) adı verilen okullarda tüm dersler Türkçe verilmekte, (şümul) adı verilen okullarda ise bir Türkçe dili öğretme dersi vardır, kalan dersler ise Arapça verilmektedir.

Irak'ta Türkçe eğitim konusuna ilme kazandıran bir yasa da "Milli Eğitim Bakanlığı Yasası" olmuştur. 2011 yılında çıkan bu yasa gereğince bakanlığın bünyesinde (Türkmence Eğitim Genel Müdürlüğü) ihdas edilmiştir. Bu genel müdürlük ve Kerkük'te hizmet veren "Türkmen Eğitim Müdürlüğü", bu alanda önemli hizmetlere imza atmaya devam etmektedir.

Irak'ta 2013 yılında yürürlüğe giren (Resmi Diller Yasası) da Türkmence eğitim konusuna güç kazandırmıştır. Yasanın 7. Maddesi, eğitimin tüm aşamalarında Türkmence okulların açılabilceğini vurgulamakta, yasanın 9. Maddesi de Türkmencenin Türkmenlerin yoğunlukta olduğu bölgelerde resmi dil olduğunu hükme bağlamakta, 14. Madde de bu hususu daha da

açarak, her Iraklının kendi dil ve kültürüne hizmet edecek fakülte, enstitü, kültür merkezi ve dil kurumu açma hakkını tanımıştır. Irak Türkmenleri, geleceğin teminatı olan çocuklarına eğitimin Türkçe yapılması sayesinde kendi dil, kültür ve geleneklerini koruyabileceklerdir.

TÜRKMEN EĞİTİMİNİN BUGÜNÜ, DÜNÜ VE GELECEĞİ

Hüseyin DEMİRCİ

(Uşak Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğretim Üyesi)

hndemirci@gmail.com

Türkmenlerin Irak'a Gelişleri ve Yerleşmesi

Tarihin akışına baktığımız zaman bugün Türkler Doğu-Batı istikametinde Büyük Okyanustan Balkanlara, Kuzey-Güney istikametinde ise Kuzey Buz Denizi'nden Tibet'e kadar uzanan oldukça geniş bir coğrafya üzerinde yaşamaktadırlar. Türkler, Anadolu'ya gelmeden M.Ö 300 yıl önce Oğuz Han'ın torunları kendilerine özgü olan yasalar ve kurallar çerçevesinde içinde oluşturdukları ve hiç bir millette benzeri olmayan aşiret sistemi ile yüz yıllar süresince ve farklı yerlerde beylikler, emirlikler, devletler ve imparatorluklar kurmuşlardır (Roux 2010). Oğuzlar, Türklerin oluşumunda ve gelişmelerinde büyük roller üstlenmiş ve faydaları olmuştur. Tarihsel süreci incelediğimizde Oğuzların, Kınık boyu Selçuklu Devleti ve İmparatorluğu'nun; Kayı boyu ise Osmanlı Devleti ve İmparatorluğu'nun kurulmasına vesile olmuştur. Irak ve güney Doğu'da kurulan emirlik ve beylikler de yine Oğuzlara mensup olan Bayat, Avşar, Bayındır ve Kıpçak gibi aşiretler tarafından kurulmuştur. Türkmenlerin Irak'a girişleri çok eskiye dayanmaktadır. Türkmenlerin Irak'a yerleşmeleri farklı zamanlar ve göçler şeklinde giriş yapmışlardır, Emeviler ve Abbasiler döneminde Irak Türkmenleri (642-1055) bu dönemde Emevilerin halifesi Horasan valisine yazıyor ve yazısında diyor ki oradaki Türklerin savaşçı ve cesur özelliklere sahiptirler dolayısıyla çok sayıda Türklerden okçu toplayıp kendi özel hizmetine dâhil ederek ve şimdiki Basra şehrine yerleştirilmişlerdir (Mengü 2012). Abbasi döneminde İslam'ı korumak için ve askeri açıdan devletin güvenliğini sağlamak için Türk askerlerine teslim etmişlerdir. 40.000 adet Türk askeri ailesi ile birlikte Samarra şehrine yerleşmişleridir (Demirci 1996). Büyük Selçuklu döneminde Irak Türkmenleri (1055-1117) bu dönemde Tuğrul bey Irak ve Batı'daki bölgeleri alarak, Kınık boyunun önderliğinde federasyon olarak birleşen bütün Türkmen aşiretleri, Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nu kurmuşlardır. Tuğrul Bey 1055 yılında Türkmen aşiretlerinin müşterek hareket etmeleriyle Bağdat'a girmiştir (Saatçi 2007).

İkinci Selçuklu ve Osmanlı döneminde Irak Türkmenleri bu süreçte Türkmen aşiretleri Selçuklular dönemi (1100 tarihinden 1243 tarihine) ve Osmanlı Dönemi (1534-1918)'ne kadar zaman zaman bağımsız hareket ederek beylikler ve emirlikler kurmuşlar (Saatçi 2007).

Irak Türkmenlerinin Türkçe Eğitimi ve Türk Okullarının Tarihi Süreçleri

Osmanlı öncesi Kerkük'te ilim tahsili yalnızca Selçuklu Atabeyler zamanında görünmüştür. İlim tahsili sadece mescit ve camilere bağlı olup veya ilim tahsiline ayrılmış ve evlerde dersler veriliyormuş (Sa'îğ 1923,1928). Osmanlı dönemi Türkmenler için en parlak ve verimli dönem olarak bilinmektedir. Osmanlı döneminde medreselere ait bilgileri tahrir defterlerinde görmekteyiz. 111 sayılı Kerkük Livası Mufasssal Tahrir Defterini incelediğimizde Kerkük'te medreselere ait herhangi bir bilgiye ulaşamıyoruz ancak hicri 932 yılında (M. 1525) Musul'da Şeyhü'l-Beled ve Nureddin Camii'nin yanında Hacı Kasım Medresesi bulunuyordu. III. Murad döneminde ise Tuğra'ı Medresesi isminde bir adet medrese bulunmaktaydı. Kerkük'te ilkokul 1715 yılında el-sahrani olup Şaturlu mahallesinde Kerkük mutasarrıfı Ahmet paşa Eyyubizade tarafından yapılmıştır (Kevseroğlu 2006). Yine Kerkük'te 1717 yılında Şair Hacı Muhammed Esad Efendi tarafından bir cami ve bir medrese inşa edilmiş olup, 1759 yılında Helvacılar Mahallesinde, bilim adamı ve edebiyatçı Muhammee Gavs Efendi tarafından Gavsıye Medresesi yapılmıştır. Hacı Ahmed Efendi tarafından 1808 yılında yaptırılan okul Hacı Ahmed Medresesi olarak literatürlere göre tespit edilmiştir. Hacı Abdulfettah Efendi tarafında Musalla Mahallesinde 150 adet kitaptan oluşan bir kütüphane hizmete sunulmuştur. Eski Mutasarrıf Nafiz Paşa tarafından ve kendi imkânlarıyla 1868 Feyz-ül Atvaladındaki Rüştîye mektebi Türkçe eğitim ile dersler hazırlanıyormuş ve bunun yanında Matematik, Geometri, Coğrafya, Tarih, Sağlık, İlmihal, Dil ve Hat desleri veriliyormuş.

Kerkük'teki önemli Türk okullarından sırasıyla Hacı Süleyman Ağa Medresesi, Ferhadzade Mektebi, Naipzade Mektebi, Bulak Mektebi, Hacı Ahmet Ağa Mektebi, Seyyid Gani Mektebi, İmama Kasım Mektebi, Şaturlu Mektebi, Müslim Mektebi, Hacı Mustafa Mektebi, Kutupzade Mektebi, Hacı Abdi Mektebi, Maruf Efendi Mektebi, Abdülkadir Mektebi, Koriye Mektebi, Sultani Lisesi, İlmiye Mektebi ve Matbaa-i Mekteb-i Sanayi 1912 yılında Posta ve Telegraf Müdürlüğüne eleman yetiştirmek için kurulmuş olup, bu okul bir nevi sanat okulu özelliğinde yapılmıştır. Buradan mezun olan öğrencilerden 28 tanesinin Osmanlı Devletinin Basra, Bağdat ve Musul vilayetlerinde müdürlük ve başmüdürlük makamlara kadar yükseldikleri kaleme alınmıştır (Kevseoğlu 2006).

Osmanlı İmparatorluğunun çöküşü ile birlikte, bugün Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında azınlıkta kalan Türk toplulukları arasında Irak Türk'leri de bulunmaktadır. Irak Türkleri 5 Haziran 1962 tarihinde yapılan Ankara Anlaşmasıyla o dönemin şartları gereği ve/veya tercih sebebi nedeni ile Misakı Milli sınırlarından koparıp Irak devletine ilhak edilmiştir. O dönemin yönetimi yavaş yavaş ve kademeli olarak Türkçe eğitim engellenmiş ve Arapça resmi dil

olduktan sonra eğitim Arapça yapmak mecburiyetinde kalmışlardır. 1930'lu yıllarında Kral Faysal referandum yapmış Arap ve Kürtler Kral Faysal tarafında yer almış olup, ancak Türkler Türkiye Cumhuriyetini destekledikleri için Kral Faysal'ın safında yer almadıkları için Türkçe eğitimi tamamen ortadan kaldırılmıştır. Darbe sonucu ile yönetime el konularak 1958 yılında Irak Türkmenlerinin eğitim ve kültürü üzerine başka açılardan etki görmüştür (Demirci 1996). Bu dönemde Irak Türkmenlerinin istekleri üzerine iki yönden cevap verilmiştir. Birinci 1 Şubat 1959 Pazar günü Irak radyo evine bağlı Türkmençe kısmı yayına girmiştir (Hürmüzlü 1961). İkincisi ise 7 Mayıs 1960 tarihinde Türkmen Kardeşlik Ocağı kurulmuş ve 1961 yılında kardeşlik Dergisi yayına girmiştir (Hürmüzlü 1961). Türkçe eğitim durumunu ve Türkmen öğretmenlerin durumunu ele almak için 28-30 Ağustos 1960 yılında ilk defa olarak Eğitim Kongresi düzenlenmiştir (Kardeşlik Dergisi 1961). Kongrede Irak Türkmenlerinin çeşitli eğitim sorunları göz önüne serilerek aşağıdaki tavsiye kararları alınmıştır.

Türk bölgelerinde ilkokullarda Türkçe eğitimin yapılması, Türk alfabesiyle ders kitaplarının hazırlanması, köylerde eğitim merkezlerinin açılması, orta ve lise öğrencilerimiz için öğretmenlerin yetiştirilmesi, Türkçe harflerle bir basın evinin kurulması ve edebiyatçılara yardım edilmesidir. Bu tavsiyeler Irak öğretmenler sendikası vasıtasıyla hükümete iletilmiştir. Ancak bunlar için hükümet tarafından olumlu her hangi bir sonuç elde edilememiştir. Yapılan bir ihtilal ile 17 Temmuz 1968 yılında Baas iktidara gelmiştir ve azınlıkları susturmak için kültürel hak başlığı ile azınlıklara bazı hakların verilmesine karar verilmiştir ancak her hangi bir hak elde edilememiştir. Irak Türkmenleri 1976' dan itibaren eğitim, kültür ve diğer insan haklarının arınmaya başlatılmıştır. Türkmenlerin arazileri istimlak edilmiş, Türk isimli köy, bucak ve okulların adlarının değiştirilmesi, Kerkük isminin El-Tamim olarak değiştirilmesi ve Türkmenlerin kalabalık oldukları bölgelerden alınıp Arap şehirlerine parça parça yerleştirilmiştir (Demirci 1996).

Irak'ın Kuzey'inde 1991'de güvenli bölge olarak ilan edilmesiyle Türkmenler 1993'ten beri ana dil olarak kabul edilen Türkiye Türkçesinde eğitim alıyorlar. Türkmenler, ana dillerinde ders veren ilkokula Kifri'de kavuştu. Orada açılan Karaoğlan İlkokulu ile Türkmençe/Türkçe dersini öğrenmeye başlamış olup, 1996'ya kadar Erbil, Süleymaniye ve Duhok'ta 20'ye yakın Türkmen okulu açılmıştır. 2003'e kadar bu illerin dışında Türkmen okulları Kerkük başta olmak üzere birçok yerde açılmamış ve burada yaşayan halk ana dilde eğitim hakkında mahrum bırakılmıştı.

Irak'ta 2003 Sonra Yaygınlaşan Türkçe (Türkmençe) Eğitimi

Irak'ın devrik lideri Saddam Hüseyin rejiminin devrilmesinin hemen ardından başta Kerkük olmak üzere, Diyala, Selahattin, Musul ve Bağdat'ta Türkmen okulları açılmıştır. 2012 yılı itibariyle tamamen Türkmence eğitim yapan 95 okul bu sayı bugün itibariyle 300 okul civarındadır. Ancak okulların fazlalığı, Türkmenlerin hazırlıksız olarak okul açması, yönetimlerin ilgisizliği, Türkmen kurum ve kuruluşlarının yeterli düzeyde eğitime destek olmaması gibi nedenlerden dolayı Türkmence eğitimi ciddi problemlerle karşılaşılıyor (Orhan ve ark 2012). Çok sayıda olup istenilen verim alınamayan okul sayılarını gözden geçirip, bu okullarda nicel değil nitele önem verilmeli. Türkmen ebeveynlerin çocuklarını anadilde eğitim alması için teşvik etmesi gerekiyor, bazı aileler, Arapçayı unuttur ya da öğrenemez diye çocuklarını Türkmence okullarına göndermiyor, Türkmen okulların hepsinde ülkenin resmi dili olan Arapça dilinin de mutlaka eğitilmesi lazım ve bundan ödün verilmemesi gerekiyor, 2003 sonrası Türkmen çocukların istikbali için ana dilin yanı sıra Arapçanın da eğitimi şart görünüyor, birçok Türkmen çocuğunun Arapçayı konuşmadığı ve yazamadığı bilgileri söz konusu bu da, 2003 sonrası Türkmen jenerasyonunun ciddi sorunla karşı karşıya kaldığı ve kalabileceğini gösteriyor, Türkçe okullardan mezun olup Kerkük ve Bağdat'ta Türkçe Öğretmenliği Fakültelerine girerek orayı tamamlayan öğrencilerin Türkmence okullarda istihdam edilmesi gerekiyor (Orhan ve ark 2012). Türkmen Eğitim Müdürlüğüne bu konuda büyük sorumluluk düşüyor ve Türkmence okullarındaki eğitim sisteminin geliştirilmesi ve istenilen düzeye getirilmesi için Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde eğitim gören dil bilimciler ve öğretmenlik mezunlarına yer açılmalı. Irak'ta Türkmenlerin özellikle terör ve şiddet olaylarının tehdidi nedeniyle coğrafyalarının önemli bölümünü yitirmesi, bunun orta vadede eğitime de büyük darbe indireceği kaygısı söz konusu. Türkmeneli coğrafyasının terörden kurtarılıp, sivillerin evine geri dönmesi hayati önem taşıyor. Saldırıları nedeniyle yerinden edilen Türkmen nüfusun, kurtarılması beklenen bölgelerine geri dönmesiyle buralardaki istikrarla birlikte eğitim ve yaşamın diğer alanlarının iyileştirilmesi de önem arz ediyor. Eğitimi elinden alınan terörzede Türkmenlerin kültür ve eğitimle donanmış bir nesli muhafaza edebilmesi için eğitim istikbali ciddiyetle göz önünde bulundurulmalı ve buna geç kalınmadan çözüm yolları bulunmalıdır.

Kaynaklar

1. Demirci F. 1996. Bir dramın öyküsü, Irak Türkleri, Kuzey Irak ve Türkiye, Yeni Aydoğdu Ofset, Ankara, 170. S.
2. Hürmüzlü H. 1961. Irak Radyosunda Türkmence Kısmı. Kardeşlik Dergisi, Yıl 1 sayı (2), Bağdat.
3. Hürmüzlü H. 1961. Türkmen Kardeşlik Ocağı. Kardeşlik Dergisi, Yıl 1 sayı (1), Bağdat.
4. Hürmüzlü H. 1960. Irak Türkmenlerin ilk eğitim kongresi. Kardeşlik Dergisi, Sayı (5), Yıl (8), Bağdat.
5. Kevseroğlu N. 2006. Kerkükten havadisler (Min havadis Kerkük) Türkmen Cephesi Eğitim ve Kültür D. Yay., Kerkük.
6. Mengü C. 2012. Osmanlı arşivi belgelerinde kültür merkezi Kerkük, Yalın Yayıncılık, İstanbul, 239. S.
7. Orhan O, Kılıç S, Duman B, Yaşar N T. 2012. Irak'ta Türkmen eğitiminin durumu
8. Roux J P. 2010. Türklerin tarihi, kabalıcı kitabevi, VII. Baskı, İstanbul.
9. Saatçı S. 2007. Tarihten günümüze Irak Türkmenleri, Ötüken Yay. II. Baskı, İstanbul.
10. Sa'îğ A S. 1923. Tarihu'l Musul, I, Musul.
11. Sa'îğ A S. 1928. Tarihu'l Musul, II, Beyrut.

“TÜRKMEN ÖĞRENCİLERİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI ÇALIŞTAYI”

İsmail Hakkı KARGILI

(Eğitimci-EYTPE Bilim Uzmanı)

ismail.hakki.kargili@gmail.com

TÜRKMENELİ TÜRKLERİNİN EĞİTİM MESELESİ

Sayın Hazirun, Kıymetli Konuşmacılar;

Bu çalıştayda özellikle söyleyeceklerimin şahsımı bağladığını, bizleri konuşmacı olarak davet eden Sayın Doç. Dr. Meltem Demirci/ Katırançı, Irak Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği ile Gazi Üniversitesi Rektörlüğünü bağlamayacağını ifade ederek sözlerime başlıyorum. Konumuz gereği konuşmamızda kişi ve kurumların dahli olmadığı gibi bizatihi birkaç meslektaşım ile Türkmeneli’nde yapmış olduğumuz alan çalışmasında değerlendirdiğimiz olgu ve olayları, uygulamalarımızı ve yaşadıklarımızı sizlerle paylaşmak istiyorum.

Konumuza geçmeden önce, rahmetli Rauf Karadağ’ın “Şark Meselesi” kitabını 1970’li yıllarda okuduğumdan beri bu yaşadığımız coğrafyanın ilgimi çektiğini belirtmek istiyorum.

O günden bugüne yaşadığımız bütün karanlık ve korkunç günlerden daha karanlık, daha korkunç günleri bugün yaşıyoruz. Tıpkı Osmanlının 1908’deki gizli işgali ve akıbeti ne ise bir asır sonra yani 2008’deki gizli işgali de odur. Hatta Türkiye’imiz bugün, İstiklâl Harbi’nden daha kötü günleri yaşamaktadır. Dolayısıyla kadim Türk yurdu olan Türkmeneli de aynı kaderi paylaşmak zorunda kalıyor.

Her şey o kadar karışık ve belirsiz ki adeta yumruklarımızı karanlığa, adımlarımızı da alaca karanlıkta atıyoruz. Hem dünyada, hem bu coğrafyada, hem de ülkemizde kelimenin tam anlamıyla bir belirsizlik hâkim.

ABD’de Trump, Rusya’da Putin, malum AB ülkeleri yöneticilerinin varlığı, hem ülkelerini hem de ülkemizdeki sistem değişikliği Türk varlığını “var olma”, “var kalma” noktasında çok yakından ilgilendiriyor. Kaldı ki ülkemizin akıbetinin ne olduğu da tam belirgin değil. Savaş, kan, binlerce şehit ve gazilerimizle kurduğumuz 94 yıllık Türkiye Cumhuriyeti’nin yönetim şeklini bundan dört gün önce yapılan bir referandumda % 51’lik evet ile değiştirdik!

Bilindiği gibi değişimler her daim çok sıcak ve sancılı olur. Kerkük'te ikinci resmî dil olarak Kürtçe ve bayrak olarak da çaputun asılmak istenmesinin yanında bağımsızlık için referandum dayatması da kayda değer bir zamanlamadır. Bu coğrafyamıza üzülerək belirtmeliyim ki kan ve gözyaşı hâkim. Ölen de öldüren de “Allahuekber” nidaları çıkarmakta. İnsan olan insan, bunun ne derin hüznün verici bir çelişki olduğunun idrakinde olması gerekirken maalesef idrakten yoksunuz!

Ne garip bir tecelli ki savaşıla, kanla kurduğumuz Türkiye Cumhuriyeti Parlamenter Sistemi'ni, sandıkla kansız değiştirdik. İşte bu olayların tamamının yolu eğitimsizlikten geçti. Kaldı ki bir üniversiteyi bitirmek, diploma almak ile yetkinlik/ yeterlilik aynı şeyler değildir. Zira yaratılanların en şerefli olan insana, tabiata, çağa saygılı olmayan, üretim ve teknolojiye geçemeyen ülkelerin ayakta kalması, varlıklarını milletler camiasında sürdürebilmesi diğerk bir ifadeyle hür ve bağımsız olma şansları hiç yoktur.

İşte tam da bunun için Türkiye'nin bekasının güvenliği Kerkük'ten başlar. Kerkük düşerse Irak'ın kuzeyi ve Suriye'nin kuzeyi düşer. Sıraya Türkiye de girer. Yani Kerkük düşerse Türkiye düşer... Bu sadece bir slogan değil bir gerçektir. Dolayısıyla Ankara'da, İstanbul'da, Kerkük'te olanlar, protokol kuralları gereği göndere bayrak çekilmesinden çok çok öte Türkiye için bir beka sorundur. Çünkü bu, Irak'ta başlayacak bölünme ve parçalanmanın Türkiye'yi de vurmasıdır. Öyle ki Kerkük düşerse, Türkiye düşer ikazı göz ardı edilmemelidir.

O hâlde bu durumdan nasıl kurtulacağız? Tek kelime ile ifade edecek olursak eğitimle kurtuluruz ve kurtulacağız. Analitik düşünebilen, sorgulayan, gözlemleyen, düşünen bireyler yetiştirmekle kurtulmak mümkündür. Hukuku, demokrasiyi ve adaleti savunan yetişkinlerle kurtuluruz. Ne yazık ki şu an Türkiye'nin de Türkmeneî'nin de durumu pek de iç açıcı değil. Çok iyi görünmeyen bu durum, daha uzun yıllar da böyle devam edecek gibi görünüyor. İşte tam da burada biz ne yapabiliriz? Hamaset tellallığı mı, yoksa vahamet mi ne dersiniz deyin durum vahim. Hatta bu gibi ülkelerin bu duruma gelmesinin tek müsebbibinin biz eğitimciler olarak kendimizi, suçlu görmeliyiz.

Bir düşünün 1930'ların Almanya'sını... Almanya'daki olayları, kıyımları, insan yakmalarını, sürgünleri, zulümleri... Alman tarih şeridini gözden geçirdiğimizde sanki içinde yaşadığımız bu coğrafyada o günün tarihi tekerrür ediyor gibi geliyor, bana... Bilmem sizler neler düşünüyorsunuz?

Bu coğrafyadaki soydaşlarımız ülkelerini terk edip ekseri çoğunluğu Türkiye'ye geliyorlar, “ya bizim gidecek bir yerimiz var mı ki?” diye düşünenlere seslenmek istiyorum. Ne

kendim için ve ne de gitmek ya da gidecekler için “*giderim bu ülkeden*” deme lüksüne sahip değilim ve değiliz de... Kaldı ki ben eğitimciyim... Uygulamadan gelen biri olarak alaylı ve mektepli bir dille siz eğitimcilere; “*toparlanın, hiçbir yere gitmeyin, ülkenizi terk etmeyin, ecdadınızın kemiklerini sızlatmayın, ülkenizde kalmalısınız, kalmalıyız, birlikte tek ocak kalana kadar varlığımızı devam ettirmeliyiz*” diyorum ve istiyorum. İşte bunun yolu da, savaş hâlinde ülkeyi terk etmenin de, ülkede kalıp mücadele etmenin de yolu eğitimden ve eğitimciden geçer. Yani bütün çaresizliklerin çaresi eğitimden geçer. Şayet “*insan merkezli*”, “*ilke merkezli*” eğitimin temellerini bugün atarsak hasadını 25 yıl sonra alırız. Zira bir eğitimin yaşı 25 yıldır. 25 yıl sonra ekonomide, bilimde, sanatta, kültürde, teknolojide gelişmiş ülkelerin ancak başlangıç noktasına gelebileceğimizi düşünüyorum. Tabii onlar yerlerinde sayarlarsa...

Avcıdan kaçan bir av gibi hep korkarak ve kaçarak yaşamak, insan olan insanın ve özellikle de Türk milletine mensup olanların ağına gitmelidir. İşte bu noktada Türkmeneli'nin tam ve müstakil bir vatan olmasının yolu eğitimden geçer.

Şu anda Türkmenli'nde ve Türkiye'de siyaset, içtimai hayat ve ekonomik değerler belirsiz, daha doğru bir anlatımla sizin anlayacağınız her taraf toz duman... Her ne hikmetse bu olanlar karşısında Türk milletinin fertleri maalesef kan uykusunda... Aydını, yazarı, çizeri, düşünürü, hâkimi, savcısı, avukatı, köylüsü, şehirlisi velhasıl-ı kelam ülkemiz kan kaybediyor ve zor durumda... Tıpkı 124 Murat marka arabanın kornasının dışında her yerinin ötmesi gibi...

Her ne şart altında olursa olsun, zihniyet bozukluğunu, vatanının bölünmez bütünlüğünü, hukukun üstünlüğünü; demokrasiden ve insan haklarından vazgeçmeme kararlılığı ve inandırıcılığı güvenilir bir dil ve davranışlarla düzelebilir. Zira her zorluk kendi direncini muhakkak ve muhakkak kendi yaratır. İşte bunun da yolu eğitimden geçer. Türk milletinin fertleri ve toplumu olarak bir yerde yanlış yapıyoruz. Aslında yanlışımız ilk başta bakış açımızda, zihniyetimizde...

Eğitim sözcüğünün İngilizcesi “*education*”, anlamı “*lead out*” yani içeridekini dışarıya çıkartmak iken, “*eğitim*” kelimesi “*eğmek*” fikrinden türemiştir. Dışımızdaki ecnebi dünyası, çocuğun içindeki yeteneği, cevheri çıkartmak suretiyle sisteme dâhil ederken, biz “*eğmek*” için terbiye etmek, talim ettirmek için eğitiriz. Tıpkı “*ağaç yaşken eğilir*” dediğimiz gibi...

Şayet eğitim sistemimizin, değişmesini, gelişmesini istiyorsak; hakkı, hukuku, doğruyu, dürüstlüğü ve insanî değerleri öncelikle ve özellikle biz eğitimciler benimseyecek ve idealine varacak ki çocuklarımıza önce bir rol model olabilelim... Daha da önemlisi çocuklarımızın “neden” sorusunu sormasını sağlayacak ve “nasıl” sorusuna cevap bulması için onlara her türlü

zemini, ortamı, zamanı hazırlamalıyız. Zira yarım asra yakın öğretmenlik ve idareciliğimde, en büyük gücün eğitilmiş insan gücüne yapılan yatırım olduğunu müşahade ettim ve buna inandım.

Kaldı ki hayalleri olmayan, hayalleri desteklenmeyen bireylerin oluşturduğu toplumlar gelişemez. Çevrenize ve coğrafyamıza bakarsanız örneklerini görebilirsiniz. Tarih, mümkün olmayanı hayal etmeye cesaret edenlerin, bütün insanî sınırları açtığını göstermektedir. Hayal güçlerinin sınırlarını aşarak, her alanda birçok değişime, gelişime, ilerlemeye imzalarını atanları çevrenizde görebilirsiniz. Örnek mi, 1920 senesinde ABD’de üretilen “*uzay*” konulu oyuncaklar bir gün insanların Ay’a gidebileceklerini haber vermesinin yanında, gidilmesini de sağlamıştır. O uzay konulu oyuncakları oynayanlar, NASA’yı kurdular ve Ay’a gittiler. Sadece Ay’a mı gittiler? Hayır! 2012 yılı Ağustos ayında NASA’nın tasarladığı “*Curiosity*” (*Merak*) uzay aracı Mars’a indi. Bu ne ile oldu, tabii ki eğitimle...

Peki, bizim ülkemizde ve coğrafyamızda eğitimdeki en son durum nedir? Cevabı uhdenizde kalsın... Aksi takdirde başınıza iş açabilirsiniz!..

An itibariyle yarım asra varan eğitim hayatımdaki hayalim/ düşün/ rüyam; çocukların yatağa aç girmedeği, annelerin ağlamadığı, hiç kimsenin namerde muhtaç olmadığı, üreten, paylaşan; sanatçının sanatına, aydının kalemine, doktorun raporuna, öğretmenin notuna, hâkimin kararına sınır koymayan; hiç kimsenin ötekileştirilmediği ve düşüncelerinden ve adından dolayı dışlanmadığı bir ülkede Türk dünyasında yaşamak...

Anne ve babalar ve dahi söz sahibi yetkililer, kendinizi bir başkasının yerine koyabiliyor musunuz? Kendinizi geliştirmeye ve içinde yaşadığımız çağa/ zamana kendi değerlerinizi de koruyarak nasıl uyum sağlayacağınıza söz verebiliyor musunuz?

Ayrıca 7’de 77’ye insan merkezli bir anlayış ve davranışınızla samimiyetten, saygılı olmaktan, ülkenizi, insanî değerlerinizi sahiplenmekten, korumaktan ve sorumluluk almaktan vazgeçmeyeceğinize söz verebiliyor musunuz? Şahsen ben söz verdim, siz Türkmenler de söz veriyor musunuz? Sizler de biliyorsunuz ki Türk’ün söz vermesi, kayda değer ve önemlidir. Kaldı ki Türk’e, Türkmen’e göre söz namustur; hele bir de sözü eğitimci vermiş ise o çok daha bir önemlidir. O halde bu söylediklerimizin arkasında durmaya ve de duracağımıza, bu imanı koruyacağımıza ve dahi bu yıl da taviz vermeyeceğimize söz veriyor musunuz? Bu söylediklerimizin yerine getirilmesi, özelde Türkmeneli Türk öğretmen ve çocuklarını, genelde ise dünya Türklüğünün öğretmen ve çocuklarının kurtuluşu, huzura ermesi demektir.

Önceliğimiz, özellikle neden eğitim?

Bunu size bir hikâye ile anlatayım. Nemrut, Hz. İbrahim Peygamberin ateşte yakılması emrini verince meydanda odunlardan büyük bir yığın yapılmış. Odunları tutuşturmuşlar. Sonra alevler o kadar çok yükselmiş ki çocuklar, gökyüzündeki bulutları tutuşturacağını sanmışlar ve korkmuşlar. Bütün hayvanlar kaçışmışlar. Hz. İbrahim’i mancınık ile ateşin tam orta yerine atacaklarmış. Atacaklarmış ki Nemrut’un ne güçlü kral olduğu anlaşılsın, kimse bir daha ona karşı gelmesin. Tam da bu sırada bir karınca, ağzında bir damla su ile koşa koşa gidiyormuş. Hem de boyu göklere varan cehennem ateşine doğru. Gökte uçan ve gagasında ateşe atmak üzere bir dal parçası taşıyan bir kartal, onun bu telaşını görüp hemen yanaşmış: *“Bu acelen niye, nereye böyle?”* diye sormuş. Ağzında bir damla su taşıyan karınca o bir damlayı ayaklarının arasına alıp; *“Duymadın mı Nemrut, İbrahim Peygamberi ateşte yakacakmış. İşte o ateşin olduğu yere su taşıyorum”* demiş.

Bu sözleri duyan kartal, kendini tutamayarak kahkahalarla uluorta gülmeye başlamış. *“Sen bu ateşe dönüp hiç baktın mı?”* diye sormuş. *“Ne kadar büyük! Senin bir damla suyun ona ne yapabilir ki?”* demiş. Su taşıyan karınca; *“olsun”* demiş. *“Hiç olmasa safımız belli olur.”*

İşte Türkmeneli’nin öğretmen ve çocuklarına yol göstermek ve safımızı belirtmek için verilecek eğitimin harcına, karınca misali az da olsa öneri sunabilmek katkıda bulunmak, emek katabilmek, farkındalık oluşturabilmek ve sizlerin yalnız olmadığınızı sizlere hissettirmek için buradayım.

Şunu sizlere söylemeliyim ki yarım asra yakın mesleğimde hiçbir zaman umudumu yitirmedim. Hatta 1980 İhtilâli’nda idamla yargılandığımız zaman bile hiç umutsuzluğa kapılmadım. Zira bizi yargılayanlar bizden daha akıllı ve eğitilmiş kişiler değillerdi. İllaki ceza verme yolunda emir alan zihniyet, siyasi bir partinin propagandasını yapmaktan ve Türk milliyetçisi olmamdan dolayı, Türk Ceza Kanununun 228. Maddesinin birinci ve ikinci fıkraları gereği *“devlete karşı işlenen suçlar”* çerçevesinde Millî Eğitim Temel Kanununa aykırı davranışımızdan dolayı meslekten ihraç edildim. (Şimdilerde ise devletin yazılı talimatları ile parti propagandasına götürülen memurlar da aynı kanuna tabi olmalarına rağmen hiçbir şey yapılmamaktadır.)

Çatışmanın kaynağı adaletsizliktir. Çatışma ile yönetenlere inat, Türk milliyetçiliğinde ısrarlı davranış ve kanun yollarını kullanmak suretiyle tekrar aynı mesleğime devam ettim. Millî Eğitim Bakanlığından emekli oldum. Hiçbir eğitimci, hayatının sonuna kadar emekli olmaz, her daim eğitimcidir. Aynı heyecan ile Türkmeneli’nin Türk öğretmenlerinin eğitimine katkıda bulunmak ve hizmet vermek bize güç katmaktadır.

Buradan bir çıkarım yapacak olursak, karamsarlık ve umutsuzluk yenilginin yarısı değil tamamıdır. Umutsuzluk ve karamsarlığa düşmedim. Suyu getiren ile testiye kıranlarla bir tutulduğumuz, yargılandığımız ve sürgün hayatı yaşadığımız dönemlerde üzüldüğümüz anlar çok oldu. Ama yılmadık. Gördüm, duydum, yaşadım; hepsinden de kendime bir ders çıkardım. Bu tecrübelerimi sizler ile paylaşmak bahtiyarlığına eriştim.

“Peki, bu çıkardığınız ders nedir?” diye soracak olursanız, sizlere şunu söyleyebilirim; “Şu an ne yapmalı? Neyi doğru yapmalı ve nasıl yapmalı?” sorularına cevap bulmamız gerekmektedir. İnaniyorum ki bu günlerde çoğumuzun zihnini meşgul eden ve sizleri düşündüren sorulardan bazıları da bunlardır.

Millet olarak zor bir dönemden geçiyoruz. Genelde dünya ve Türk-İslâm âlemini, özelde de bizleri şu an ilgilendiren Irak ve Suriye’deki Türklere yapılan insanlık dışı istenmeyen olaylara tanık oluyoruz. Her gün ya tanımadığımız ya da çok yakından tanıdığımız birini kaybediyoruz. Ya da askerimizi, bir polisimizi kara toprağın bağrına veriyoruz. Yani gün geçmiyor ki şehitlerimiz olmasın...

O hâlde dâhilî ya da haricî bedhahların planlarından, Türk’ün kara ve zemheri aylarından bir an önce çıkıp huzur, güven ve aydınlık günlerle kucaklaşmak arzusunu yüreklerimizde doya doya, iliklerimize kadar hissederek hissederek, bu ortama bir mum yakmak lazım gelir, diye düşündüm.

Önceliğimiz namüsaî şartlarda dâhi olsa, bu coğrafyada ve özellikle de Türkmeneli’ndeki varlığımızı sürdürebilmek için, iki orduya ihtiyacımız var. Birincisi kardeşlerimizin güvenliğini sağlayacak silahlı kuvvetlerden oluşan askerî bir ordu, diğeri de irfan ordusudur.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün şu sözlerini sizlere hatırlatmak istiyorum. Büyük Önder diyor ki:

“Okul sayesinde, okulun vereceği ilim ve fen sayesinde ki Türk milleti, Türk sanatı, Türk ekonomisi, Türk dili ve edebiyatı bütün güzellikleriyle gelişir.”

“Bir millet savaş meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin yaşayacak sonuçlar vermesi ancak irfan ordusuyla kaimdir.”

“Eğitimidir ki bir milleti ya hür, bağımsız şanlı, yüksek bir topluluk halinde yaşatır ya da esaret ve sefaletle terk eder.”

Atatürk’ün söylediği sözlere sadık kaldığını da şu örnekle ispatlayabiliriz:

İstiklâl savaşı Kütahya- Eskişehir civarında 1921'in Temmuz ayının ortasında şiddetli çarpışmalarla devam ederken, Öğretmenler Kongresi'nin Ankara toplantısına katılmamasını Fevzi Paşa'nın hatırlatması ve de Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Mazhar Müfit Beylerin toplantısının ertelenmesi talebini, Mustafa Kemal reddeder ve devamla *“Hayır hayır ertelemeyin!”*, *“Cahillikle, ıkellikle savaş, düşmanla savaştan daha az önemli değildir. Toplantıya katılacağım ve bir de konuşma yapacağım.”* şeklinde görüşünü bildirir.

Silahlı güç olan askerî ordu, konumuzun dışında olduğu için ondan bahsetmeyeceğim. Ancak konumuz olan *“Türkmeneli Türklerinin Eğitim Meselesi”* hakkında bahsedeceğim. Eğitim ve öğretimin hemen hemen her kademesinde bulunmuş, birkaç değişik üniversite bitirmiş ve uygulamadan gelen biri olarak, alaylı-mektepli dilini kullanarak Türk dünyasının bu kadim yurduna yaptığımız yolculuğumuzun izlerini, bilgi ve bulgularını ve yarına ilişkin önerilerimizi sunacağım.

Hepimizin de bildiği gibi Allah'ın biz kullarına verdiği ilk emir, *“Yaratan Rabb'inin adıyla oku!”* (Alak Suresi/ 1) emridir. Buradan hareketle bir eğitimci EYTPE bilim uzmanı olarak her şeye *“eğitimle”* başlanmalıdır diyorum.

Ünlü bilim adamı Einstein diyor ki: *“Aslında herkes dâhidir ama siz bir balığı ağaca tırmanma yeteneğine göre yargılırsanız tüm hayatını aptal olduğuna inanarak geçirir.”*

Öyleyse her şeyin bir dengesi var demektir. Şöyle bir hikâye ile konumuza daha da bir açıklama getirebiliriz.

Köyün birinde çiftçinin biri, her yıl ekip biçtiği tarlasından aldığı hasattan bir türlü memnun kalmaz. Hep düşünür, sorar, soruşturur, *“neden böyle, bir hata mı yapıyorum?”* diye. Sonunda Allah'a dua eder. Allah'ım bana izin ver, tüm kontrol benim elimde olsun. İstedğim zaman yağmur yağsın, istediğim zaman güneş açsın ne istersem o olsun, bak o zaman nasıl çok fazla hasat alacağım.

Allah katından bu çiftçiye bir ses gelir. Bu yıl her şey senin elinde ve kontrolünde olacak, öyle de olur. Çiftçi istediğinde güneş, istediğinde yağmur yağar. Yılsonunda hasat vakti gelir, gider tarlaya buğday taneleri o kadar büyük ve görkemli duruyor ki buğdayı biçmeye başlar. Buğday başaklarının içi dolmamış ki hep boş çıkar, geçmiş yıllarındaki kadar da hasat olmaz. Çiftçi Allah'a seslenir: *“Allah'ım bu nasıl iş? Her şeyi istediğim gibi yaptım yine de olmuyor.”* Allah tarafından bir ses gelir; *“Ey çiftçi, sen güneş ve yağmurlu gün istedin, hâlbuki buğday tanelerinin dolmasını sağlayan rüzgârı, fırtınayı, bulutu hiç istemedin. Her şeyin bir dengesi var, sen dengeyi bozdun, sonuç işte böyle olur.”* der.

Ey anne-babalar ve öğretmenler;

Çocuklarınızı sadece güzel duygularla değil; acı, keder, gözyaşı, üzüntü, başarısızlık gibi duygularla karşılaşmalarını engellemeyin. Değilse sadece büyümüş, içi boş buğday başakları gibi olacaklardır. Hayata karşı direnemeyecek, güçsüz düşecek, mutsuz kalacak ve başarısız olacaktır. Sadece büyümüş, ancak içi boş kalmış buğday başakları neye benzer biliyor musunuz?

Dersleri iyi olan, ama çivi çakamayan; matematiği mükemmel olan, ama cenaze taşıyanlara bön bön bakan; fen lisesine, askerî liseye girmiş olan, ama eve gelen misafirlere üç kelime edemeyen; yabancı dili en az bir yabancı kadar iyi bilen, ama başını okşayıp hatırını soran bir yetişkine “*ya siz nasılsınız efendim?*” diyemeyen yavrularımıza benzer.

Öyleyse şöyle bir çıkarım yapabilir miyiz? İyi bir kafaya sahip olmak yetmez, mesele onu iyi kullanmaktır. Buradan hareketle eğitim güçlendirir, eğitim şanstır ve eğitim insanî temel bir haktır.

Eğitim, sadece okumaya, yazmaya, bilgi edinmeye değil öncelikle kendi gücünü keşfetmeye ve hayatta kalmaya yarar. Dünyanın en stratejik ve jeopolitik coğrafyasında ve büyük kültürlerle beşiklik etmiş bu topraklar üzerinde kendini bulanlar ve topraklarda kendim oldum diyenler ve tarihin penceresinden bakarak bu topraklarda, bu topraklar için yaşayanlar; unutmayınız ki vatan toprakları, eğitimli insan gücü ile korunur.

Türkiye, PISA 2015 Eğitim Raporu’na göre bilimsel eğitimde yok, devamsızlıkta 72 ülkeden ilk 6. sıradayız. Kaynak dağılımında 72 ülkeden sonuncusuyuz. Bilgi ve beceri eksik. Fende ise 72 ülke içinde sondan birinciyiz. 72 ülke arasında sıralama yıllarına göre 2003’te fen 33, matematik 35 ve okuma 35; 2006’da fen 43, matematik 43 ve okuma ise 37; 2009’da fen 43, matematik 43 okuma ise 41; 2012’de fen 43, matematik 43 ve okuma ise 41; en son olarak da 2015’te fen 52, matematik 49, okuma 50. sıradayız.

İşte bu veriler ışığında; soru sorulması yasaklanmış, tartışması engellenmiş, farklı düşünmesi suçlanmış, karşı çıkması dışlanmış bir sistem, eğitimin temeli yapıldı. Türkiye nereye gidiyor derken Türkmeneli’ndeki eğitim de bundan pek farklı olmadığı gibi daha bir endişe verici noktaya gelmiş bulunmaktadır. Önceliğimiz olan eğitim, hiç de iç açıcı bir noktada olmadığı verilerin ışığında inkârı mümkün olmayan hazin bir durumdadır.

Bir eğitimin yaşı 25 yıl olduğuna göre, bu neticeleri mumla arayacak duruma geleceğimiz için kâhin olmamıza gerek yok. İslâm adına yetişen zihniyet, Türk milletini imha planı üzerine kurgulanmış vaziyette olduğu inkâr edilemeyecek kadar bir hakikattir.

“Peki, bu durumda ne yapmak lazım gelir?” diye bir soruya verilecek cevabımız şöyle olmalıdır: Öğretmen merkezli değil öğrenci merkezli eğitime geçilmesi şarttır. Bizim eğitim sistemimizde bilgi aktarımı var. Gelişmiş ülkeler ise bilgi aktarımı yerine beceri ve bilginin kullanımını esas alıyor. Biz de bireysel öğrenci yetiştiriyoruz. Oysa son yüzyılda, hazırlanan öğrencilerin takım halinde öğrenmesi gerekiyor. Fizikî alt yapısı tamamlanmış olan eğitim sistemimizde insan yönetmeli yerine, kural-ilke yönetimine geçilmelidir. Bunun dünyada nasıl uygulandığını incelememiz gerekiyor. Uygulamada emsal teşkil eden ülkelere Singapur’un her alanda nasıl birinci olduğu araştırılmalı, Japonya nasıl mucize yarattı mutlaka incelenmelidir...

Ne yazık ki Türkiye’mizin ve Türkmeneli’nin en temel eksiği nitelikli insan gücü; kaynak sorununun yanında Türkiye ve Türkmeneli’ndeki açık her alanda çok fazla...

Bu açıkların hangi alanlarda olduğunu şöyle sıralayabiliriz; başta adalet açığı var, eğitim açığı var, bilgi ve teknoloji açığı var, temel insan hakları ve hürriyet açığı var, bilimsel çalışma açığı var, üniversite açığı var. Sporcu ithal eden bir ülke konumundayız. Doktor ve teknoloji ithal ediyoruz. Daha bir vahim olanı da tarım ülkesi olmamıza rağmen, hayvan yemi için saman ithal ediyoruz.

Bu saydıklarımızın hepsi günübürlük, günü kurtarmadan ibarettir. Şu günlerde Türkiye’nin içinde bulunduğu krizden kurtulabilmesi için hukukun üstünlüğü yeniden sağlamak ilk ve yeter şarttır. Unutulmasın ki hukuk insanlara, kurumlara, çıkarlara değil; ülkemiz insanları ve geleceğimizi sağlam inşa etmek için gerek. 2016 yılında Türkiye hukukun üstünlüğü Endeksi’nde ne yazık ki 113 ülkeden 99. sıraya düştü. Çok değil 3-5 yıl önce 50’li sıralardaydık. Böyle giderse ve bu zihniyet yönetimine devam edilir ise açıklıkla terbiye edilen anahtar teslimi ülke olma ihtimali kuvvetle muhtemeldir! Türkmeneli’de bu olumsuzluklardan nasibini alacaktır.

Malumuz üzere Türkmeneli Türkleri, geçmişte Türkçe eğitim ve öğretimi yapmış ve bir ara inkıtaya uğramıştı. 2003’te ABD’nin Saddam Hüseyin’i devrilmesinden sonra Türkmenlerin Türkçe eğitimine kaldığı yerden başlamış oldukları da bir vakıadır. Türkmeneli’ndeki eğitim ve öğretimin, özellikle de Kerkük’te kıt kaynaklar ve bazı aksaklıklar olsa da doğru yolda olduğunu görünce geleceğe dair ümitlerimiz bir hayli arttı.

Bu çalıştayda şahsıma verilen ve sizlere anlatmaya çalışacağım konu, Türkmeneli Türklerinin Eğitim Meselesidir. Bu açıdan, alan çalışmasındaki gözlemlerimizden ve yaşadıklarımızdan bahsetmek istiyorum.

Konuşmamdaki amacım kurum ve kişileri yıpratmak değil, zira kimse alınmasın, bilakis daha iyi eğitim verilmesini arzu etmekten ibarettir. Burada Türkmeneli Türk’nn Türkçe eğitim kararını alkışlamanın yanında bu asil davranışları ile özelde Türkiye Türklerine, genelde de dünya Türklerine, “*Siz bizi ne kadar unutsanız da, ihmal etmeniz de, bize kr ve sağır kalsanız da biz sizlerle yekpareyiz.*” demekle yüklediği anlam kayda değerdir.

Türkmeneli Türk’ünün kurtuluş yolu ancak ve yalnız iyi bir eğitim ve ğretim verilmesinden, iyi ğretmen ve iyi ğretim yesi yetiştirilmesinden geçer. Milletlerin yıkılışında cehalet ve cehaletin verdiği beceriksizlikler büyük rol oynar. Her kim olursa olsun makamı ve statüsü her ne olursa olsun yönetenlerin ve eğitenlerin iyi bir Türk tarihi ve iyi bir genel tarih bilgisine sahip olması lazım gelir.

Türk tarihinde Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Osmanlının son zamanlarında Türk milletinin nasıl bir cehalet çukuruna düştüğünü bizatihi yaşar, zira kendisi de bir Osmanlı subayıdır. Yiğit arkadaşları ile yokluk içinde Millî Mücadele’yi başarıyla tamamlayıp Cumhuriyeti kurduktan sonra öğretmenlere çeşitli dönemlerde şöyle der:

“Sevgili ğretmenler! Ordularımızın kazandığı zafer, sizin yani ğretmen ordusunun zaferi için yalnız zemin hazırladı. Gerçek zaferi siz kazanacak ve devam ettireceksiniz ve mutlaka başarılı olacaksınız.”

“Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir.”

“Yeni nesli, Cumhuriyetin fedakâr öğretmenleri sizler yetiştireceksiniz, yeni nesil sizlerin eseri olacaktır.”

“Cumhuriyet, sizden fıkri hr, ilmi hr, irfanı hr nesiller yetiştirmenizi bekliyor.”

O hâlde Türkmeneli Türk’n cehaletten kurtarıp muasır medeniyet seviyesine ulaştırmanın ancak öğretmenlerin yetiştireceği nesiller sayesinde mümkün olacağı aşıkrdır. Öğretmenlerimize sevgi ve saygı ile bu asil görevlerini hatırlatmamız yeter şarttır.

Bu durumda aklımıza ilk gelen soru şu: “*Türkmeneli Trkne yön veren, idare eden siyasi iktidarlar, Osmanlının o toprakları terk etmek zorunda kalışından sonra öğretmenlere gereken değeri verdiler mi ve iyi ğretmen yetiştirmeye devam ettiler mi?*” Bu soruya “*hayır*” cevabı verebiliriz. Bırakın iyi bir ğretmen yetiştirmeyi oklarını katlettiler. Sağ kalan Türkmen ğretmenleri de planlı bir şekilde tasfiye ettiler.

şimdi Türkmeneli’nin temel taşını oluşturacak olan öğrencileri, yetiştirecek olan öğretmenlerimizi yeni bir eğitim reformundan geçirmek lazım. Eğitim uzmanları ve eğitim

tarihine emek vermiş akademisyenlerden oluşan bir ekibi toplayarak, yapılacak bu eğitim reformunun masaya yatırılıp tartışılması gerekir diye düşünüyorum. Tartışma eksenini de aklın ve mantığın emrettiği “*fikri hür, ilmi hür ve irfanî hür*” bir nesil yetiştirmek için hemen kısa, orta ve uzun vadeli bir plan yapılmalıdır. Konu Türkmeneli’nin geleceği için millî bir konudur.

Millî Eğitim Bakanlığından emekli olmuş, yarım asra yakın hocalık yapmış, uygulamadan gelen, aynı zamanda mektepli biri olarak, ihtiyacımız olan iyi öğretmen ve iyi üniversite hocasını nasıl yetiştirmemiz gerektiği hakkında naçizane fikirlerimi dile getirmek istiyorum.

İyi öğretmen nasıl olmalı veya yetiştirilmeli? Her şeyden evvel öğretmen olmak isteyen kişi mesleğini sevmeli ve bütün sıkıntılarına katlanabilecek bir yapıya ve cesarete sahip olmalı. Bu öğretmen adayı, ders vereceği alanda iyi yetiştirilmeli. Fakat aynı zamanda öğretmen adayı, iyi bir psikoloji ve pedagoji eğitimi almalı. Kendisine teslim edilen çocukları sevgi ve hoşgörü ile eğitmeli. Onları evladı gibi kucaklamalı. Çünkü öğretmenlik, şefkat ve sevgi mesleğidir. Edindiği psikoloji ve pedagoji bilgisi ile gençleri istedikleri alanlarda, onların heveslerine, isteklerine ve zekâ gelişmelerine göre yönlendirmeli. Lise son sınıfa kadar kesintisiz uygulanan bir eğitim sisteminde öğretmenler, çocukların gelişmesi, istekleri ve kabiliyetleri hakkında anne-babalarına her öğretim yılı sonunda raporlar vermeli. Üniversitede okumak istedikleri bilim dallarını belirtmeli.

Üniversite okumak isteyen gençlere mutlaka burs verilmeli ve devlet yurtlarında barındırılmalıdır. Bu hususta sıkıntı çekmemek için açılan her üniversitenin öğrenci sayısına göre yurt yaptırılması zorunlu olmalı. Kütüphaneleri ve laboratuvarları iyi tanzim edilmeli, gençlerin ihtiyaçlarını karşılamalı.

Çocuklarımızı üniversiteye hazırlayan bu fedakâr öğretmenlere mutlaka geçinebilecekleri kadar bir maaş verilmeli ve sıkıntı çekmelerine izin verilmemeli.

Üniversitede okumak istemeyen gençlerimize de çalışmak istedikleri iş alanlarında, yani meslek dallarında iki yıl uygulamalı bir eğitim verip onların yüz akıyla yapabilecekleri bir meslek sahibi olmalarını sağlamalıyız. Böylece eğitimlerini tamamlayan gençlerimiz hayata atıldıklarında mutlaka iş bulmalı ve Türkmeneli’nin kalkınmasına katkıda bulunmalıdır.

Türkmeneli Vâkîfı, en kısa zamanda Türkmeneli Üniversitesi’ni kurmalı ve dahi üniversite okumak isteyen gençlerimize hocalık yapacak akademisyenleri yetiştirilmelidir. Bugün maalesef, tıpkı öğretmenlik mesleğinde olduğu gibi, iyi yetişen ve görevini layıkıyla yapan hocalar olduğu gibi, iyi yetişmemiş ve gençlere doğru dürüst faydaları olmamış hocalar

da bulunmaktadır. Gerçi Türkmenlere katliamlar düzenleyen bir zihniyetten de bu taleplerimizin yerine getirilmesi düşünülemeyeceği için acilen Türkmeneli Vakfı bir üniversite kurmalı üniversitelerde eğitimi ve araştırması yapılan bilim dallarında ders veren kaliteli hoca yetiştirmelidir.

Ne yazık ki Türkmeneli Türklerinin nüfus çoğalması diğerlerinin yanında çok az. Yani Arap'ın ve Kürt'ün nüfusu doğru orantılı artarken Türk'ün ise ters orantılıdır. Türkmeneli Türkü'nü yönetmeye talip olanlar, çocuklarımızı iyi yetiştirecek hocaları, bilim adamlarını yetiştireyim diye ne bir proje yapıp uyguladılar ve ne de bu hususta yeterince bir çalışmaları var. Bu alanda var olan imkânları da verimsiz hale getirdiler.

Türkmeneli'nde eğitim-öğretim veren okulların büyük çoğunluğu perişan halde eğitime devam ediyor. Kısaca, can güvenliğinde olmadığı gibi diğer kurumlarda Türkmen'imiz yok ve aynı şekilde eğitiminde de iyi durumda değiliz. Bu hayati öneme haiz konuyu halletmenin yegâne yolu, vakit geçirmeden iyi öğretmen ve iyi öğretim üyesi yetiştirme projelerini uygulamaya sokmamız gerekiyor. Yavrularımızı iyi yetiştirmemiz şart. Fakat bildiğim bir gerçek var ki, bugün gençlerimizi iyi yetiştiremiyoruz.

Özelde Türkmeneli Türklerini, genelde Türkiye'yi idare eden siyasilere ve sözü geçenlere sesleniyorum: Tarihe kara leke olarak geçmek istemiyorsanız lütfen vakit geçirmeden harekete geçiniz, bütün eğitimcilerin görüşlerini alarak, eğitim alanında esaslı bir reform yapınız ve gençlerimizi iyi yetiştirin. Bu alanda yapılacak hamleler için, erk ve yetki sahibi sorumlulara büyük görevler düşmektedir. Fakat yapılacak reformların bir siyasi görüşlere göre değil, bütün Türkmeneli Türklerinin ihtiyaçlarına göre ve eğitimin kuruluş amaçlarına göre bir “*Milli Eğitim Reformu*” olmalıdır.

Hepimizi derinden üzen “katliamlardan/ mezalimlerden” gerekli dersleri çıkararak, akılımızı başımıza almalıyız. Yoksa bindiğimiz dalı kesmeye devam ederiz ki, bu ihaneti Türk milletine, Türkmen kardeşlerimize yapmayalım.

Türkmeneli'nde sözleşmeli öğretmenlerimizin durumu içler acısı. Gördüğüm ve yaptığım şu tespite göre sözleşmeli bir Türkmen öğretmen yeterine öğrencisine faydalı olamaz. Niçin mi? Çoğunlukla bayanlardan oluşan sözleşmeli öğretmenlerimiz, can ve namus güvenliği gereği, Türkçe uyum eğitimi için Türkmeneli Sürekli Eğitim Merkezi'ne, okuluna ve evine geliş-gidişini ticari taksi ile yapmaktadır. Bir ayda aldıkları 150 dolar, yolun durumuna göre taşıma ücretlerini bile karşılamamaktadır. Çoğu zaman cepten para ödemektedirler. İdeali ya da zarureten bu ücretle çalışmasının kedisine ve öğrencisine vereceği faydayı varın siz hesap

edin... Unutulmamalıdır ki önce refah ve huzur, ondan sonra eğitim ve öğretim gelir. Bu öğretmenlerimizin içler acısı durumuna mutlaka çözüm üretilmelidir. Sözleşmeli öğretmenlerin ücretlerinin artırılması, onların meslekî bilgilerini artırarak daha donanımlı hale gelmelerini sağlayacaktır.

Bölgede başta Araplar ve Kürtler olmak üzere birçok grup, Türkmen kardeşlerimizin Türkiye ile bütünleşmek adına aldıkları Türkçe eğitim kararını başarısızlığa ve sekteye uğratmak için mücadele verirken, Türkiye'nin çok acil olarak bilgi birikimini ve eğitim yardımlarını buraya aktarması gerekmektedir. Eğitim ve öğretimin daha sağlıklı olması açısından, bu bölgeye her türlü yatırım ve yardım yapmak, eğitimde kaliteyi artıracaktır kanaatindeyim.

Birkaç yıldır matematik, fen bilgisi, kimya, fizik, biyoloji, Türkçe ve edebiyat derslerine girerek ders işlenişleri, metotlar, davranış şekilleri ve ders bilgiler vermeye çalıştığımız öğretmenlerimizde yeni alfabeye uyum konusunda büyük gelişmeler olduğunu gözlemledik.

2003 yılında Latin alfabesine geçişle birlikte gelecek on yıllarda, yeni yetişen nesiller tıpkı Türkiye'de olduğu gibi Arap alfabesini ve özellikle de Osmanlıca'yı unutacaklardır. 1918 yılından itibaren Anadolu'dan koparılan bu coğrafyada Türkmen aydınlarının oluşturduğu binlerce eser tozlu raflara kaldırılacak ve bir dönem içerisinde oluşturulan yazılı kaynaklardan nesillerimiz istifade edemeyeceklerdir. Bu açıdan bu eserlerin Latin alfabesine aktarılmasını ve Anadolu'ya tanıtılmasını da önemsemek gerektir. Türkmeneli'ndeki Osmanlıca bilen binlerce aydın insanımız, iyi bir organizasyonla bunu gerçekleştirebilecek güce sahiptir. Yine yetişmiş bu elemanların Türkiye'de istihdamları yapılarak arşivlerde ve millî kütüphanelerde bilgilerinden istifade etmek geçmiş asırlardaki kültürümüzü günümüze ve geleceğe aktarmada son derece önemli bir kazanım olacaktır.

Okul yönetimi anlayışının geliştirilmesi, öğretmenlerin eğitilmesi, okulların donanımlı hale getirilmesi, eğitimin sorunlar yumağı olmuş problemlerinin çözülmesi için Türkmeneli'ne çok acil yardımlar yapılmak zorundadır.

Öğretmen ve idarecilerimizin eğitilmesi, öğrencilerimizin daha da iyi yetiştirilmesi için Türkmeneli Kalkınma ve İşbirliği Vakfı'nın himayesinde açılan Kerkük Sürekli Eğitim Merkezi'nin Türkiye'deki Hizmet İçi Eğitim Merkezleri gibi bir statüye kavuşturularak daha donanımlı hale getirilmesi birçok sorunu da çözecektir kanaatindeyiz.

Kerkük Sürekli Eğitim Merkezi'nin, ileri toplumlardaki gibi hizmet içi eğitim görevini üstlenmiş bir şekilde çalıştığını sevinerek tespit ettik. Bu çalışmaların daha planlı ve akademik

bir şekilde Türkiye tarafından desteklenmesi öğretmenlerimizin çağdaş eğitime adapte olmaları için çok faydalı olacaktır.

Sürekli Eğitim Merkezi'nde yeni Türkçe alfabeye geçişte, öğretmenlerin Arap üniversitelerinden mezun olmalarından dolayı alfabe ve derslere uyumları için bir dizi yetiştirme kursları düzenlenmektedir. Bu kurslarda Türkmen okullarında görev yapan öğretmenler, kendi branşlarında kurslara alınarak, ders anlatım metotları da dâhil olmak üzere mesleki bilgiler verilmektedir.

Bu tür eğitim kurumlarının Türkmeneli'nin diğer bölgelerinde de açılması veya belli bir planlama ile merkezi yerlerde kurslardan geçirilmesi, o bölgelerde görev yapan öğretmenlerimizin yetiştirilmesi açısından önemlidir.

Gerek Sürekli Eğitim Merkezi'nde, gerekse Eğitim Müdürlüğü bünyesinde açılan kursların daha cazip hale getirilerek kursa katılan öğretmenlerimize sertifika ve başarı belgeleri verilmesi onlardaki şevki daha da artıracaktır.

Yeni atanan kadrolu ve sözleşmeli öğretmenlerimizin, hizmet içi kurslarına alınması, bu kurslarda öğretmenlik formasyonlarının geliştirilerek görevlerine başlatılmaları, öğrencilerimizin yetiştirilmesi açısından çok önemlidir.

Öğretmenlerimizdeki müfettiş korkularının aşılması gerekmektedir. Müfettişliğin, artık hata bulma değil, verimliliği artıran ve eğitim ordusuna rehberlik ederek onlara yol gösteren bir meslek olduğu kabul edilmelidir.

Öğretmenlerimizi yetiştirmek adına açılan kursların ileri toplumlarda olduğu gibi eğitim ve öğretimi aksatmadan ayarlanması, kursa katılan öğretmenlere kurs ücreti tahsis edilmesi gerekmektedir.

Kurslar, öğretmenlerimizin bilgi ve becerilerini ölçme değil, bilakis onların daha donanımlı hale getirilmesi çalışması olduğu, temel bir ilke olarak kabul edilmelidir.

Okul-aile birliklerinin mutlaka aktif hale getirilmesi gerekir. Öğretmen-öğrenci ve okul-aile arası işbirliğini geliştirmek, okullarımızın fiziki yapılarının sağlıklı hale getirmek için okul-aile birlikleri önemlidir.

Rehberlik servislerinin aktif hale getirilmesi okullardaki başarıyı daha da artıracaktır. Rehberlik servislerinin olmadığı okullarda okul-aile birliklerine önem verilmelidir. Bu sayede problemli öğrencilerle ilgilenmek daha kolay olacaktır.

Okullarımızdaki araç ve gereç eksiklikleri kısa sürede giderilmeli, derslerin deney ve gözlemlere dayanarak yapılması için bunun önemszenmesi gerekir.

Sürekli Eğitim Merkezi'nde kurs ve çeşitli faaliyetlerin yapıldığı mekânların fizikî yapılarının yetersizliği eğitim ve öğretimi olumsuz yönde etkilemektedir. Yine okulların matematik ve fen bilimlerinde laboratuvar malzemeleri eksikliği ile her türlü okul araç ve gereçleri eksikliği had safhadadır.

Ders kitaplarının hazırlanmasında Türkiye'nin engin bilgilerinden faydalanmak gerektir.

Okullarda okumanın teşvik edilmesi için bir dizi çalışma yapılması gerekmektedir. Bilinmelidir ki çağdaş eğitim okuma, anlama ve ifade etmeye dayanmaktadır. Bu amaçla Kerkük genelinde geniş bir kütüphane açılma çalışması da yapılmalıdır.

Okullarda sosyal ve kültürel faaliyetlerin artırılması, her okul bahçesinin öğrencilerimizin enerjilerini boşaltacakları şekilde oyun sahalarına dönüştürülmesi kültürlü, sosyal ve sağlıklı bir nesil için önemlidir.

Türkmeneli Kalkınma ve İşbirliği Vakfı'ı himayesinde açılan çeşitli kurslarda bilinçli bir toplum yaratarak Türk dilinin sağlam temellere oturtulması çalışması yapılmaktadır. Kurslar genellikle Kerkük merkezlidir. Öğretmenler, öğrenciler ve Latin alfabesini öğrenmek isteyen her kesimden insanlar, bu kurslardan istifade etmektedir. Diğer bölgelere de bu hizmetlerin verilmesi gerekmektedir.

Yine Türkmeneli Kalkınma ve İşbirliği Vakfı'nın himayesinde Kerkük'ün Tazehurmatu kasabasında "*Fuzuli*" adı ile açılan bölgenin en donanımlı matbaasının her bakımdan desteklenmesi gerekmektedir. Bu matbaa Türkmen kardeşlerimize hayat vermektedir. Her seviyedeki okulların ders kitapları burada basıldığı gibi, gazete ve dergi ve kültürel kitaplar çıkarmada da önemli bir görevi üstlenmiştir.

Unutulmasın Türkiye'nin kalkını olan o bölge, milyonlarca kardeşlerimizle doludur. Bütün olumsuzluklara ve baskılara rağmen Türk dili ile eğitim Türkmen eğitimcilerinin gayretleri ile başarılı bir şekilde devam etmektedir.

Burada, hepinizin huzurunda, Türkmeneli'ndeki eğitime her türlü desteği veren Türkmeneli İşbirliği ve Kültür Vakfı'na, bu vakfın Kültür Merkezi'ne ve Kerkük Sürekli Eğitim Merkezi yönetici ve çalışanlarına teşekkür ediyoruz. Takip edilen yol doğrudur ve mutlaka hedefe ulaşmalıdır.

“*Türkmeneli Türkmen Öğrencilerinin Sorunları ve Çözüm Yolları Çalıştayı*” eğitim bildirisi sonuçları kaleme alınırken, iki ordudan biri olan irfan ordusunun kurulmasına özellikle ve öncelikle önem verilmelidir.

Gerek Irak genelinde gerekse Türkiye ve diğer devletlerde eğitim almaya çalışan Türkmeneli öğrencilerinin burs, barınma ve beslenme problemlerine mutlaka sağlıklı çözümler bulunmalıdır.

Irak’tan anavatan Türkiye’ye gelmek isteyen öğrencilerimizin her tür eğitim kurumuna geçiş kolaylığı sağlanması ve kontenjanların onlar için öncelikli hale getirilmesi çalışmaları hız kazanmalıdır.

Türkmen eğitimini daha da verimli hale getirerek ileriye götürmek istiyorsak şu hususlara da dikkat etmeliyiz:

1. Irak eğitim sistemi müfredatında Türk ve Türkmen tarihiyle ilgili menfi ifadelerin kaldırılması, Türkmen tarihinin müfredatta yer alması, dil ve edebiyat müfredatında Türkmen kültür ve edebî metinlerin geçmesi ve Türkmen kültür insanlarının tanıtılması için girişimlerde bulunulması,
2. Irak’ta farklı üniversitelere bağlı fakültelerin bünyesinde eğitim veren Türkoloji bölümleri arasında koordinasyon kurulması ve bilgi alışverişinin gerçekleştirilmesi,
3. Yeni metotlar çerçevesinde hazırlanan “*Yabancılarla Türkçeyi Öğretmek*” adlı kitap setlerinin ilgili bölümlere gönderilmesi,
4. Irak’ta Türkoloji bölümleri için ortak bir çalıştayın düzenlenmesi,
5. Türkoloji bölümlerine kitap ve kaynakların temin edilmesi, ses laboratuvarının kurulması,
6. Türkiye’de bulunan üniversitelerde öğrenciler için “*yaz kursları*”, öğretim üyeleri için “*geliştirme kursları*” düzenlenmesi,
7. Öğretim üyelerinin Türkiye’deki Türkoloji bölümleri ile doğrudan temas kurulmasının sağlanması; Türkiye’de düzenlenen kurultay, bilgi şöleni (sempozyum), toplantı ve diğer bilimsel etkinliklere katılmalarının sağlanması,
8. Türkmen kültürünü ve tarihini, meşhur Türkmen şahsiyetlerini tanıtan ortaokul ve lise seviyesinde “*Yardımcı Ders Kitapları*” hazırlanarak Türkmen öğrencilerin istifadesine sunulması,
9. Kerkük’te özel bir “Üniversite’nin kurulması için girişimde bulunulması,

10. Dil konusunda genel bir sıkıntının olduğu görölmüş olup, bölgede hem öğretmenlere hem de öğrencilere yönelik iki ayrı “Hızlandırılmış Türkçe Kursları”nın düzenlenmesi için girişimde bulunulması,

11. Türkmen göçmenlere ana dillerinde eğitim imkânlarının sağlanması.

IRAK VE SURİYELİ ÖĞRENCİLERİN DİL DAVRANIŞLARI KÜLTÜREL ÇEVRE (Gazi Üniversitesi TÖMER Örneği)

Prof. Dr. İsmet ÇETİN

(G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü,

Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi)

icetin@gazi.edu.tr

Giriş

Eğitim, kişinin içine doğduğu veya içinde yaşamak zorunda olduğu toplumla bir arada yaşayabilmesi için toplumun genel kabulleri paralelinde edindiği davranış, benimsendiği hayat tarzı ve sahip olduğu davranışlar manzumesidir. Eğitim, bir yandan toplum-fert ilişkisi içinde düşünülürken bir yandan da ferdin kendi toplumu dışında kalan diğer toplumlarla olan münasebetleri açısından da önemlidir. Zira eğitim ve eğitim çerçevesinde verilen öğretim, kişinin içine doğduğu, içinde bulunduğu ya da ilişkide bulunduğu, bulunmak zorunda kaldığı toplumla bir arada yaşama veya işbirliği yapma iradesi sergileyebilmesi için yapılan faaliyetler de bu çerçevede değerlendirilmelidir.

Eğitim/öğretim ile eğitilen ve eğiten arasındaki münasebet, eğitimin sonuçları bakımından dikkat çekicidir. Eğitim sürecinin sonunda belirlenen ve eğitilenlerce kazanılan davranış, eğitenin/eğitenlerin istedikleridir. Kevin O'Connor'ın “kültürel üretim” (O'Connor 2002:62) olarak adlandırdığı ve eğitim sürecinin sonucunda yeniden biçimlenen eğitilen, uygulanan eğitim politikaları sonucunda eğitenin istediği biçime dönüşecektir. Zira konuşma veya yazmadan müteşekkil dil/lisan, eğitim süreci sonunda dönüşüm için tek başına bir şey ifade etmez. Dil ve kültürel alan birlikte olmak zorundadır. Kültürel alan ve dilin bir arada kullanılmasıyla ortaya anlamlı bir dil davranışı çıkar. Anlamlı bir dil üretmek için birlikte çalışmak ve uygulamayı bir arada görmek gerek (Wortham 2008:3-7). Ancak bu şekilde dönüşüm sağlanır ve eğitilen dil kullanıcıları, eğitenlerin istediği biçime dönüşür.

Araştırmanın Amacı ve Önemi:

Türkiye Türkçenin öğretildiği Gazi Üniversitesi Türkçe Öğretim, Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER)'de dil öğrenimi gören öğrencilerin Türkiye Türkçesi öğrenme amaçları ve Türkiye Türkçesi öğrenme sürecinde alışkanlıkları ve bunların değişimin, dolayısıyla kültürel değişimin tespit edilmesi.

Çalışma, Türkiye Türkçesi öğrenen grubun Türk dili, edebiyatı ve kültürüne ait bilgilerini,

kazanımlarını ve bunlara ilişkin görüşlerini tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Dil öğretimi ile bu alandaki eğitim faaliyetleri şüphesiz kendi (Türkiye’de) eğitim sürecinde birtakım kazanımlar edinecek ve bu kazanımları davranış haline getiren kişi, bir yandan kendi isteği biçimde olurken, istenilen hedeflere ulaşmak için de eğitenin istediği biçimde olacaktır. Ancak bundan daha önemlisi Türkiye Türkçesi’nin öğretilme sürecinden sonra eğitilenlerdeki davranış değişikliğinin nasıl olduğu sorusuna cevap bulunmasıdır. Bunun için sonuçlara bakarak fikir edinmek gerek. Sadece Türkiye Türkçesi öğrenenlerde değil, Türkiye’den başka Türkiye Türkçesinin kullanılmadığı Türk ve başka sahalarda Türkiye Türkçesi’nin kullanımı ve davranışa etkisi de göz ardı edilemeyecek bir konudur. 2001 yılında yaptığımız bir araştırmada, Güney Kazakistan’da Öğrenim Gören Türkiyeli Üniversite Öğrencilerinde Tespit Edilen Sosyo-Kültürel Değişimleri tespit etmiştik (Çetin 2001). Bir başka çalışma Fransa’da öğrenim gören Türkoloji öğrencileri üzerinde yapılmış ve bunun sonuçları da yayınlanmıştır. Türkiye’nin katkısı olmaksızın Fransa devletinin tasarrufunda olan bölümde Türkiye Türkçesi alanında öğrenim gören öğrencilerin Türkiye Türkçesini kullanma becerileri (Yücel Çetin-Eskimen 2012) ve davranış biçimleri (Çetin- Eskimen 2012) incelenmiştir. Bir başka çalışmamız ise 2015 yılında Gazi Üniversitesi TÖMER’de Türkiye Türkçesi öğrenen öğrenci ve okutulan dersler üzerine olmuştur (Çetin,2015).

Yöntem:

Araştırmada veri toplama, veri analizi ve sonuçların tartışılması süreçlerinde nitel araştırma metotlarından biri olan betimsel analizden faydalanılmıştır. Elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlanmıştır.

Evren ve Örneklem:

Çalışmanın evrenini, Irak ve Suriye’den Türkiye’ye gelip Gazi Üniversitesi TÖMER’de Türkiye Türkçesi öğrenimi gören toplam 39 öğrenciden oluşmaktadır.

Sayıtlar:

Gazi Üniversitesi TÖMER’de öğrenim gören öğrencilerin Ankara’da yaşadıkları var sayılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi Veriler, Gazi Üniversitesi TÖMER’de öğrenim gören öğrencilerin 30 soruya verdikleri cevaplarla elde edilmiştir.¹⁹

Araştırmanın amaçları doğrultusunda toplanan veriler, betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Öğrencilerin Türkçe öğrenme amaçlarına, Türkiye Türkçesini hayatlarında kullanmak, Türkiye Türkçesiyle okuyup yazabilmek ve nihayet Türkiye Türkçesini davranış haline getirebilmek konusunda öğrenci görüşleri alınmış ve analizleri yapılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Çalışmaya, Gazi Üniversitesi TÖMER’de Türkiye Türkçesi öğrenmek üzere bulunan toplam 39 öğrenci katılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerden 24’ü Suriye, 15’i Irak’tan gelmiş. Irak’tan gelenler kendilerini ‘Türk’ olarak tanımlarken Suriye’den gelenlerin 11’i Türk, 7’si Türkmen, 6’sı Arap olarak tanımlamaktadır.

Araştırmada yaşı 18-20 aralığında, %46.2; 21-23 aralığında, %38,5; 24-27 aralığında, %12,8; 32+ aralığında olanlar ise %2.6 oranlarına sahiptir. Yaşı 18-20 aralığında olanlar %46.2 ile en yüksek orana sahiptir. 18-20 aralığında olanların %54,2 Suriyelidir. Araştırmaya katılanlarının %89.7’si bekârdır.

Araştırmaya katılanların gelir durumu TL olarak 0-500 arasında olan 33 kişinin (%53.8) 7’si Irak, 14’ü Suriye’den gelmiş. 1001-1500 arasında (%38,5) 8’i Irak, 7’si Suriye’den gelmiş.. 1501-2000 arasında 3 kişi (%7.7), Suriye kökenlidir.

Katılımcı öğrencilerden, Türkçe öğrenmeyi akademik nedenlerle öğrenmek isteyenlerin sayısı 38 kişi (%97.4) sayısı ile oldukça yüksektir. Siyasî nedenlere Türkçe öğrenmek isteyen 1 kişi Suriye’den gelmiş.

Bu kadar yüksek oranda eğitim maksadıyla Türkiye Türkçesi öğrenmek isteyen öğrenci grubu, 19 kişi ile iş ve arkadaş çevresi edinebilmenin kolaylığı, 17 kişi Türkiye’de bilgi birikiminin iyi, eğitim seviyesinin yüksek olduğu kanaatindedir. Katılımcıların 3’ü, Türkçe öğrenmenin insanî ilişkilerde başarı getireceği inancındadır.

Öğrencilerin burs alıp almadıklarına dair yoklamada; öğrencilerin Türkiye veya kendi ülkelerinden burs almadıklarını tespit edildi.

---

¹⁹ Verilerin toplanmasında Doç. Dr. Nezir TEMUR ve Doç. Dr. Mustafa KURT yardımcı oldular. Ayrıca Eda Nur KARAKAŞ AKTAN verileri SPSS programıyla istatistikî sonuçlara ulaşılmasını sağladı. Kendilerine teşekkür ediyorum.

Araştırmaya katılan öğrencilerden 2 kişi öğrenci evi, 7 kişi yurttta, 30 kişi de aile yanında kaldığını ifade etmektedir. Öğrencilerin aylık gelirleri, burs alma durumları, yurt, öğrenci evi, aile yanı gibi yaşama alanları birbirleriyle ilgilidir. Zira aylık gelir/kazançlarının az olması öğrencilerin toplu yaşamak zorunda kalmalarına neden olmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerden Irak'tan gelen öğrencilerin 8'i, Suriye'den gelen öğrencilerin 21'i süreli yayınları takip ettiklerini söylemektedirler. Süreli yayın türü olarak da ağırlıklı olarak öğrencileri haber ve bilimsel yayın okuduklarını ifade etmekte. Gençlerin spor ve eğlence konulu yayın okumamaları dikkate değer bir durumdur.

Öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarının ölçüldüğü soruya verilen cevapta Irak'tan gelen öğrencilerin sadece 10'u kitap okuduğunu ifade ederken Suriye'den gelen öğrencilerin tamamı (24 kişi) kitap okuma alışkanlıkları olduğunu söylemektedirler.

Okunan kitap türleri ise buna paralel bir durum göstermektedir. Irak'tan gelen öğrenciler TÖMER'de okutulan ders kitapları ve roman/hikâye türü kitapları okuduklarını ifade ederken Suriye'den gelen öğrenciler ders kitabı ve roman/ hikâye türü kitaplar yanında tarihî ve bilimsel kitapları okudukları söylemişlerdir.

Öğrencilerin %53.8'i kitap okurken ana dillerini; %46.2'si Türkiye Türkçesini tercih ettikleri saptanmıştır.

TÖMER'de öğrenim gören grubun tiyatroya ilgileri sorgulanmış Irak ve Suriye'de tiyatro izleme orana oldukça düşükken (%33) Türkiye'de bu oran artmıştır (%66.7).

Öğrenciler arasında sinemaya gitme oranı, kendi ülkelerinde sinemaya gitme oranlarından yüksektir. Öğrencilerin yeni yaşama alanlarında tercih edilen sosyal çeşitlilikten birisi sinema olarak öne çıkmakta. Öğrencilerin düzenli sinemaya gitme oranları kendi ülkelerinde %18 iken Türkiye'de bu oran %27'e yükselmiştir. Buna sebep hoşça vakit geçirebilecekleri bir alan bulmalarıdır.

Çalışma grubu öğrencilerin kendi ülkelerinde ve Türkiye'de dinî vecibelerini yerine getirmede büyük bir değişiklik görülmemekte. Ancak, geldikleri ülkelerde mahallî kimlikle anıldıkları ve mahallî kimliğin de mensup oldukları etnik grupla adlandırıldıklarını belirtmişlerdir.

Katılııcılardan %48.7'si telefonunu ana dilinde kullanırken; %51.3'ü Türkiye Türkçesi kullanmaktadır. Bunların bilgisayar kullanımlarının oranları ise %46.2'si bilgisayarlarını ana dillerinde, %53.8'i Türkiye Türkçesinde kullanmaktadır.

Öğrencilerin %17.9'u film izlerken ana dillerini; %82.1'i ise Türkiye Türkçesini tercih ettikleri saptanmıştır. Öğrencilerin %35.9'u televizyon izlerken ana dilini; %64.1'i Türkiye Türkçesini tercih ettikleri saptanmıştır. Tiyatro oyunları ve televizyon programlarının Türkçe izlenmesinde birinci amaç Türkiye Türkçesini, özellikle telaffuz özelliklerini öğrenmek iken, ikinci derecede geldikleri ülkelerde Türk TV dizilerinin izlenme sıklığıyla ilgilidir.

Öğrencilerin anı ve hikâye gibi türlerde metin yazdıkları zaman % 94.9'u ana dilini; % 5.1'i Türkiye Türkçesini tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu da duygularını ifade ederken Türkiye Türkçesinin yetersizliğine, dolayısıyla yeterince kavranamadığına işaret etmektedir.

Sonuç

Çalışmaya örnek alınan öğrenciler, Gazi Üniversitesi Türkçe Öğrenim Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde (TÖMER) Suriye ve Irak'tan kendi imkânlarıyla gelen, özel öğrenci statüsündeki öğrencilerdir. Yukarıda zikredilen verilerden de anlaşılacağı üzere bu öğrenciler gelir seviyesi itibarıyla hem kendi ülkelerinde hem Türkiye'de alt gelir grubuna mensuplardır. Türkiye'de bekâr bir insanın geçinebilmesi için gerekli olan aylık gelir, Türk-İş verilerine göre 1600 TL civarındadır. Dolayısıyla aylık geliri 500TL'nin altında olan gencin rahat bir hayat sürmesi düşünülemez. Öğrencilerin yaşamak zorunda oldukları Ankara'da kendilerini daha rahat hissedebilecekleri sosyal çevre edinebilmesi için asgari gelir düzeyine sahip olmaları gerekmektedir. Yoksulluk sınırının altında olan öğrenciler, aile yanında kaldıklarını ve arkadaşlarıyla aile ortamı yarattıklarını, bunu da aile ortamı saydıklarını ifade etmekte. Bu ortamda ya geldikleri bölgenin ağızıyla, ya da geldikleri bölgede hâkim dil olan Arapça ile anlaşılmaktadırlar. Hal böyle olunca Türkiye Türkçesi öğrenmeleri gecikmekte, daha da önemlisi içe kapalı bir hayat yaşamak zorunda kalmaları münasebetiyle içinde yaşadıkları topluma intibakları gecikmektedir. Ancak geldikleri bölgeden, Irak ve Suriye'den daha önce gelen kişi veya gruplarla bir araya gelmek, onlarla dayanışma içinde olmak, hatta onların himayesine muhtaç olmak zorunda kalmaktadırlar. Bu da hem öğrenciler hem de içinde yaşamak zorunda oldukları toplum için problem oluşturmakta, yeni problemlerin oluşmasına zemin hazırlamaktadır.

Çalışmada görüşlerine müracaat edilen öğrencilerin öğrenim görmeleri için Türkiye'yi seçme nedenlerinin başında 19 kişi ile iş ve arkadaş çevresi edinebilmenin kolaylığı, 17 kişi Türkiye'de bilgi birikiminin iyi, eğitim seviyesinin yüksek olduğu kanaati gelmektedir. Irak ve Suriye'den gelen öğrenci grubunun Türk soylu olması ve Türk soylu olmayanların da Türk kültür havzasında bulunmaları, öğrencilerin toplumla daha çabuk kaynaşmalarını, intibak etmelerini sağlamaktadır. Aynı kültür çevresindeki insanî tutum ve davranışlar, alışkanlıkların

aynı/ benzer olması arkadaş edinmenin kolaylaşmasını sağlamaktadır. Türkiye’de daha iyi alınabileceği kanaati oldukça yüksektir. Irak ve Suriye’de yaşayan Türklerin Türkiye’de akrabalık ilişkilerini bulunması, daha önce Türkiye’ye eğitim maksadıyla gelip ülkelerine dönen kişilerin yüksek kabul görmesi bu kanaatin oluşmasında önemlidir. Ancak son yıllarda ülkelerdeki iç savaşın getirdiği olumsuzlukların eğitimi de etkilediği göz ardı edilmemelidir. Daha da önemlisi Türkiye’nin 1991 yılından itibaren uygulamaya koyduğu ve ilk olarak Türk Cumhuriyetlerinin ve Türk Topluluklarının, yetişmiş insan gücü ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olmak, Türkiye dostu fertler yetiştirmek, Türk Dünyası ve Türk kültür/medeniyet havzasında bulunan diğer gruplar, komşu ve akraba topluluklar ile kalıcı bir kardeşlik ve dostluk köprüsü kurmak, Türkçeyi öğretmek ve Türk kültürünü tanıtmak, Türk Dünyasında yer alan ülkeleri, bu ülkelerin kendi aralarındaki ilişkileri geliştirerek bir büyük şemsiye oluşturmak, ortak değerleri yenileyerek kaynaşmayı tesis etmek, Bağımsız Devletler Topluluğu’na bağlı devlet ve topluluklardan yükseköğrenim görmek için Türkiye’ye gelen öğrencilerdeki Türk kimliğine, Türk kültürüne ve Türk dünyasına ilişkin tutumlarında olumlu değişimler tesis etmek“ (Beşirli, 2010, 57-58) maksadıyla başlatılan Büyük Öğrenci Projesi, 2000’li yıllardan itibaren Türk Devlet ve Topluluklarından başka ortak coğrafya, kültür ve medeniyet dairesi ile inanç alanlarını kapsayacak şekilde daha geniş bir kitleyi içine almıştır. Bu çerçevede oluşturulan eğitim politikaları ve uygulamalar, Türk kültür havzasında yaşayan genç nüfusun ilgisini çekmektedir.

Türkiye’de bulunmak ve Türkçe öğrenerek Türkiye hayat tarzına ayak uydurmaya çalışmak, öğrencilerde kültürel dönüşüm anlamına da gelmektedir ki, bunun örneğini Türkiye’de öğrenim görüp ülkelerine dönen misafir öğrencilerde tespit edilmiştir (Çetin 2001; Beşirli 2010). Özellikle öğrencilerin derslerin dışında sosyal faaliyetlere katılmaları kültürel alana uyumları açısından önemli görülmektedir.

Kaynakça:

BEŞİRLİ, Hayati (2010), Türkiye’de Yüksek Öğrenim Gören Kırgız Öğrencilerin Eğitimlerinden Sonra Ülkelerindeki Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Durumları, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (12), (Bahar), 39-62.

ÇETİN, İsmet (2001), Güney Kazakistan’da Öğrenim Gören Türkiyeli Üniversite Öğrencilerinde Tespit Edilen Sosyo-Kültürel Değişmeler, VI. Uluslar Arası Türk Halkbilimi Kongresi, İçel.

ÇETİN, İsmet- ESKİMEN, A. Derya (2012), Avrupa’da Türkoloji Öğrenimi Gören Öğrencilerin Türk Dili, Edebiyatı ve Kültürüne İlişkin Görüşleri: Fransa Inalco Örneği, Turkish Studies, 7/1 Winter 2012, (19-35).

ÇETİN, İsmet, Gazi Üniversitesi TÖMER Dersleri ve Türk Dili, Edebiyatı ve Kültürüne İlişkin Görüşleri, X. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri Bosna, Ankara 2015.

MUSAOĞLU, Büşra Nur (2016), Türkiye’de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Entegrasyon Süreci, Türk Dünyası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 1, 1 (Nisan), 12-24.

O’CONNOR, Kevin (2002), Communicative Practice, Cultural Production, and Situated Learning, Linguistic Anthropology of Education, (Ed. S. Wortham-B. Rymes), London 2002, 61-91

WORTHAM, Stanton (2008), Linguistic Anthropology of Education, April 2008 20-12, 3-1/3-15.

YÜCEL ÇETİN, Ayşe- ESKİMEN, A. Derya (2012), Paris Doğu Dilleri Ve Medeniyetleri Enstitüsü Türkoloji Bölümü Dersleri Ve Bu Bölüme Devam Eden Öğrencilerin Yazılı Anlatım Becerileri. Turkish Studies, 7/1 Winter 2012.

IRAKLI TÜRK ÖĞRENCİLERİN İSTİHDAMI

Prof. Dr. Mahir NAKİP

(Çankaya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası Ticaret Bölüm Başkanı)

mnakip@yahoo.com

Türkmen Öğrencilerinin Eğitim Serüveni ve İstihdamları

Iraklı Türkler ve özellikle de Kerkük Türkleri 1950’li yıllardan itibaren tahsil için Türkiye’ye gelmeye başlamışlardır. O yıllarda gelenlerin çoğu Irak’ta eğitim imkanları nisbeten kısıtlı iken sırf milli şuurlarından ötürü Türkiye’yi tercih etmişlerdir. Genelde ellili ve altmışlı yıllarda gelenlerin büyük çoğunluğu ya tıp ya da ziraat okumayı tercih etmişlerdir. Hemen hemen hiç birisi sosyal bilimleri tercih etmemişlerdir. Mesela hukuk okuyan hiç bulunmazken, sadece üç öğrenci siyasal bilgileri tercih etmişlerdir. Bunun birkaç sebebi bulunmaktadır. İlki tıp mesleğine olan ihtiyaç ikincisi de Irak yönetimleri o tarihlerde ziraata verdikleri önemdir. Bu öğrencilerin tamamı kendi hesaplarına okumuşlardır.

Bu dönemde Türkiye’de okuyan öğrencilerin büyük kısmı Irak’a dönmüş ve devletin çeşitli kademelerine yerleşebilmişlerdir. İçlerinde üniversite hocası olanlar olduğu kadar, (siyasi sorumluluğu olmamak kaydıyla) devletin çeşitli dairelerinde de tayin olanlar olmuştur.

Esas yoğun dalga yetmişli yıllarda başlamıştır. Her yıl yüzlerce öğrenci Türkiye’ye kendi hesabına okumaya gelmeye başlamıştır. Tıp revaçta kalmakla beraber, diğer tıp dallarına, mühendisliklere ve işletme gibi sosyal alanlara da ilgi artmıştır. Elbette milli saik yine birinci derecede rol oynamıştır. Ama Türkmen ailelerin gelirleri de nispeten artmış ve çocuklarını Türkiye’ye göndermeye meyletmışlerdir. Bu dönemin en önemli özelliklerinden birisi de gelen öğrencilerin bir kısmı da Tuzhurmatu, Altunköprü, Erbil ve Telafer’den gelmiş olmasıdır. Yetmişli yıllarda Türkiye’de ciddi sağ-sol çatışması bir ölçüde de olsa Türkmenler arasına da sıçraması, Bağdat yönetiminin Türkiye’de öğrencilerin okumasını yasaklamasına sebep olmuştur. Bu yıllara kadar gelen öğrencilerin önemli bir kısmı kendi hesaplarına okumuşlardır.

Bu dönemde Irak’ta Türkmenlere siyasi baskı artmakla beraber, Türkiye’den mezun olmuş öğrencilerin büyük bir kısmı devlette tayin imkânı bulmuştur. Özel işini kuranların da sayısı az olmamıştır. Ancak yine Türkiye’de okuyan öğrenciler sakıncalı bulunup devletin hassas mevkilerine getirilmemişlerdir. Bu arada içlerinden Saddam rejimi tarafından idam edilenler de olmuştur.

1995-2003 Dönemi

1977-1995 yılları arasında çok az öğrenci cesaret edip okumak için Türkiye'ye gelebilmiştir. Onlar da zaten dönmek üzere Türkiye'yi seçmişlerdir. Ancak Kuzey Irak bölgesinde bir güvenlik bölgesinin oluşması, Türkmenlerin bir kısmının buraya gelip yerleşmesine sebep olmuştur. Bunu değerlendiren Türkiyeli yetkililer bir burs kapısı açarak Türkmen gençlerin yeniden Türkiye'de okumalarına bir fırsat kapısı açmıştır. Akıllı ve sağlıklı bir plan kurularak aşağıdaki ilkeler çerçevesinde Türkmen öğrenciler bu burslardan yararlanmışlardır:

1. Daha çok sosyal alanlarda öğrenci kabul etmek. Mesela Türk dili ve edebiyatı, tarih, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, işletme ve iletişim gibi alanlara daha çok burs verilmiştir. Tıp ve mühendislik gibi alanlara kısıtlamalar getirilmiştir. Bu da Türkmen gençliğinin fikrî yönden yetişmelerini temin etmiştir denilebilir.
2. Öğrenciler, farklı Türkmen bölgelerinden belirli kontenjanlara göre seçilmişlerdir. Böylece bütün Türkmen bölgelerinin bu burstan yararlanmaları sağlanmıştır.
3. Öğrencileri tamamı Ankara'daki üniversitelere yerleştirilmişlerdir. Bu yolla öğrencileri farklı illere giderek oralarda denetimsiz kalmaları önlenmiştir denilebilir.

Çok doğru ve gerekli olan bu ilkeler etrafında hatırı sayılır sayıda öğrenci yetişmiştir. Irak Türklerinin dili, edebiyatı ve tarihleri hakkında güzel yüksek lisans ve doktora tezleri hazırlanmıştır. Ancak bu öğrencilerin Saddam Yönetimi tarafından tayin olmaları zaten mümkün olmamıştır. Dolayısıyla az bir kısmı Erbil'de tayin olma ya da çalışma imkânı elde ederken, önemli bir kısmı Türkiye'de kalmış ya da Avrupa ülkelerine geçmişlerdir.

2003-2011 Dönemi

Saddam'ın yönetimden uzaklaştırılması, sürekli baskı altında yaşamış Türkmen gençliği için büyük bir devrim olmuştur. Bu fırsat iyi değerlendirilerek Türkmen öğrencilere ayrılan kontenjanlar arttırılmış ve alanlar biraz daha genişletilmiştir. Özellikle Telafer'den gelen öğrencilerin bu dönemde Türkiye'ye gelip tahsil görmeye başlamaları kayda değer bir gelişmedir. Bu dönemde artık öğrencilerin siyasi kaygıları da azalmıştır. Çünkü Saddam korkusu ortadan kalkmış ve Türkiye'de her türlü öğrenci faaliyetlerine katılmalarının kapısı aralanmıştı. Özellikle Türk Dünyasının diğer ülkelerinden gelen öğrencilerle az da olsa kaynaşmaları, Türkmen öğrencileri Türklük bilinçlerini arttırmıştır denilebilir.

İstihdam yönünden mezun gençler iki talihsizliği aynı anda yaşamaya başlamışlardır:

1. Irak'ta oluşan kaos büyük bir siyasi boşluk yaratmış ve bu da genel anlamda istihdamın azalmasına sebep olmuştur.

2. Bağdat'ta kurulan Hükümetler paylaşım esasına dayalı bir sistemle yürütüldüğü için Şii bakanları Şiileri, Sünni bakanları Sünnileri ve Kürt bakanlar da Kürtleri tayin etmeye başlamışlardır. Nepotizm ise zaten kendiliğinden oluşmuş bir kavram haline gelmişti. Türkmenlere sadece bir bakanlık verildiği için mezun olan Türkmen gençleri artık tayin imkânını zaten kaçırmış oluyorlardı.

2011 Sonrası

2011 yılında Ankara'da kurulan Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları büyük ümitler vad ediyordu. Çünkü önceki sistem her ne kadar iyi olsa da ama ideal değildi ve profesyonelce yürütülüyordu. Ancak bu kurumun faydasını beklerken, hem Irak hem de Suriye Türkmenlerinin Türkiye'de tahsil görmelerine büyük bir engel oluşturmaya başladı. Çünkü,

1. Türkmen kontenjanları iptal edildi, yerine İnternet üzerinden herkese açık müracaat sistemi getirildi.
2. Mesleki seçimler tamamen müracaat eden öğrencileri inisiyatifine bırakıldı ve yönlendirme kaldırıldı. Böylece öğrencilerin çoğu yine tıp ve mühendislik dallarına yönelmeye başladı.
3. Kontenjanlar Türkiye'nin farklı şehirlerinde bulunan devlet üniversitelerinden elde edildi. Böylece öğrenciler bir merkezde olacaklarına farklı şehirlerde kontrolsüz eğitim görmeye başladılar.

Nitekim bu sistemle yerleşebilen Türkmen öğrencilerin sayısı düştü. Ayrıca seçimleri tarafsız olmakla beraber, ayrılan kontenjanlardan dolayı çok farklı ve Irak'ta Türkmen davasına hizmet etmeyen mesleklere yönelmelerini doğurdu. Mesela Irak Anayasası'na göre kurulan Türkmen okullarında ciddi öğretmen sıkıntısı çekilirken, öğrenciler yine tıp ve mühendislik alanlarına müracaat etmektedirler.

Sonuç

Bir plan yanlış olursa ne yürütülebilir ne de arzulanan sonucu verebilir. Türkiye'nin başka millet ve devlet vatandaşlarına Türkiye'de tahsil görme fırsatı vermesi doğal karşılanabilir. Ama kendi soydaşı olan, Irak ve Suriye gibi ülkelerde dışlanan soydaşlarına ayrı bir yer ve önem vermesi gerekmektedir. Türkiye devleti bu kontenjanları ayırırken elbette ki kendi vatandaşlarının imkânlarından kısarak ve bir maliyet ödeyerek bu işi yapmaktadır. Onun için bu fedakârlığın bazı esasları olması gerekmektedir. Mesela

1. Irak ve Suriye gibi ülkelerde yaşayan soydaşlara kontenjan ayrı olmalıdır.
2. Bu kontenjanlar daha çok sosyal bilimler ve filoloji gibi alanlarda olmalıdır.

3. Bu öğrenciler mutlaka sosyo-kültürel, hatta politik yönden ayrıca bir oryantasyona tâbi tutulmalıdırlar.
4. Bu kişilerin Türkiye’de kalmaları (çok zaruri olmadıkça) önlenmelidir.

Kendi toplumlarına hizmet etmek ve Türkiye’yi iyi tanımak ve tanıtmak amacıyla yetiştirilen bu gençler farklı sebeplerden dolayı istihdam imkânı bulamayabilirler. Bu kişilerin en azından yine kendi coğrafyalarında serbest ticaret, serbest meslek ve hatta siyaset yapmaları desteklenebilir. Bu konuda bir fonun ayrılması faydalı olabilir.

TÜRKİYE’DE YAŞAYAN GÖÇMEN TÜRKMEN ÖĞRENCİLERİN SORUNLARI

Mehdi SALİH

mahde_1976_2006@yahoo.com

10 Haziran 2014’te IŞİD örgütü tarafından Musul işgal edildi ve Irak - Şam İslam Devleti adı ile Ninava , el-Anbar ve Tikrit illerinin tamamı ile Kerkük ilinden yaklaşık %30’unu Irak topraklarından koparmaya çalıştı , Irak’ın en büyük ikinci kenti Musul Şehri ve Musul havalimani ile kentin bazı bölgelerinin kontrolünü ele geçirdi .

Dört gün sonra IŞİD Telafer Şehrine acımasızca ağır silahlarla sadırdıktan sonra şehri ele geçirdi.

Büyük Türkmen Göçü

Irak ve Türkmen tarihinde bilinen KAÇA KAÇ GÖÇÜ’nden sonra en büyük göç olarak bilinmektedir. Halen daha devam eden göç Türkmenlere dair gerçekleşen en haksız ve İnsan Haklarına aykırı olaydı. IŞİD’in silahlı güçleri Telaferin doğu tarafını sardıktan sonra dört gün boyunca ağır silahlar ile Telafer şehir merkezine saldırmaya devam etti ; dördüncü günün bitimine yakın iki saatlik ateşkesin ardından Türkmen ahalisinin büyük kısmı şehri terk etmeye başladı. Şehrin batı tarafından Sincar’a yönelen aileler Türkmenlerin uzun ve çetrefilli serüvenini başlattılar. Yaşanan bu hareketlilik iki türlü göçü ortaya çıkardı: İç Göç ve Dış Göç.

İç Göç: Bu göç Irak sınırları içinde gerçekleşen Telafer ve Musul Türkmenlerinin göçüdür. Yaşanan bu göç sadece Türkmenlere mahsus değildi, Arap ve Irak’ın farklı etnik yapısından da göç edenler bulunmaktaydı. Ancak burada Türkmen göçleri ele alınacaktır. Bu çalışmada “Türkiye’de Yaşayan Göçmen Türkmen Öğrencilerin Sorunları” ele alınacaktır.

İç göç Irak’ın Kuzey ve Güney illerine gerçekleşti. Öncelikle Sinjar’a IŞİD’in gerçekleştirdiği saldırıdan sonra Sinjar İlçesinde bulunan Türkmenler, Kuzey Irak’a uzun bekleyişten sonra giriş yapabildiler. Bu esnada IŞİD tarafından Eyzidi kızlarının kaçırılma olayı ile dünya kamuoyu IŞİD’in yüz karalığına şahit oldu.

İç Göçün ilk safhası Türkmenlerin ilk olarak Kuzey ve Güney illere yerleştiğinde tamamlandı, ikinci safhası ise IŞİD’in Telafer ve Musul Şehirlerini istilasından sonra başladı. Temmuz 2014 yılında Türkmeneli Türkmenleri Suriye topraklarından Türkiye’ye kaçak yollarla girmeye başladılar. İlk olarak Gaziantep, Adana, Hatay, Ankara Şehirlerine yerleşmeye başladılar. Öncelikle barınma ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştılar. Sonra ekmek temini mücadelesine koyuldular. İlk aşamada zor koşullar altında Türkmen çocuklarının okula kayıt ve devam

etmeleri mümkün değildi. Ekonomik zorluklarla idari sorunların üst üste gelmesi Türkmen Öğrencilerin eğitim süreci önünde büyük engeller oluşturmaya başlamıştı.

Türkiye’de Türkmen Öğrencilerin Sorunları

Psikolojik sorunlarla birlikte ülkesini terk eden Türkmenler ilk olarak vatan özlemi yaşamışlardır. Türkmen öğrenciler yeni bir hayat kurma mücadelesine atılacaklar, gelecekte kaygıları olacak, yoksulluk ve işsizlik de bu sıkıntılara eklenecektir. Genellikle aile yapısı olarak Telafer Türkmenlerin aile nüfusu oldukça yüksek ve bir aile ortalama yedi kişiden oluşmaktadır.

İŞİD tarafından eğitim müfredatları değiştirildi, Irak devletinin eğitim müfredatını kabul etmeyen ve değişimini yapan örgüt , kedi fikrini yansıtan ve kendisine çocuklardan bir ordu kurmayı amaçlıyordu. Bu orduya *Eşbal el Hilafe* ismi verildi. Bu ordu “Hilafetin Yavru Aslanları” anlamına gelmekteydi. İŞİD’in okulları ve eğitim sistemi kısa süre sonra çökmeye başladı. Çünkü aileler örgütün bu amacını anladılar ve çocuklarını artık okullara göndermemeye başladılar.

Dil problemi ise her yabancıнын öncelikli sorun olarak bulunduğu ülkenin dil ve kültür farklılığını kavrama sürecidir. Ancak Türkmenelinden göç eden Türkmenler Türk dilinin bir farklı şivesini kullanmaktadırlar. Türkmence fiiler, zaman , ekler ve buna benzer noktalarda Türkiye Türkçesinden daha eskiye dayanır. Ancak yazı ve dil bilgisi yönünden biraz yetersiz kalmaktadır. Bunun sebebi ise Türkmeneli Türkmenlerinin Osmanlı Devletinin parçalanmasından sonra Irak sınırları içinde kalmasıdır. Irak Devleti ise sadece azınlık dili olarak Kürtçe’yi tanımaktaydı. Bu yüzden Türkmence anlama, okuma ve yazma açısından Türkiye Türkçesine nazaran yetersiz kalmıştır. Bu sebeplerden ötürü Türkmenler şiir ve edebiyatlarında Arap Alfabetini kullanmak durumunda kalmıştır. Latin Alfabeti ise Kuzey Irakta 1990 senesinden sonra Türkmen Okullarında kullanılmaya başlanmıştır.

Bürokrasi de yine sıkıntılardan birisini teşkil etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından verilen İkametgâh Belgesi sorunu gibi sorunlar başlıca sorunlar arasındadır. Türkmenler ilk olarak Geçici Koruma kanununa tabi tutulmuş ve daha sonra İnsani İkamet verilmeye başlanmıştır. Türkmenlere, Ocak 2017 Tarihinden sonra BM tarafından sığınmacı statüsünde Türkmenler kabul edilmeye başlandı. 2014 yılında giriş yapan Türkmenlere 98 ile başlayan kimlik numarası verilmekteydi. Daha sonra 99 ile başlayan numaraya dönüştürülmesi gerekecekti.

Irak Hükümeti, Türkiye’de veya başka bir ülkede Devlet okulu kurmayı düşünmemektedir. Iraklı göçmen sayısı 2003 yılından sonra gittikçe artmaya başlamıştır ve Türkiye’ye komşu ülke Irak’tan büyük sayıda Türkmenler ve başka etnik guruplar gelmiştir. Eğitim ihtiyacı gittikçe arttı ve bundan dolayı Iraklı iş adamları İstanbul, Ankara ve başka şehirlerde özel okullar açmaya başladı. Ancak Irak özel okullarının sayısı yetersiz kalmaktadır. Ankara’da beş tane özel Irak Okulu bulunmaktadır. Okulların toplam kapasitesi 7.500 öğrencidir. Ancak sadece Ankara’da bulunan Türkmenlerin sayısı 80,000 – 100,000 kişi arasındadır. Bu okulların eğitim harcının yüksek olmasından ötürü Türkmenlerin en az % 20- % 40 okul yaşında olmasına rağmen eğitim hakkında çok fazla yararlanamamaktadırlar.

Daha önce zikredilen sebeplerden ötürü Türkmen öğrencileri eğitim hayatından 2 – 3 sene uzak kaldılar, psikolojik olarak okulda akranları ile uyum sağlayamıyorlar. 2014 – 2017 yılları arasında okula kayıt olamayan öğrencilerin sayısı gittikçe artmaktadır.

Öğrencilerin başka bir sorunları da bulunmaktadır. Bunlardan biride Irak’a geri dönüş yapan öğrencilerin denklik sorunudur. Çünkü Türkiye ile Irak’ın müfredatı uyuşmamaktadır. Iraktan gelen öğrenciler veya Irak’a geri dönen öğrenciler bulunduğu sınıftan aynı sınıfa ya da bir önceki sınıfa verilmektedirler. Bu nedenle bir ya da iki yıl kayıp yaşanmaktadır.

Öğrencilerin problemleri arasında yer alan sorunlardan bir diğeri de ailelerin maddi sorunlarıdır. Türkmen ailelerinin genellikle geçim kaynağı ikincil işlerde çalışmaktır. Çünkü ikamet iznine bağlı olarak çalışma izinlerinin olmaması bu kişilerin düşük maaş ile çalışmasına sebep olmaktadır. Düzenli gelirin olmaması ilk olarak çocukları etkilemektedir. Sonuç olarak Türkmen çocukları okulu bırakarak iş aramak zorunda kalmaktadırlar.

IRAKLI TÜRKMEN ÖĞRENCİLERİN

TÜRKİYE TÜRKÇESİ ÖĞRENİM SÜREÇLERİ

Mustafa KURT

(Gazi Üniversitesi Türkçe renim, Araştırma ve Uygulama Merkezi)

kurtm@gazi.edu.tr

Irak'tan Türkiye'ye öğrenim için gelen, tarihî ve kültürel bağlarımızın çok güçlü olduğu Türkmen rencilerin Türkiye Türkçesi renim süreçleriyle ilgili yeterli sayıda akademik çalışmanın olduğu henüz söylenemez; ancak söz konusu öğrencilerin öğrenim süreçlerine dair uygulamadan gelen ciddi bir birikime sahibiz. Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki Türkmen rencilerin büyük bir kısmı kendi lkelerinde Türkçenin bir lehçesini konuştukları için diğer yabancı uyruklu öğrencilerden farklı bir hazır bulunmuşluk düzeyine sahiptir. Ne var ki bunun bütün öğrenciler için geçerli olduğunu söylemek de oldukça zordur; çünkü Türkmen nüfusunun yoğun olduğu yerleşim yerlerinden gelen öğrenciler kendi dillerini ana dili olarak konuşsalar da eğitim dillerinin farklı olmasından dolayı Türkiye Türkçesi reniminde bazı sorunlar yaşamaktadır. Iraklı Türkmen rencilerin ülkemizdeki lisans veya lisansüstü eğitim hayatındaki başarılarını doğrudan etkileyen bu sorunlar ile bunların çözüm nerileri aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- a) Türkiye'ye öğrenim amacıyla gelen Türkmen renciler, Türkçe açısından geldikleri bölgeye göre farklı özellikler göstermektedir. Bu rencilerin bazıları Türkmen lehçesinin yoğun konuşulduğu bölgelere uzak yerlerde yaşadıkları için anadillerini unutmak üzeredir. Bu bakımdan bu öğrenciler, ülkemize geldiklerinde Türkiye Türkçesini temel düzeyden öğrenmeye başlayan bir kategoride değerlendirilmeli ve ülkemizdeki dil öğrenim süreçleri buna göre planlanmalıdır.
- b) lkemizde gelen Türkmen rencilerin büyük bir kısmını, ailesinden edindiği Türkmen lehçesini iyi konuşan ve Türkiye Türkçesine geçişte büyük sorunlar yaşamayan grup oluşturmaktadır. Ne var ki bu öğrencilerin büyük bir kısmı da eğitimlerini kendi anadillerinde görmedikleri için Türkiye Türkçesini yazmakta büyük zorluklar yaşamaktadırlar. Kısacası konuşma dilinde Türkiye Türkçesine yatkın olan bu öğrenciler yazı dilinde oldukça zorlanmaktadır. Bu nedenle bu öğrencilere yönelik yazma becerisi temelinde bir dil ğretim süreci hazırlamak gereklidir.

- c) İlk ve ortaöğrenimini Irak'taki Türkmen okullarında Türkçe olarak gören öğrenci grubu ise diğerlerine oranla Türkiye'deki öğrenimlerinde daha başarılı görünmektedir. Ne var ki bu öğrencilerin okullarında gördükleri eğitimin niteliğinin artırılması gerektiği de onlara uygulanan Türkiye Türkçesi yeterlik sınavların ortaya çıkardığı bir durumdur.
- d) Türkmen öğrencilerin Türkiye Türkçesi öğreniminde yaşadığı en önemli sorun yazma becerisinde görülmektedir. Bu sorun, alfabe farklılıkları ve fonetik alanda yaşanan sorunlardan kaynaklanmaktadır. Yazma becerisindeki gelişimin yavaş olması bu öğrencilerin lisans veya lisansüstü öğrenim süreçlerini de etkilemekte, özellikle tez yazımı aşamasında da ciddi sorunlara sebep olmaktadır. Bu sorunun kısa vadeli bir çalışmayla çözülmesi mümkün değildir; çünkü yerleşik dil alışkanlıklarının değiştirilmesi için uzun zamana ihtiyaç vardır. Ülkemizdeki öğrenim süreci boyunca özellikle yazma ve akademik yazmaya yönelik destek kurslarının düzenlenmesi bu sorunun çözümüne yardımcı olacaktır.
- e) Iraklı Türkmen öğrencilerin kendi anadillerinden taşıdıkları yazma veya konuşma diline ilişkin bazı özellikler Türkiye Türkçesinin öğrenilmesinde olumsuz transferlere sebep olmaktadır. Özellikle telaffuzla ilgili alışkanlıklar Türkiye Türkçesi konuşma becerisinin gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sorunun çözümü, öğrencilerin Türkiye Türkçesini doğal ortamlarda konuşmaları/dinlemeleri ve Türkçe öğretim merkezlerinde dinleme becerilerine ağırlık verilmesiyle mümkün olacaktır.
- f) Türkmen öğrenci grubunun Türkiye Türkçesi öğrenimi sürecinde göz ardı edilmemesi gereken diğer önemli bir husus da bu coğrafyada yaşanan kültürel, psikolojik ve sosyolojik gerçeklerdir. Irak'ın yıllardır yaşadığı siyasi, kültürel ve tarihî olaylar burada yaşayan insanlarda derin izler bırakmıştır. Dolayısıyla bu öğrencileri; aile durumları, geldikleri kültürel yapı ve bölgede yaşanan olaylardan ayrı düşünmek imkânsızdır. Türkiye'deki dil öğreticilerinin bu konularda ciddi bir hizmet içi eğitimden geçirilmeleri ve öğrencilerinin mevcut durumlarını iyi gözlemleyerek eğitim süreçlerini düzenlemeleri gerekmektedir. Bu çerçevede güvene, karşılıklı anlayışa ve doğru bir iletişime dayanmayan bir dil öğrenim sürecinin başarılı olması neredeyse imkânsızdır.

Iraklı Türkmen öğrencilerin Türkçe öğrenim süreçlerini yalnızca Türkiye'ye geldikten sonra başlayan bir durum olarak değerlendirilmemelidir. Aslında mesele, Türkiye'nin kültürel

ve tarihî bağlarının bulunduğu Türkmen coğrafyasının kendi dokusu içinde var olması ve gelişimi ile doğrudan ilişkidir. Bu bakımdan Türkmen öğrencilerin Türkiye Türkçesiyle ilgili hazırlık süreçlerini kendi yaşadıkları yerlerde tamamlanması hayati önem taşımaktadır. Bunu sağlamak için öncelikle Irak Türkmenlerinin kendi ilk ve ortaöğretim kurumlarındaki eğitimin niteliğinin iyileştirilmesi gerekmektedir. Her şeyden önce o okullarda öğretmenlik yapan, özellikle de Türkçe öğreten öğretmenlerin iyi eğitilmesi gereklidir. Bunun için Türkiye'deki ilgili kurumlar ile Türkçe Öğretim Merkezleri ve Türkçe öğretmenliği programları ciddi bir sorumluluk üstlenmelidir. Bu okullarda kullanılan öğretim materyalleri ve ders kitapları ile ilgili ciddi bir eksikliğin olduğu bir gerçektir. Bu eksikliğin giderilmesi için ilgili kurumlarımızın yazılı, görsel ve işitsel ders malzemeleriyle bu eğitimi desteklemesi büyük önem taşımaktadır.

Irak'ta yaşanan siyasi ve sosyal kargaşadan dolayı ülkemizde misafir ettiğimiz Türkmen ailelerinin ve çocuklarının eğitimi de önümüzde önemli bir sorun olarak durmaktadır. Bu ailelerin barınma, sağlık ve beslenme gibi sorunları karşılandıktan sonra temel iletişime yönelik eğitime alınmaları bir mecburiyettir. Ayrıca bu ailelerin çocuklarına önce Türkiye Türkçesi ilk okuma-yazma eğitimi verilmeli, ardından da eğitimle ilgili diğer süreçlere geçilmelidir. Oldukça uzmanlık gerektiren bu eğitimler için gerekli öğreticilerin yetiştirilmesi de ayrıca üzerinde durulması gereken bir husustur. Bu alanlarda daha önce Türkiye'de öğrenim görmüş Türkmen öğrencilerden de destek alınması oldukça yararlı olacaktır. Elbette bu alanlara yönelik ülkemizde ciddi projeler yürütölmektedir; ancak bunların devletimizin inşa edeceği tek bir merkezden koordine edilmesi oldukça hızlı sonuçlar alınmasını sağlayacaktır.

Sonuç olarak uzun yıllardır ülkemize eğitim görmek için gelen öğrencilerin büyük bir kısmını oluşturan Iraklı Türkmen öğrencilerin ülkemizdeki eğitim süreçleri ve bu süreçte yaşadıkları sorunlara eğölmek hem Türkmenler hem de ülkemizin yükseköğretim politikaları için oldukça yararlı olacaktır. Çünkü söz konusu sorunlar yalnızca bir eğitim sorunu değil, Türkiye'nin bölgesindeki konumunu ve gelecekle ilgili çalışmalarını da doğrudan etkileyecek sosyal, siyasi ve kültürel gerçeklerdir. Ülkemiz tarihten, coğrafi konumundan ve insani değerler açısından üzerine düşen sorumluluklarının bilincindedir ve bunlarla ilgili ciddi çalışmalar gerçekleştirmektedir.

TÜRKİYE’DE EĞİTİM GÖREN TÜRKMEN ÖĞRENCİLERİNİN YÜKSEK LİSAN VE DOKTORA TEZLERİNE BİR BAKIŞ

Dr. Şemsettin KÜZECİ

(Türkmeneli Kültür Merkezi Basın ve Kültür Müşaviri)

skuzeci@gmail.com

Giriş:

Irak Türkmen öğrencilerinin Türkiye’de eğitim görmeleri, 1950 yıllarından sonra gerçekleşmiştir. O tarihlerde çok sayıda Irak Türkmen öğrencisi Türkiye’nin muhtelif şehirlerine gelerek öncelikli olarak tıp ve mühendislik fakültelerinde yazılmışlardır. Birçoğu mezun olduktan sonra Irak’a dönüp devlet kurumlarında göreve başlamışlardır. Bir kısmı de Türkiye’yi tercih ederek Türkiye’de kalmışlardır. Bu konuda 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’in 1970 yıllarında büyük katkısı olmuştur.

1993 yılından bu yana Büyük Öğrenci Projesi çerçevesinde Türkiye’ye eğitim için gelen Türkmen öğrencileri bölgenin ihtiyacına göre Irak Türkmen Cephesi tarafından seçilerek Türkiye Üniversitelerine yerleştirilirdi. 2003 öncesine kadar ITC, Türkiye Milli Eğitim, TÖMER, Dışişleri, Asker temsilcilerinden oluşan bir komisyon her yıl K. Irak Erbil’de belli kriterler çerçevesinde seçilirdi. İlk yıllar 45 Kontenjan verilirdi. 2003’ten sonra 80 adet kontenjana yükseldi. 6 Nisan 2010 tarihinde kurulan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) Büyük Öğrenci Projesini devralarak yeni bir misyon üstlenmiş oldu. Bu oluşumdan birçok ülke ciddi bir şekilde etkilendi. Azerbaycan ve Türk Cumhuriyetleri başta olmak üzere Doğu Türkistan, Suriye, İran ve Irak Türkmenleri... Nedeni de topluluk kontenjanı yerine ülke kontenjanı uygun görüldü. Bu bağlamda eskiden Irak Türklerini 80 kontenjan verilirken şimdi Irak kontenjanı içerisinde yaklaşık 10 Türkmen kontenjandan yararlanıyor.

Yüksek Lisans ve Doktora Öğrencilerinin Durumu

YTB’nin Türkiye Bursları adı altında getirdiği Türkmen öğrencilerini Ankara dışındaki üniversitelere zorunlu olarak yerleştirmeye çalışmaktadır. Hâlbuki Ankara’da onları kucaklayan onlara destek olacak Türkmeneli Vakfı- Türkmeneli Kültür Merkezi her konuda onlara yardımcı ve işlerini kolaylaştırıyordu. Gerek kaynak, gerek danışmanlık konusunda Türkmen öğrencileri sıkıntı yaşamıyor ve yabancılık çekmiyorlardı. Şimdi Toplumdan kopmuş bir şekilde kimin nerede ne okuduğu bile belli değildir. Hele hele tez konuları danışmanların vicdanına kalmış ve Türkmen toplumuna yararlı olmayacak konular çalışılıyor.

Ayrıca öğrencileri denetleyen, gözeten ve takip eden bir mekanizmanın olmadığı Türkmen öğrencileri ile Türkmen kurumlarını birbirlerinden uzaklaştırdı.

Türkmeneli Kültür Merkezi 2002 yılından beri Türkmen öğrencilerinin dosyasını Irak Türkmen Cephesinden devralarak öğrenci işlerini üstlenmiştir. Ancak YTB'nin yeni kurduğu ve uyguladığı sisteme göre Türkmeneli Kültür Merkezi de devre dışı kalmıştır.

Türkmen Öğrencilerinin Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri

Türkmeneli Kültür Merkezi'nin Öğrenci arşivini inceleyerek 117 Yüksek Lisans ve doktora tezine rastladık. Bu tezler genel olarak 2002-2017 yılları arasında Türkiye Üniversitelerinde yapılmış tezlerdir.

Tablo No (1)

Türkmen Öğrencilerinin Doktora Tezleri

2002-2017

Tıpta İhtisas	Hukuk	Dil- Edebiyat	Ziraat	Uluslararası	Tıp	Ekonomi	Mühendislik	Toplam
2	8	1	2	1	1	1	1	17

Tablo no(1)e baktığımızda 17 adet Doktora tezi hazırlanmıştır. 2 öğrenci tıpta ihtisas yapmıştır. 8 tez Hukuk dalında, Dil-Edebiyat alanında 1 adet tez, 2 adet tez ziraat, 1'er tez de Uluslararası, Ekonomi, Tıp ve mühendislik bölümlerinde yapılmıştır. Türkmenler ile ilgili tez konularına gelince toplam 17 tezden yalnız 3 tez Türkmen konusunu içermektedir. Biri Edebiyat, o biri Ekonomi ve diğeri ise Hukuk dalında Türkmen konusuna yer verilmiştir.

Ayrıca yukarıdaki istatistiklere baktığımızda iki konu dikkatimizi çekmektedir.

1. Türkmenlerle ilgili akademik çalışmalarının yeterli olmadığını,
2. Seçilen bazı tez konuları, ne öğrenciye ne de topluma yararlı olmadığını görüyoruz.

Tablo No (2)

Türkmen Öğrencilerinin Yüksek Lisans Tezleri

2002-2017

Hukuk	Dil- Edebiyat	Ziraat	Uluslararası	Tıp	Ekonomi	Mühendislik	İletişim	Toplam
10	7	2	1	1	1	1	2	100/25

Tablo no (2)'ye baktığımızda 100 adet Yüksek Lisans tezi hazırlanmıştır. Bunlardan sadece 25 tez Türkmenler ile ilgili konuları çalışmışlardır. 20 öğrenci tezlerini Irak Türkmenleri ile ilgili bilimsel çalışma yapmıştır. 10 tez Hukuk, 7 tez Dil-Edebiyat, 2 tez ziraat, 2 tez İletişim ve birer tez de Uluslararası, Ekonomi, Mühendislik ve tıp dalında yapılmıştır. Türkmenlerle ilgili yapılan “**Yüksek Lisans**” tezleri doktora göre olumlu değerlendirilmektedir. Y. Lisans ve doktora öğrencileri seçerken bazı hususların dikkate alınmasında yarar vardır. Bu hususlar Türkmenlerin ilgili makamları ile koordineli bir şekilde yapılmalıdır.

Sorunlar

1. Seminer dersleri yeterli bir şekilde anlatılmıyor.
2. Tez konuları danışmanlarca âdete öğrencilere dayatılıyor.
3. Danışmanlarının öğrencilerle yeterince ilgilenmiyor.
4. Gereksiz süre uzatmaları isteniyor.
5. Kaynakları yeterince aydınlatmıyor.
6. Her yıl yeni bir yazım kılavuzunun çıkması.
7. Danışmanlarının öğrenci tezlerini dil- gramer ve anlam bakımından okuyup düzeltmemeleri ile ilgilenmiyorlar.
8. YTB, Yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin yerleştirilmesinde Irak'ta uygulanan “tek disiplinli” Eğitim sistemini göz önünde bulundurmalı ve Irak tarafından tanınan üniversitelere yerleştirilmelidir.

Kontenjan Dağılımı

YTB tarafından Irak devletine tahsisi edilen kontenjanlardan 20 Türkmen Kontenjanının tahsisi ve bu kontenjanların da bölgenin ihtiyacına göre, öncelikli olarak Türkmen okullarının branş öğretmenleri ihtiyacı dikkate alınarak tespit edilmelidir. Edebiyat bölümlerinden Arapça-Türkçe tercüman yetiştirmek üzere kontenjan belirlenmelidir. Hukuk bölümlerinden İnsan

Hakları uzmanı, İletişim dalında Halkla İlişkiler, Tanıtım ve Basın Yayın bölümleri, Uluslararası bölümünde Strateji konularında uzman yetiştirmek üzere kontenjan verilmelidir. Ayrıca devlet memurlarının Türkmen olanlarına kontenjan tahsisi ederek, üst düzey mevkilere yükselmelerine destek verilmelidir. Bu hususta Irak makamlarının memurlardan talep ettiği “ön kabul” formülü geliştirilmelidir.

Çözüm Önerileri

1. Yüksek Lisans ve doktora kontenjanlarının tahsisi YTB ile ilgili Türkmen kurumlarıyla koordineli olarak yapılmalıdır.
2. Öğrencinin yeteneği göz önünde bulundurularak, Tez konuları Türkmen toplumuna yönelik araştırmalardan oluşmalıdır.
3. Danışmanlar öğrencilerle yakından ilgilenmelidir. En azından ayda bir defa buluşup yazılan bölümleri gözden geçirmelidir.
4. Kaynak, dil ve yazım hataları danışmanlarca gösterilmelidir.
5. Yazım kılavuzları uzun vadeli olmalı ve öğrencilere matbu olarak dağıtılmalıdır.

Kaynaklar:

1. Türkmeneli Kültür Merkezi eğitim raporları. 2002-2017
2. Türkmen öğrencilerinin tezleri.2002-2017
3. 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel. Mülakat. Ankara- Nisan 2002
4. Dr. Mustafa Ziya, Mülakat, Ankara 2017
5. Türkmen öğrencileri ile Mülakat.